

Institutionen för studier av samhällsutveckling och kultur – ISAK
LiU Norrköping

All Too (un)Human

**Malmö Stads integrationsarbete ur ett
existentiellkonstruktivistiskt perspektiv**

Leonard Loos

Masteruppsats från Masterprogram i Kultur och mediegestaltning

Linköpings universitet

Linköpings universitet, LiU Norrköping, 601 74 NORRKÖPING

Linköpings universitet

ISAK-Institionen för studier av samhällsutveckling och kultur

ISRN: LIU-ISAK/KSM-A -- 09/01 -- SE

Handledare: Peo Hansen

Nyckelord: Existentialism, konstruktivism, determinism, identitet, integration, invandrare, etnicitet, kultur, modernitet, stereotyper, dialektik, Malmö, Nietzsche, Heidegger

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Abstrakt	4
Introduktion	5
Existentiellkonstruktivism	6
Teoripresentation	8
Tidigare forskning	10
Syfte	11
Frågeställningar	11
Metod	12
Meningsstolkning och kartläggning av värderingar	14
Avgränsningar	16
<u>I</u> Individ i världen	18
1 Individens världsuppfattning	18
Individen som diskurs för erfarenheten	19
2 Individ tänker	24
Vilja	24
Mening och skillnad	26
3 Den sociala individen	27
Reflektion	29
<u>II</u> Att vara en entitet	30
Identitet och skillnad	31
Sociala grupperns identitet	32
Värderingar och moral	32
Kultur, historia och individens identitet	33
Reflektering	36
<u>III</u> Externa processer – Modernitet	37
(X) ← (Y)	37
Kunskap och makt - Discourse in action	39
Makt och identitet	41
Sammanfattning I-III	43
<u>IV</u> Etnicitet som (o)verklig problematik	45

Neomodernism - Konstruerad olikhet via kultur.....	46
Våran <i>den andre</i>	47
Den andre problematiseras	48
Mångfald som problemens lösning	49
Reflektering	50
<u>V</u> Malmö Stad – empirisk förankring.....	51
Analys av Malmö Stads Integrationsarbete	51
1. Malmö Stads Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö Stad (1999).....	52
1.1 Sammanfattning.....	56
2. Malmö Stads handlingsplan för <i>Välfärd för alla – Det dubbla åtagandet</i> (2003/2004)	58
2.1 Sammanfattning.....	62
Värderingar av invandrare i Malmö Stads integrationsarbete 1999-2004.....	64
Samtiden.....	66
3. Handlingsplan för Ökad Integration och Fler Malmöbor i Arbete – Mål och Budget 2009	66
3.1 Sammanfattning.....	69
4. Välfärd för alla – Det dubbla åtagandet – Lägesrapporter 4 (2008).....	70
4.1 Sammanfattning.....	72
Värderingar för invandrare i Malmö Stads integrationsarbete 2008	72
<u>VI</u> Resultat och Diskussion	74
Sammanfattning - Malmö Stad Integrationsarbete och synen på individer med utomeuropeisk invandrabakgrund 1999-2009	74
Externa processer	75
Interna processer.....	76
Slutsatser	78
Diskussion	79
Material och referenser.....	81
Litteratur	81
Empiriskt underlag	84

Abstrakt

Denna studie intar ett perspektiv mellan de två motsatsparterna *social konstruktion* och en *individualistisk* syn på individers konstruktion av sig och sin värld. Begreppet existentiellkonstruktivism hänvisar till att omgivningen alltid gör intryck på individen men att den yttre världen först måste filtreras genom individen för att ha en inverkan på bilden individen skapar sig av sig själv och världen. Vår neomoderna tidsålder har en säregen inverkan på denna relation mellan omvärlden och individen och ökar tendensen för individer att infinna sig i tilldelade identiteter. Institutioner spela här en stor roll.

Utifrån denna tes ska denna studie se på vilka värderingar som Malmö Stads integrationsarbete går in i arbetet med sina objekt, det vill säga invandrare. Genom en analys av stadens dokument analyseras arbetets ideologiska och teoretiska premisser vilka borde ha en avgörande betydelse för hur institutionerna hanterar invandrare, och därför hur invandrades liv och självbild präglas av dessa premisser.

De resultat som analysen av Malmö Stad når fram till sätts i förhållandet till studiens existentiellkonstruktivistiska utgångspunkter. Studien hoppas kunna ställa Malmö Stads syn på individen gentemot en existentiellkonstruktivistisk individsyn och resonera hur detta förhållande kan sättas i samband med samtida problem inom den etniska dimensionen.

Introduktion

Begreppet etnicitet och dess relaterade områden ingår idag i några av de mest aktuella och brådskande debatterna i Sverige liksom övriga Europa. Problematikernas aktualitet speglas i samtida händelser som vi i Sverige tagit del av: Oroligheterna på Rosengård, problematiska attityder inom poliskåren, statliga utredningar om extrem islamism och terrorhot, skärpta migrationslagar, politiska konflikter med etniska förtecken som fick Malmö Kommun att arrangera sportevenemang utan publik, liksom den mediala, politiska och allmänhetens diskussion vittnar om en aktuell och brådskande problematik som idag återfinns och diskuteras inom de flesta sociala och institutionella sammanhang.

Denna studie ska försöka att belysa en del av denna problematik utifrån ett perspektiv som ofta saknas i den forskning och den debatt som förs runt den etniska dimensionen. Många av de existerande teorierna riskerar nämligen att använda sig av etnicitet och dess synonymer som verkliga faktum *a priori*.¹ Min studie syftar istället mot att *decentralisera* etnicitetsbegreppet. Etnicitet och det härledda invandrarskapet, såsom andra etniska och kulturella (det vill säga även religiösa) positioner betraktas här å ena sidan som konstruerade bilder, stereotyper, och å andra sidan som positioner, självbilder, som individer själv intar. Sambandet mellan dessa två *bilder* återfinns i individens agerande ihop med dessa bilder som existera om henne. Denna process kan beskrivas i följande ekvation:

$$1 \text{ (bild/stereotyp)} + 1 \text{ (individen)} = 3 \text{ (bild/självbild)}$$

Den yttre världen (1) gör intryck på individen (1), i till exempel formen av stereotyper, vilka individen måste hantera på något sätt. Beroende på intryckens styrka och individen i fråga kan dessa intryck i en varierande grad och på olika sätt prägla individens självbild (3), hur hon uppfattar sig själv och världen. Att $1+1=3$ innebär hädaneftter att resultatet 3 alltid beror på individen i fråga, $1+1$ kan aldrig bli 2 då varje intrycks påverkan går via individens agerande. Endast genom individen kan bilder och självbilder (re)produceras för att bli, i denna mening, verkliga. Friedrich Nietzsche skriver bland annat att: *Reflektera över kvinnornas historia: måste de inte först och främst vara skådespelerskor?*² Översatt till den etniska dimensionen är invandrarspositionen ingen given position som determinerande måste prägla en individ. Den

¹ Kant(a), S.24

A priori; Latin för från det förra, *a posteriori* bildar motsatsen och betyder från det senare. Genom studien kommer jag att använda begreppen som principer av *före/efter*. I detta fall menas med *a priori* en instans som finns innan en annan.

² Nietzsche(g), S.269 (egen översättning)

bilden som må existera om en individ måste först (re)produceras av henne. Yttre påtryck må påverka om och i vilken grad och form individen tar åt sig den yttre bilden som existerar av henne, men det är först via hennes agerande som de yttre intrycken kan omsättas. För att sammanfatta detta koncept kommer studien framöver att använda sig av begreppet *existentiellkonstruktivism*.

Existentiellkonstruktivism

Begreppet existentiellkonstruktivism överbrygger de två motsatsparter som ofta används för att förklara hur individen skapar sin världsbild. Två av de namn som kommer att återfinnas i denna studie är Immanuel Kant och Friedrich Hegel vilka båda få representera en ståndpunkt som ser individen som determinerad av yttre omständigheter. Som jag tolkar Kants kategoriska imperativ och Hegels historiska reflektioner båda en sorts grund för socialkonstruktivism då de ser individens världsbild och självuppfattning som en produkt av yttre omständigheter eller att dessa yttre omständigheter reflekterar de mål som individen förhåller/borde förhålla sig till.³ Individens betydelse som en egen diskurs tas på olika sätt ut ur (re)produktionen av hennes själv och den yttre världen. Detta är i en bred bemärkelse vad socialkonstruktivism står för, att världen och individen skapas och betingas utifrån utan hänsyn till individen själv.

Den danske filosofen Kierkegaard representerar den motsatta positionen och menar att det endast är individen som skapar sig och sin världsbild och att det återfinns en rent subjektiv individuell existens.⁴

Mellan dessa motsatsparter återfinns bland annat två teoretiker som mitt förhållande av begreppet existentiellkonstruktivism utgår ifrån. De tyska filosoferna Friedrich Nietzsche och Martin Heidegger erkänner båda två att den yttre världen alltid har en inverkan på individen på något sätt. Enligt Heidegger präglas individen av en grundläggande uppfattning av att befinna sig i världen, att *existera*.⁵ Så fort individen är medveten befinner hon sig i världen och tolkar denna. Hädanefter går det inte att tala om ett rent subjektivt individuellt varande då individen alltid redan står i kontakt med den yttre världen. I det sociala innebär detta att individen självklart präglas av den tid och det rum som hon råkar existera i.

En mer abstrakt form av samma teori återfinns hos Friedrich Nietzsche vars koncept av *Übermensch*, övermänniskan, bland annat beskriver en individs förmåga, inte att kontrollera världen utanför henne, det finns många saker som individen inte kan ha makt över, men att ha

³ Kant(b), S.25,83, Hegel(b), S.31

⁴ Kierkegaard(b), S.51,53

⁵ Heidegger(b), S.12

full kontroll över hur hon hanterar världen utanför henne.⁶ En sorts självkontroll.

Existentiellkonstruktivism relaterar hädanefter till en mellanväg mellan socialkonstruktivism och individualism och ser individens självbild och världsbild som skapad av henne själv i en relativ dialog med omvärlden.

Denna definition av identitet stöds även av psykologin där bland annat begreppet *stereotype threat* har visat att individer som det existerar starka stereotyper om har en tendens att bejaka dessa när stereotyper impliceras och dessa upplevs som *hotande*, därav begreppet *stereotype threat*.⁷ Som Una Gustafsson skriver behöver individen som hotas av en stereotyp inte tro på att de stereotyper som existera om henne är sanna, men att hon ändå är medveten om att det existerar en stereotyp, en förväntning, om honom/henne.⁸ *Stereotype threat* hänvisar till att stereotyper erbjuder en möjlighet att bekräfta dessa, agera enligt normativa förväntningar när detta blir en möjlig lösning på ett problem/situation.⁹ Individen må i vissa fall reproducera den bilden som finns om henne, invandrare må (re)producera bilden av sig själv som invandrare, men detta utfall är resultat av sättet individen i fråga hanterat de yttre inverkningarna på henne. En förståelse för hur individen intar en position, som till exempel invandrare, och hur yttre bilder påverkar henne borde därför sökas utifrån de processer som gör att hon skapar sig själv som en identitet, en position.

Positioner kan alltså definieras som resultat av individens agerande ihop med den yttre världen. Denna relativa dialog mellan individen och världen utanför henne betingas av olika strukturer från den yttre världen vilka variera i tid och rum. Den post-/neomoderna samtiden vi befinner oss i präglas enligt sociologerna Anthony Giddens och Richard Jenkins av *politikens intrång i det personliga, det privata och det intima*.¹⁰ Den moderna individen upplever via institutionerna en stark inramning av hennes livssituation och mekanismer som uppmuntra henne att infinna sig i denna, vilket resulterar i att individen i det moderna i en hög grad riskerar att ta till sig de bilder som existerar om henne. Om individens identitet i vår neomoderna samtid på ett avgörande sätt riskerar att präglas av den verklighet som institutioner upprättar, öppnas den verklighet som institutionerna utgår ifrån som en intressant problematik att betrakta för den etniska dimensionen, särskilt då genom dess aktualitet för

⁶ Nietzsche(g), S.84, Nietzsche(a), S.157,210

⁷ Steele, Aronson, S.797, Gustafsson, S.10 Steele, Aronson

⁸ Gustafsson, S.11 Steele

⁹ Gustafsson, S.11 Steele, Stone, Lynch, S.1226, Steele, Aronson, S.798,808

¹⁰ Jenkins, S.23, Giddens, S.81

samtidens samhälle denna blivit införlivad i de flesta av samhällets organiserande organ.¹¹ Denna funktion blir även mer påtaglig då själva kontrollen över invandrarnas liv är som mest aktiv under de första månader och åren som de befinner sig i Sverige.¹² Om invandrares identitet via de moderna strukturerna riskera att i en hög grad färgas av den position och det livet som institutionerna upprättat för dessa individer, blir institutionernas värderingar, de teoretiska och ideologiska premisser som arbetet med den etniska dimensionen utgår ifrån, ett intressant fält att utforska. Utifrån denna tes är uppsatsens ambition att undersöka hur Malmö Stads integrationsarbete ser på invandrare och deras situation. Utifrån vilka teoretiska och ideologiska premisser som integrationsarbetet hanterar invandrare.

Teoripresentation

Denna studie skiljer sig från andra studier inom fältet etnicitet genom att den litteratur och teori som är bruklig för det etniska fältet inte används som primärteori. Detta härrör från min observation av en viss avsaknad av perspektiv i den svenska debatten rörande etnicitet, invandrarskap, migration, och så vidare. Det är min uppfattning att *eticitet/invandrarskap*, precis som *klass* eller *genus*, inte fullt ut kan användas för att analysera livsförhållanden för individer. Etnicitet och klass kan till exempel inte fullt ut förklara individers situation på Rosengård i Malmö: Å ena sidan betingas invandrares, och andra individers livsomständigheter av en intersektionell mångfald. Diskurser som härstammar från etnicitet, klass, kön, är bara ett fåtal av dessa diskurser. Å andra sidan, och här ligger argumentets vikt för denna studie, kan fenomenen etnicitet, klass, och kön, i linje med existentiellkonstruktivism, inte förutse om och hur dessa fenomen inverkar på de individer som dessa riktas emot. Om etniska och socioekonomiska faktorer hade varit determinerande för den position som individen intar så hade *alla* individer på Rosengård präglats av de problem som etnicitet och klass anses medföra – men nu är det inte så. Som vetenskapsteoretikern Karl Popper menar är det sociala livet, i vilken konstruktioner som etnicitet (re) produceras, ett naturligt fenomen endast i den bemärkelse att den förutsätter det mentala livet av individer, det vill säga psykologi, vilket i sig förutsätter biologi, vilket i sig förutsätter kemi och fysik.¹³ Att sociologi, analysen av det sociala, kommer sist i denna hierarki visar på den höga komplexiteten som ingår i det sociala livet vilka sociologin, och

¹¹ Kamali(a), S.5, Banting, Kymlicka, S.102

¹² Brochmann, Hammar, S.184,194

¹³ Popper, S.10

dess utgångspunkter i kategorier/ramar som klass och etnicitet inte kan ta vara på.

Fenomenets sammansättning är för komplex för att förutse.¹⁴

Om etnicitet utgör en roll som individer antar i dialog med omgivningen, om rollen alltså måste formars via individen, då öppnas individen som ett objekt som förklaring kan sökas utifrån. En länk mellan problematiken som jag anfört via Popper, och hur individen i ett slutskede relaterar till de fenomen som sociologin tar vara på, finner vi hos den tyske filosofen Martin Heidegger. Heidegger talar om västvärldens bristfälliga tradition att definiera individen utifrån hennes yttre företeelser, hennes konstruerade positioner, ett koncept som han nämner *Seinsvergessenheit*, glömskan av individens *varande (Sein)*, som ligger inför hennes konstruktioner.¹⁵ Detta individuella *varande* utgörs inte av ett fast objekt men av en pågående process.¹⁶ Jag kommer att reda ut denna process senare i denna studie. Utgångspunkten för dessa processer är dock, som nämnts, individens egen existens, hennes uppfattning av att hon existerar.¹⁷ Det är utifrån denna uppfattning som individen börjar skapa sig en självuppfattning och världsuppfattning. För att förstå denna process menar Heidegger måste denna förklaras *hermeneutiskt*, vilket jag vill tolka som en *tolkning av ett narrativ* och Heideggers metod i sitt mest kända verk *Sein und Zeit* utgör just en hermeneutik av hur individen utifrån premissen av att *existera* skapar konstruktioner, positioner, identiteter. Därav studiens narrativa form som en sorts *existentiell hermeneutik*.¹⁸

Studiens utgörs av en sammansättning av teorier som ihop bildar ett narrativ från individens uppfattning att hon existerar till att (re)producera en specifik uppfattning av vem/vad hon är. Därifrån ska det gå att skapa en förståelse för hur mekanismerna ser ut som förmå att låta en individ se sig själv som, i vårt fall, en invandrare.

De teorier som präglar uppsatsen härstammar från ett antal teoretiker som på ett historiskt och ideologiskt sätt hänger ihop. Den mest aktuella personen är Michel Foucault som är en kultivering av tankar härstammande från bland annat Friedrich Nietzsche och Martin Heidegger.¹⁹ Både Heidegger och Foucault influerades en stor del av Nietzsche och Heidegger skriver att egentligen allting som präglat vårt århundrade härstammar från Nietzsches inverkan över vår epoks tänkare.²⁰ En av många tanketraditioner som kultiverats

¹⁴ Popper, S.12,13,36,55,57,123

¹⁵ Heidegger(e), S.8, Heidegger (b), S.2, 21

¹⁶ Elden,S.104, Mahon,S.123

¹⁷ Heidegger(b), S.53

¹⁸ Heidegger(b), S.25,37,38

¹⁹ Schrift, S.2,79,83,184, Eriksen, S.273,274,283,285,294, Mahon, S.10,15,122,131, Hindess, S.97,103,114,151, Elden, S.1,2,94

²⁰ Elden, S.1,2,94, Schrift, S.2,11 *Nietzsche*

från honom är bland annat en syn på individens subjekt som en process istället för ett fast objekt.²¹ Att historia och kultur inte är fasta objekt utan objekt utsatta för tolkning och (re)producering är även Nietzsche-relaterade tankar som influerat Heidegger och Foucault.²² Den kanske mest intressanta kopplingen mellan dessa tänkare är dock den som existerar i deras uppfattning av makt som ett relationellt fenomen och att varje individ besitter en makt, en vilja, som hon utövar gentemot omvärlden.²³

Hur Nietzsche och även Heidegger skulle förutse de problematiker som Foucault i sitt arbete är intresserad av kan även skådas i deras reflektioner över det moderna samhället och vetenskapens betydelse för dess rationalitet och maktfunktioner.²⁴ Foucault har i många av hans arbeten visat hur individer konstruerar sig själv i samspel med kunskap, institutioner och andra individer och hur maktrelationerna, särskilt i det moderna, bidrar till att (re)producera identiteter.

Tidigare forskning

Redan i introduktionen nämnde jag begreppet *stereotype threat* som beskriver risken för stereotypifierade individer att bekräfta de existerande stereotyper när dessa presenteras som en möjlig lösning på ett problem/situation.²⁵ I undersökningar gjorda bland kvinnor, afroamerikaner och engelsmän med afrikanskt ursprung har man kommit fram till att, även om individen i fråga inte tror på att stereotypen som existerar om henne är sann, existerar fortfarande risken att hon kan agera enligt stereotypen i situationer av bland annat stress och när stereotypen på något sätt blir implicerat eller applicerbar.²⁶

Konceptet av *stereotype threat* återfinns i en viss mån även i mina egna studier där jag i min kandidatuppsats (*Utanförskap i förorten, 2007*) utifrån ett klass- och etnicitetsperspektiv talat om ungdomars tendens att reproducera bilder som existerar inom media. En annan risk som återfinns i studien är skapandet av identiteter som ställer sig gentemot en regerande norm, särskilt när normen anses tillhöra positioner som kan ställas till ansvar för eventuella dåliga situationer en individ må befinna sig i.

Forskning kring Malmö stads integrationsarbete har självklart även bedrivits av andra än mig, dock har det material jag funnit haft en koncentration på yttringar av integrationsarbetet, det

²¹ Elden, S.104, Mahon, S.123

²² Elden, S.10-12, Hindess, S.103, Mahon, S.124

²³ Mahon, S.124, Hindess, S.100

²⁴ Schrift, S.178, Hindess, S.114

²⁵ Stone, Lynch, S.1225,1226, Steele, Aronson, S.798,808, Gustafsson, S.11 *Steele*

²⁶ Gustafsson, S.11 *Steele*, 57

vill säga de fysiska, praktiska handlingar som integrationsarbetet använder sig av. Relativt lite har skrivits om de teoretiska och ideologiska premisser som ligger bakom utformandet av integrationsarbetet och dess olika delprojekt. Endast mångfaldsbegreppet har analyserats utifrån en *värdeanalys*, ett faktum som jag även fått bekräftat av olika personer inom kommunen.²⁷

Ett försök till en mera djupgående analys av Sveriges integrationspolitik och dess ideologiska premisser har bland annat utförts av Masoud Kamali. Särskilt rapporten *Den segregerade integrationen* utgör ett försök att komma åt strukturer som ligger innanför uppkomsten av en etnisk dimension.²⁸ Kamalis utredningar kommer, ihop med annan relevant teori runt fältet, agera som stödteorier med vars hjälp den etniska dimensionen kan appliceras på teorin och gentemot vilken jag i senare skede kan reflektera mina egna empiriska resultat.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka värdegrunden som integrationsarbetet i Malmö Stad utgår ifrån. Genom att ta fram olika värderingar och sanningar som ligger bakom det fysiska integrationsarbetet och reflektera dessa gentemot min teoretiska bakgrund ska det vara möjligt att hänvisa till tendenser som möjligen är del av (re)produktionen av förhållanden och identiteter vilka ligger till grund för segregering och sociala avstånd mellan så kallade invandrare och så kallade svenskar. En sådan tendens borde bli påtaglig genom att analysera språket som myndigheterna i fråga använder sig av för att beskriva sitt arbete med den etniska dimensionen.

Frågeställningar

Denna uppsats formuleras som en (existentiell) hermeneutik av etnicitet, i den bemärkelsen att den decentraliserar etnicitet som ett verkligt objekt i världen och istället lägger fram ett narrativ om hur den etniska positionen kan bli till. Frågeställningarna som utarbetats för denna uppsats måste därför ses som hållplatser inom detta narrativ som sträcker sig över teori och analysavsnitten:

- Hur skapar individen en uppfattning av sig själv som en identitet
- Hur präglas individens identitet av det sociala

²⁷ Bevelander 2004, Broomé 2007, Orel, Hasan 1999, Lundberg, Hydén 1999

²⁸ Kamali(a) (Rapport av utredning om makt, integration och strukturell diskriminering SOU 2006:73)

- Vilken roll spelar *stereotyper* för individens identitetsbildning vilka förhållanden får individer till stereotyper om sig själv
- Hur tolkas Malmö Stads integrationsarbets ideologiska premisser och hur förhåller sig dessa gentemot uppsatsens utarbetade teori

Metod

Studiens består av två delar. Den första delen, *teoriavsnittet*, kan beskrivas via vad jag kallat för etnicitetens hermeneutik, i tradition med Martin Heidegger som i sin bok *Sein und Zeit* kan sägas skildra hermeneutiken av individens existens i världen, därav metoden *existentiell hermeneutik*.²⁹ Heidegger presenterar i boken ett narrativ från individens uppfattning av hennes egen existens till hennes förankring i en fast position. Fördelen med detta tillvägagångssätt är att det tillåter dekonstruktionen av positioner som någonting befintligt och öppnar vägen för en berättelse om hur dessa positioner, via individuellt agerande, blir till, blir verkliga, i enighet med studiens existentiellkonstruktivistiska utgångspunkt. Detta första teoriavsnitt kommer att lägga den etniska dimensionen bakom sig och börjar berättelsen utifrån individens existens och hennes interaktion med världen och de andra individerna i denna, för att sedan se på hur individens existens agerar ihop med konstruerade etniska positioner.

Det utförliga *teoriavsnittet* agerar som en röd tråd genom uppsatsens alla instanser vilket talar för textens metodologiska och teoretiska enighet. Samtidigt presenterar den även mina subjektiva premisser.

Uppsatsens andra avsnitt är förankringen i en exemplifierande empiri. I tidigare forskning runt Malmö Stads integrationsarbete har det återfunnits en del text, dock har dessa till största dels haft sin fokus på integrationsåtgärderna i sig.³⁰ Det fysiska integrationsarbetet bygger dock på ideologiska premisser som ligger innanför det praktiska arbetet. I termerna sjukdom och symptom kan själva arbetet med integration synas som symptom ursprungligen ur en sjukdom. Jag tar ett steg tillbaka och tar reda på vad som ligger till grund för dessa symptom genom att se på de värderingar som etniska dimensionen rymmer inom Malmö stads arbete.

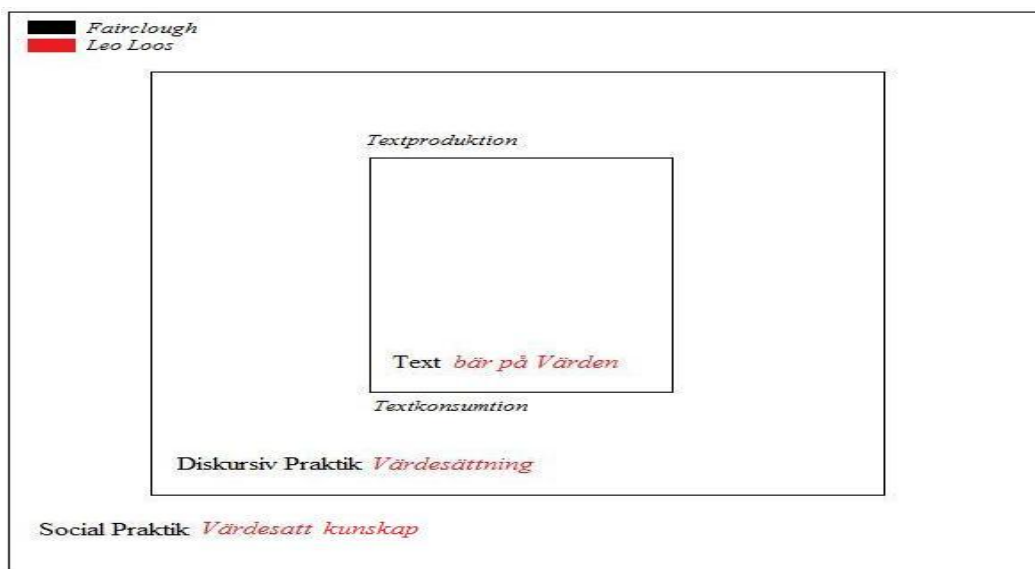
För att komma åt dessa värderingar har valet av ett empiriskt material fallit på ett antal styrdokument från Malmö Kommun vilka representerar de teoretiska premisser som åtgärder och projekt som integrationsarbetet måste förhålla sig till. Valet av Malmö Stad som empiriskt rum förklaras av att Malmö i vårt land kan sägas vara den mest aktuella och ökända

²⁹ Heidegger(b) S.25,37

³⁰ Bevelander 2004, Broomé 2007, Orel, Hasan 1999, Lundberg, Hydén 1999

staden när det talas om problematiken runt medborgare med annan än svensk/västerländsk bakgrund. Om det faktiskt förhåller sig på detta sätt kan vara en diskutabel sak, dock finns det ingen tvekan om att representationen är verklig, och detta i sig borde ge upphov för de problematiker jag adresserar.

Urvalet av dokument från kommunen har fallit på så kallade styrdokument vilka är utslagsgivande för de premisser som det senare arbetet i sig måste förhålla sig till. De ska, för att förankras i verkligheten via dess läsare, förmedla de värderingar och de sanningar som ska förverkligas i integrationsarbetet. Det hermeneutiska problemet som frågar efter *vems* värderingar en tolkning reflekterar spelar i vårt fall en mindre roll då vårt mål är att komma fram till hur texten i sin gestaltning *kan* tolkas.³¹ Denna utgångspunkt stärks av Jan Blommaert och Jef Verschueren som menar att *samma innehåll*, i till exempel den mångkulturella dimensionen, förmedlas vidare och bibehålls i informationsflödet mellan akademien, politiker, medierna, allmänheten, och så vidare.³² De resultat som vi når fram till kan hädanefter hänvisa till tendenser på flera institutionella nivåer och det breda samhället. Den första modellen som min textanalys utgår ifrån är en förenkling av Faircloughs tredimensionella modell för diskursanalys (se bild nedanför).³³ *Text* är i detta fall det empiriska materialet som via *diskursiv praktik* får mening för läsaren. *Värdesättning* är den *diskursiva praktiken* som via läsarens och hennes tolkning skapar en *värdesatt kunskap* (*social praktik*).

³¹ Palmer, S.68, Silverman, S.73 Gadamer

³² Blommaert, Verschueren, S.27

³³ Fairclough, S.25, Jørgensen, Phillips, S.74

³⁴ Fairclough, S.25, Jørgensen, Phillips, S.74

För att ta fast på hur den *diskursiva praktiken/värdesättning* av texten konstitueras hos läsaren krävs några metodologiska verktyg. Det existerar dock en vetenskaplig risk här som först måste tas ställning till. Ett problem som bland annat Karl Popper tar upp, är en vetenskaplig risk för deduktiv självgodhet. Om jag hade gått in i min textanalys med utgångspunkten att jag kommer att finna till exempel diskriminerande tendenser, så är risken stor att jag kommer att finna dessa tendenser just för att jag sökt efter dem, inte för att de verkligen är befintliga: *Seek and you shall find*.³⁵ För att undgå detta sätt att utföra forskning kommer själva tolkningsanalysen av empirin utgå ifrån textuella perspektiv, det vill säga hur textens uppbyggnad förmedlar mening, för att sedan applicera de textuella resultaten på mina utgångspunkter ur *teoriavsnittet*.

För analys av mitt empiriska material krävs hädanefter textuella verktyg som ta vara på texten i sig, till genealogin av textens möjliga innehåll. Ur en modifiering av Steinar Kvales analytiska verktyg för intervjuer kommer jag att använda mig av två funktioner för att analysera mitt textmaterial³⁶:

- *Meningskategorisering* där jag efter har gått genom hela min insamlade empiri delar upp materialet enligt kriterier av relevans, tydlighet och tidsperiod. Det borde hänvisas till att valet av styrdokument är ett resultat av denna process av meningskategorisering då detta urval skett efter en grundlig genomgång av en bred och stor del av Malmö kommuns dokument rörande integrationsfrågor.
- *Meningstolkning* där själva innehållets manifestation, de värderingar och kunskap som förmedlas i texten ska kartläggas.

Meningsstolkning och kartläggning av värderingar

Det är i meningstolkningsprocessen som det viktigaste och mest komplexa arbetet inom analysen kommer att ske. Relationen mellan positioner och dess egenskaper som de presenteras i texten ska här tas fram. Det finns nu, så som jag uppfattar det, två vägar att gå för att få fram de diskursiva praktikerna ur texten: Den ena är att via till exempel Faircloughs *Critical Discourse Analysis* bygga upp en konkret strukturerad metod som appliceras på min empiri. Detta skulle innebära att se på textuella markeringar via dess egenskaper i kategorier.³⁷ Detta tillvägagångssätt tolkar jag som att applicera en diskursanalys på ett hermeneutiskt perspektiv, då det är i slutändan ändå ett tolkande subjekt som ger texten mening. För denna studies syfte finns det dock ett problem i diskursanalysens utgångspunkter: Problematiken som Fairclough tar vara på ligger i faktumet att språk, om det är i tal eller text,

³⁵ Popper, S.120-124

³⁶ Kvale, S.174

³⁷ Fairclough, S.17,26

är en social praktik som determineras av och samtidigt (re)producerar sociala diskurser.³⁸ De analytiska verktygen för text och språkanalys är konstruerade för att ta vara på vilka diskurser som återfinns i till exempel en text, med utgångspunkten att det sociala språket är homogent i bemärkelsen att individer och grupper måste använda sig av ett gemensamt språk för att kommunicera, identifiera sig och differentiera sig.³⁹ En diskursanalys hade alltså varit angelägen om studien hade velat ta vara på vilket innehåll texten konkret förmedlar utifrån tesen att individer till en viss grad uppfatta ting på samma sätt och att språket reflektera sociala omständigheter.

Denna studie följer dock ett annat spår. Den utslagsgivande tesen menar att institutioners hantering av sina objekt på olika sätt präglar dessa subjekt. Det är alltså viktigt att se på hur institutionerna behandlar, i detta fall, invandrare. Denna hantering utgörs i sig av ett antal institutionella nivåer, från personlig närkontakt till institutioners placering och formning av åtgärder, och dessa i sig utgörs av ett komplex, heterogen sammansättning av individer. Som handlingsplanen för Malmö stads projekt Välfärd för alla skriver, bestod år 2004 17 % av Malmö kommuns anställda av första generationsinvandrare, detta för att inte tala om komplexiteten via klass, kön, och rent individuella karakteristiska drag.⁴⁰ En diskursanalys kan utifrån sin socialkonstruktivistiska utgångspunkt inte ta hänsyn till dessa komplexa premisser. En diskursanalys må visa på vilka sociala diskurser en text må reflekterar, men den kan inte ta hänsyn till att det som sägas inte alltid speglar det som uppfattas och individens uppfattning av texten.⁴¹ Utifrån vårt existentiellkonstruktivistiska perspektiv skiftar vi fokus från att ta vara på sociala diskurser i det externa, men mot att analyseras dessa strukturer utifrån hur texten i fråga *kan tolkas* av en läsare. Istället för en uppställning av metodologiska verktyg, utgår vi istället ifrån intuitiva ramar där olika textuella analyspunkter istället få agera som del av en intuitiv reflektion. I min uppfattning om hermeneutikens utgångspunkter (i slutändan måste vi erkänna att vi befattar oss med denna då vi här tolkar en text) så går det inte att undgå en subjektiv tolkning av materialet och hellre än att se detta som en nackdel vill jag, i samklang med denna studiens teoretiker, hävda att subjektivitet och en intuitiv tolkning är förutsättningar för tolkning av text *per se* och att denna subjektivitet hellre ska bedömas utifrån författarens argumentation (det utförliga teoriavsnittet jag presenterar utgör för detta syfte även en presentation av mina utgångspunkter genom vilka läsaren får förståelse för min

³⁸ Fairclough, S.17

³⁹ Fairclough, S.1,3,23,78,108

⁴⁰ Välförd för Alla – Handlingsplan 2003/2004, S.11

⁴¹ Selander, Ödman, S.54, Ruin, Smith, S.22

senare tolkning).⁴² Jag väljer hädanefter att se diskursanalysen som en biprodukt av mitt tillvägagångssätt och ägnar mig i första hand åt en hermeneutisk analys ur vilken diskursiva resoneringar kan dras. Med hänsyn till detta kommer tolkningen av materialet reflekteras gentemot tre förhållningssätt som dock endast agerar som just detta, förhållningssätt, strukturella delar i texten som i andra hand kan appliceras på den hermeneutiska läsningen:

- *Transivitet* ser på vilka positioner som i ett sammanhang direkt adresseras till ett sammanhang och vilka som inte sätts i samband.⁴³ Arbetslöshet må präglade ett stort antal grupper och individer i samhället, men genom att endast en av dessa grupper nämns kan situationen som arbetslös så uppfattas som ett problem som främst präglar en viss grupp.
- *Modalitet*, som kan översättas till i vilken grad textens påståenden är av ett determinerande slag, det vill säga om ett objekt beskrivs med t.ex. en konnotation att *detta är det enda och verkliga förhållande*.⁴⁴
- *Finitimus inter sensus per pendo* (likhet mellan meningar genom värde) är min egen formulerade metod som tar fram vilka positioner/beskrivningar relaterar till andra positioner/beskrivningar, det vill säga urskiljer vilken mening olika positioner relateras till.

Dessa förhållningssätt till texten måste även förstås ur den grundläggande hermeneutiska principen att en helhet endast förstås kan i samband med dess delar, helheten består av delar och kan endast förstås via dessa.⁴⁵ Därför kommer dokumentens olika beståndsdelar även att tolkas i samband med övriga texten: Vad som sägs på *sida 1* kan ha stor betydelse för hur *sida 40* uppfattas. För att införliva denna funktion kommer jag i analysen tala om *färgning*. Härför kommer analysen av texten inte gestaltas utifrån uppdelade avsnitt men presenteras som ett avgränsat textflöde.

Genom att sammanfatta textens resultat som återspeglar en möjlig tolkning av textens innehåll kan en helhetsbild av tendenser och företeelser för värderingar skapas som kan sättas i samband med uppsatsens teori.

Avgränsningar

En avgränsning gäller empirin som inte tar hänsyn till individuella tolkningar av till exempel anställda inom kommunen, samtidigt som den inte direkt kan stå för de åsikter som dokumentens författare bär på sig. De resultat som jag tar fram säger någonting mer generellt om de funktioner som institutioner, och därmed även samhället i stort, utgår ifrån, utan att

⁴² Ruin, Smith, S.18, Alvesson, Sköldberg(b), S.191,195,242, Palmer, S.87,125,135

⁴³ Jørgensen, Phillips, S.87

⁴⁴ Jørgensen, Phillips, S.87

⁴⁵ Alvesson, Sköldberg(b), S.193, Alvesson, Sköldberg(a), S.53, Selander, Ödman, S.63

någon specifik person, grupp eller institution kan hållas ansvarig.

En annan avgränsning som måste tas upp är att uppsatsen kommer att lägga fokus på institutionernas roll i konstruktionen av etniska positioner/identiteter och omfattar inte rollen som media eller attityder inom det sociala samhället spelar.

En mer teoretisk avgränsning gäller det existentiellkonstruktivistiska perspektivet studien utgår ifrån. Det existerar i den yttre världen som individen befinner sig ett otal diskurser, yttre fenomen som inverkar på individen och hennes konstruktion av sig själv och världen. Att ta vara på dessa yttre faktorer är ett arbete som ligger i dimensionen av sociologi, statsvetenskap, politik och antropologi. Det är inte denna fokus som denna studie utgår ifrån, istället behandlar vi problematiken med individen som utgångspunkt för den verklighet hon befinner sig. Att applicera de yttre omständigheter på individen som utgångspunkt borde ge ny förståelse, eller iallafall utöka förståelsen, för de problem som den etniska dimensionen idag förknippas med.

Den existentiellkonstruktivistiska utgångspunkten öppnar för en till avgränsning. Som det har lyfts fram är individen inte autonom under de yttre intrycken utan dess inflytande beror på individen. Denna studie ser inte aktivt på vilka åtgärder och omständigheter som kan stärka individen att hantera de yttre intrycken, dock är det troligt att vissa koncept som stärker/försvagar individens självdeterminism kommer att röras vid under studiens narrativa förlopp.

I

Individen i världen

En tradition som förankrats i vår tid av bland annat Friedrich Nietzsche och förts vidare till Heidegger, och i en viss bemärkelse även till Foucault, är en syn på individen som något rörlig och föränderlig, en pågående process hellre än ett fast objekt.⁴⁶ Denna process speglas i den existentiella världssynen som präglar denna studie. Detta inledande kapitel kommer att presentera en tolkning av individens tillvaro i världen utifrån denna existentiella premis. Enligt Heidegger är den primära utgångspunkten som individens världsuppfattning utgår ifrån att individen först och främst har en uppfattning om att hon existerar i världen.⁴⁷ Denna funktion kallar Heidegger för *In-der-Welt-sein, vara-i-världen*. Denna situation är ingenting hon själv har valt utan individen blir som Heidegger menar *kastad* in i en främmande värld som hon måste finna sig tillrätta i.⁴⁸ All kunskap, alla positioner, alla sanningar och all medvetenhet om sig själv och omvärlden är följder av denna grundläggande utgångspunkt. Denna funktion hänvisar till mitt begrepp *existentiellkonstruktivism* som jag mynnat i denna studie för att beskriva relationen mellan den yttre världen, individens existens, och de resultat som symbiosen av dessa två instanser producerar. Individens situation *In-der-Welt-sein* beskriver hennes grundläggande situation och förutsättning. Nu är det tid att se på de processer som följer denna förutsättning. Vägen som ligger framför oss, i försöket att skaffa oss en förståelse för hur individen agerar ihop med världen, vill jag dela upp i tre avsnitt: Att individen är ett världsligt objekt bland andra som har en uppfattning om sig själv och omgivningen (som vi antastat via situationen att *vara-i-världen*), att hennes agerande ihop med världen återfinns i hennes mentala processer, och att individen delar sin tillvaro med andra individer.

1

Individens världsuppfattning

Den traditionen som sysselsätter sig med individens relation till världen, ett subjekt som relaterar till objekt, kallas för den *Cartesianska* och traditionens ansats kan i vår tid sägas ha startats av bland andra René Descartes.⁴⁹ Denna tradition har förankrats i bland annat konceptet av *dualism* som i dess olika former hävdar att den fysiska verkligheten och

⁴⁶ Mahon, S.14, Palmer, S.104

⁴⁷ Heidegger(b), S.53

⁴⁸ Heidegger(b), S.53, 135

⁴⁹ Husserl, S.192,196, Heidegger(b), S.27, Bengtsson(a), S.40

individens upplevelse av verkligheten är två skilda koncept.⁵⁰ Immanuel Kant är en av de tänkare som på ett revolutionerande sätt tillfogat en viktig del till denna och liknande traditioner när han beskriver verkligheten som relativ och beroende av individens *erfarenhet* av världen.⁵¹ Enligt Kant är *erfarenheten* funktionen med vilken vi tillägnar oss kunskap i dialekt med världen, individens medium genom vilken information från den yttre världen når fram till henne.⁵² Enligt Kant måste vi därför tala om två samtidigt existerande verkligheter: Den fysiska, i grunden objektiva verkligheten som Kant kallar för *das Ding an sich selbst* (tinget i sig), och verkligheten som skapas av individens förnimmelse av dessa objekt som Kant kallar för *sken, Erscheinung*.⁵³ Enligt Kant (Nietzsche samt Heidegger och Foucault bygger vidare på denna tanke fast med vissa förbehåll⁵⁴) ger sig världen för oss endast i en stor ansamling av *sken*. Det är omöjligt för individen att ha kunskap om *tinget i sig*, en verklig objektiv förståelse för världen, då all kunskap skapas av och för diskursen av erfarenhet och förnimmelse.⁵⁵ Individen är så att säga hennes egen diskurs, vilket anknyter till mitt koncept av *existentiellkonstruktivism*. Hur individens egen diskurs konstitueras blir härför nästa steg i vår diskussion.

Individen som diskurs för erfarenheten

Ett problem som dualism här stöter på är att den framställer kunskapen om världen som relativ endast i den bemärkelse att det existerar en barriär mellan subjekt och objekt som enligt dualism överbryggas av individens erfarenhet. Den ger dock inget svar på varför vår uppfattning av världen varierar, varför olika individer tolkar samma objekt på olika sätt och varför vissa individer tolkar objekt som andra inte ens reflekterar över. Med andra ord, den tar inte hänsyn till individen och hennes egen diskurs. Enligt Heidegger (i hans senare teoretiska utveckling) kan världen som individen erfar delas in i objekt hennes medvetande aktivt reflekterar över, som har en direkt betydelse för individen, och objekt hon inte reflekterar över, mer än att dessa objekt endast finns till. Vad som särskiljer dessa två relationer till världens objekt förklaras genom att vissa objekt har en direkt betydelse för individen och bli till vad Heidegger kallar för *Ereignis*.⁵⁶ (*tillägnelse på svenska*). Det härledda adjektivet *er-eignen* (ursprungligen *er-äugern*) översätts till svenskan med *att tillägna sig med blicken*.⁵⁷ *Ereignis*

⁵⁰ Segerstedt, S.3

⁵¹ Kant(a), S.1

⁵² Segerstedt, S.3

⁵³ Kant(a), S.24,32

⁵⁴ Schrift, S.87

⁵⁵ Kant(a), S.42

⁵⁶ Heidegger(a), S.24

⁵⁷ Heidegger(a), S.25

är den aktiva erfarenheten av omvärldens objekt som potentiellt återfinns i allting runt omkring individen, men det är beroende av objektens betydelse för individen om hon erfar objektet och hur hon erfar objektet. Ett exempel: För inte alls så länge sedan skyltade en märkesklädeskedja med företagets nyaste mode som kallades för *ethnic edition*. Det visades upp kläder och modeller som i deras utseende relaterade till områden som Indien, Afrika, Sydamerika och så vidare. När jag med en vän passerade en av företagets reklamskyltar irriterades jag intuitivt av kampanjens innehåll: ”Vad är *ethnic*? Varför relateras det etniska till främmande exotiska kulturer när etnicitet i sig borde beskriva alla sorters kulturella och nationella gruppering”. När jag kommenterade detta för min vän hade han dock inte ens tänkt på reklamskylten.

Om världens objekt endast har en relativ mening för individen som beror på subjektets *intresse* för objektet i fråga måste det finnas en motiverande faktor som determinerar vad individen erfar och hur hon erfar.

Individen skapar världen

Edmund Husserl, fadern av den fenomenologiska traditionen, kulminerade den cartesianska traditionen och även Kants utgångspunkter genom att peka att verkligheten inte bara är relativ och beror på subjektets erfarenhet av objektet, men att denna *dialekt* och dess resulterande verklighetsuppfattning även präglas av en *intentionalitet* från subjektets sida.⁵⁸ Individens medvetenhet riktas gentemot objekt alltid endast under vissa förutsättningar. Individens medvetande har enligt Husserl ett syfte, en *intention*, som hon utför gentemot världen, det vill säga att hennes uppfattning av världen alltid springer ur en subjektiv motivation.

Denna motivation betingas enligt både Husserl och Heidegger av individens *förförståelse*.⁵⁹ Fast Heidegger erkänner att känslor och emotioner runt ett objekt påverkar individens förståelse och gör en ren rationell och kognitiv förståelse omöjlig, finner han dock ett lager av determinerande slag för individens förförståelse av världen som ligger ännu djupare inbäddat i individens existens än den nivå där hennes känslor och emotioner förefinns.⁶⁰ En nivå som alltför slarvigt har kallats för *själ*.

En tolkning av individens obefintliga själ

För att få ett grepp om denna djupaste instans i individens mentala processer måste vi erinra oss tillbaka till Heideggers tal om *In-der-Welt-sein* som individens första, främsta och oundvikliga situation, att hon alltid redan befinner sig i världen och att det är därifrån som hon

⁵⁸ Alvesson, Sköldberg(a), S.83

⁵⁹ Selander, Ödman, S.28, Alvesson, Sköldberg, S.245 *Gadamer, Heidegger*

⁶⁰ Alvesson, Sköldberg, S.245 *Heidegger*

börjar skapa sig en förståelse för världen (existentiellkonstruktivism). Denna utgångspunkt står i stark kontrast till en uppfattning om individens förståelse av världen som härstammar från Kants konstruktion av *själen* som individens djupaste instans. Denna *själ* är enligt Kant determinerad av en grundläggande förnimmelse av *Rum och Tid* som är a priori till all förståelse, det går inte att föreställa sig någonting utan att ha en medvetenhet om rum och tid.⁶¹ Kants uppsättning håller dock inte gentemot vår existentiella utgångspunkt då detta skulle innebära att individens djupaste instans skapas utifrån ontologiska premisser, via rummet (och tiden), inte via henne själv. Kant tar inte hänsyn till individens egen betydelse för instansen som skapar hennes världsbild. Vi kan spegla denna kritik i denna studiens existentiellkonstruktivistiska utgångspunkt: Om rum skulle vara determinerande för hur individen konstruerar sin djupaste instans, så skulle som följd alla invandrare på Rosengård ha samma världsbild och samma identitet – men nu har de inte det.

Kants uppsättning av *rum och tid* kritiserar därför av Heidegger. För honom är *rum* en nästan obetydlig kategori och han menar istället att individens uppfattning av *tid* är det enda externa fenomenet som är grundläggande för individens motiverande instans, hennes *så kallade själ* (Kant).⁶²

Även individens situation av att *vara-i-världen* får först en motiverande betydelse via hennes uppfattning att hon existerar i tid.⁶³ Individen upplever enligt Heidegger genom hennes situation av att *vara-i-världen*, en tidsaspekt: Att hon *är* (*vara-i-världen*), har *varit* (*ha-varit-i-världen*) och kommer att *bli* (*bli-i-världen*).⁶⁴ Hennes resulterande förståelse för att hon en dag kommer att dö spelar en viktig roll här då detta tvingar henne till att göra det mesta av tiden hon har, att forma sitt liv så som hon vill ha det, att känna sig hemma i en värld som är främmande för henne.⁶⁵

Individens uppfattning av tid ihop med hennes situation av att *vara-i-världen* införlivas i funktionen som Heidegger kallar för individens *Dasein* (**Där**-varandet, **Där**-varander-i-världen), en ersättare för Kants *själ*.⁶⁶ Detta *Dasein* projicerar sig in i framtiden mot vilken hennes handlingar är riktade. För att göra sig hemma i världen på vägen mot döden lever individen alltid framför sig, i framtiden, hon utgörs av en process av att ständigt *bli/göra sig* till någonting (se noter).⁶⁷ Även Friedrich Nietzsche talar om en liknande funktion hos

⁶¹ Kant(a), S.26,27,33

⁶² Heidegger(b), S.20

⁶³ Heidegger(b), S.20, Sartre(a), S.35-36

⁶⁴ Heidegger(b), S.20, Sartre(a), S.35-36

⁶⁵ Heidegger(b), S.188,104

⁶⁶ Heidegger(b), S.7

⁶⁷ Woodward, S.45, Selander, Ödman, S.128

individens som kan sägas vara influerad av en viss darwinism: Individens har möjligheten att utvecklas till någonting annat än vad hon varit och är och Nietzsche använder bland annat konceptet av *Übermensch* för att förtydliga sitt koncept av en evolution som sträcker sig utöver individens samtida tillstånd och begränsningar.⁶⁸

Vad Heidegger och Nietzsche alltså förnekar är ett fast individuellt väsen och pekar istället mot en (re)producerande process av ett konstruerat själv som individens själv utför.

Hur detta (re)producerande *Dasein* manifesteras i världen kan synas i följande exempel som Heidegger ger oss: När en hantverkare hamrar på en spik är det inte i själva verket hans fysiska rörelser av hamrandet med en hammare på en spik som utgör hans mentala tillstånd utan han *transcenderar* dessa yttre objekt, införlivar dem som verktyg i sitt subjekt.

Hamraren, rörelsen och spiken blir till delar av honom och han tänker inte aktivt på att han faktiskt hamrar.⁶⁹ *Dasein* använder sig i detta fall av hammaren, spiken och själva handlingen för att återskapa bilden av sig själv in i framtiden, i detta fall för att återskapa sig som en hamrare.⁷⁰ För honom är dessa världsliga objekt verktyg han använder sig av för att (re)producera bilden han har av sig själv. Den ontologiska världen består av ett otal olika objekt som bildar möjliga verktyg vilka stå individens till förfoga för att inbegripas i hennes subjekt.⁷¹

Slutsatsen som vi drar ur Heideggers presentation av *Dasein* är att hennes intentionalitet, hennes motivation till att förstå och agera med omvärlden, härstammar från en strävan att producera en relativ definitionen av sig själv in i framtiden. Även Jean Paul Sartre som influerades av Heidegger skriver att:

*Människan är helt enkelt, inte blott sådan hon själv uppfattar sig utan sådan hon vill vara och sådan hon uppfattar sig själv efter det hon redan existerar [...] Människan är ingenting annat än vad hon själv gör sig till.*⁷²

⁶⁸ Simmel, S.6, Nietzsche(a), S.10

(Medans Heidegger ser denna människans djupaste mentala process och funktion som förefintlig men omöjlig att komma åt genom en direkt analys, negligerar Foucault existensen/betydelsen av en sådan funktion och ser istället människan i samband med de yttre omständigheter som färgar henne. Foucault missar därmed enligt min tolkning människans *kreativa* förmåga som gör henne oberäknelig och han är i sitt tidiga tänkande inte helt olik Karl Marx som på samma vis såg människans produktion som hennes slutgiltiga mål av motivation. Jag allierar mig här med Heidegger)

⁶⁹ Heidegger(b), S.38,69

⁷⁰ Heidegger(b), S.69

⁷¹ Heidegger(b), S.157,60

⁷² Sartre(b), S.35

Vi har hittills visat hur individens grundläggande uppfattning av att *vara-i-världen* och att existera i tid resulterar i en motivation att göra sig hemma i världen, att ha en förståelse för världen, sig själv, och återskapa denna förståelse genom att använda världens objekt för hennes syfte. Det återstår dock en viktig fråga, inte minst för vår existentiellkonstruktivistiska utgångspunkt: Om hantverkarens *Dasein* använder sig av omgivningens objekt för att (re)producera bilden av sig själv som en hantverkare så måste denna konkreta bild härstamma från någonstans.

Positioner

Individens situation av att alltid redan *vara-i-världen* och hennes uppfattning av tid resulterar i ett sökande efter en förståelse för denna främmande värld. För att skapa mening och förståelse för världen gör individen detta utifrån en *positionering*, en fast punkt utifrån vilken det går att åskåda världen. För att ge ett kort exempel: Om någon skulle hamna på en främmande ö så skulle denna vara tvungen att orientera sig utifrån vissa kännetecken i landskapet – ett berg, en sjö, ett vrak i djungeln, och så vidare. Denna orienteringspunkt är endast en av många alternativa orienteringspunkter och ger möjligheten att finna sig tillrätta i den okända omgivningen.

Individens positionering av sig själv i världen beskriver Heidegger för *Seiende, den som är, den som är ett varande*.⁷³ Individen är således varelsen för vilken fråga av att *vara* blir viktig (en hund har ingen uppfattning av att den *är* någonting). Resultatet av individens behov av denna positionering, att *vara* något, kallar Heidegger för *Sein* vilket är individens konstruerade definition av sig själv, orienteringspunkten.⁷⁴ *Sein* är den positioneringen av individen i världen utifrån vilken hon orienterar sig och utifrån vilken hon aktivt kan uppnå *Daseins* fortsatta positionering in i framtiden.⁷⁵ Ett begrepp som jag framöver vill använda för att tala om detta verktyg, *Sein*, är *position*, då båda termer spegla egenskapen av en markör för orientering utifrån vilken man kan åskåda världen. Positioner är individens mentala karta över världen.⁷⁶ Eller som Archimedes sa: *Ge mig en fast punkt att stå och jag skall flytta världen*.

Vi har fått en översiktlig inblick i individens förutsättningar för hennes uppfattning av existens och hur dessa mynnar ut i ett sökande och upprätthållande av en fast position i världen. Vi har dock hittills endast ytligt nuddat vid de processer som utspelas **mellan** *Dasein*, *position* och den ontologiska världen. För att komma åt dessa processer väljer jag att i

⁷³ Heidegger(b), S.3,7

⁷⁴ Heidegger(b), S.15

⁷⁵ Heidegger(b), S.20

⁷⁶ Mahon, S.90 *Nietzsche*

följande avsnitt redogöra för de mentala strukturer som spelar in i dessa processer, funktioner som härrör från individens förmåga *att tänka*.⁷⁷

2

Individen tänker

Immanuel Kant skriver att *Jag tänker bör kunna beledsaga alla våra föreställningar*.⁷⁸ Vad Kant dock också förstår är *att tänka* innebär en mer komplex sammansättning av funktioner än begreppet antyder.⁷⁹ Jag vill föreslå två stycken processer som en existentiellkonstruktivistisk syn på individens förmåga att tänka borde utgå ifrån:

- *Vilja*, vilken är individens transcenderande motivation
- *Skillnad*, som är grundläggande för att kunna förstå världen i sammanhang

Vilja

Individens erfarenhet och agerande präglas som visats av en konstruerad position och individens mål att (re)producera den. Den *intentionalitet/motivation* som detta innebär leder oss till ett koncept av vilja. Utifrån vår existentiella utgångspunkt är individen i grunden en process som resulterar i en ström av vilja gentemot omvärlden för att forma verkligheten efter hennes begär, att göra sig hemma i världen.⁸⁰ Motivation till individens agerande är således inte, som bland annat Aristoteles, Kant, Mill, Marx och Schopenhauer menade, främst är en vilja till att (*över*)leva, utan snarare en vilja till att (re)producera hennes position utifrån vilken hon kan känna sig hemma i världen, ett koncept som Nietzsche kallar för *Wille zur Macht*, viljan till *makt*.⁸¹ Att överleva är således sekundärt och endast en möjlig produkt av viljan till *makt*.⁸²

*Enbart, där det finns liv, där finns det även vilja: men inte vilja till liv, utan – detta lär jag dig – vilja till makt! Det är mycket som den levande värderar mer än livet i sig; men ur värderandet själv talar – viljan till makt!*⁸³

I denna bemärkelse är individen alltså en ytterst rationell varelse, då hennes handlingar alltid har som mål att utföra hennes vilja gentemot världen och därmed upprätthåller hennes konstruerade verklighet. Nietzsches koncept av *Wille zur Macht* och metaforen av *Übermensch* är även viljan att stå emot påbud som läggs på en av andra viljor.

⁷⁷ Spinoza(a), S.45

⁷⁸ Kant(a), S.65, Sartre(a), S.19

⁷⁹ Sartre(a), S.19

⁸⁰ Heidegger(b), S.170,189, Sartre(b), S.38

⁸¹ Schopenhauer(a), S.393, Heidegger(b), S.188, Nietzsche(a), S.116, Nietzsche(b), S.24

⁸² Nietzsche(h), S.10, Nietzsche(b), S.24

⁸³ Nietzsche(a), S.119 (egen översättning)

Det är det livet av makt och motstånd som både Nietzsche och Foucault prisar då det är här en dialekt av makt som jämnar ut varandra kan uppstå genom ett spel mellan fria viljor.⁸⁴ Makt finns överallt och är tillgänglig för alla individer och grupper, i varierande utsträckning.⁸⁵ I fall där maktbalansen mellan positioner i en hög grad ligger på en sida menar Foucault att den missgynnade parten fortfarande har makten att begå självmord eller att döda den gynnade.⁸⁶ Foucault skiljer här mellan tre sorter maktrelationer:

- Strategiska spel mellan fria viljor, som är samspelet mellan individers vilja att hävda sin vilja och sin frihet gentemot andra.⁸⁷
- Dominans, refererar till vad man vardagligt kallar för makt – Ett utövande av asymmetriska relationer av makt inom vilka de underordnade har lite möjlighet att manövrera då deras frihet att utöva sin egen vilja är extremt begränsad av maktens effekter.⁸⁸
- Regering som Foucault använder för att hänvisa till moderna tidens maktstrukturer där makt riktas gentemot individens beteende. Ett närliggande begrepp är även disciplin. Regering komprimerar individens beteende till att självständigt agera enligt den maktutövande positionen.⁸⁹

Vad som förespråkas är hädanefter inte ett utplånande av makt, utan ett vädjande om på vilket sätt de positioner som makt existerar emellan använder sig av sin fria vilja, sin makt. Den maktrelation som Foucault föredrar är det strategiska spelet mellan fria viljor då det här finns möjligheten för positioner att ständigt hävda sig själv. Makt kan förenklat fungera som ett pingpong spel där båda parter via utövandet av makt gentemot varandra hela tiden hävdar sig över den andra makten.

Foucault inser dock att maktrelationer oftast ser mer annorlunda ut än så.⁹⁰ Ur en existentiellkonstruktivistisk synvinkel återstår det dock att det även i de mest extrema situationerna fortfarande finns en valmöjlighet för individen hur hon vill agera och förhålla sig gentemot den andres vilja. Hur maktrelationen ser ut beror därför på hur denna position förhåller sig gentemot positionen som försöker att inskränka hennes vilja. I kontrast till Foucault, som jag tidigare kritiserat för att se individen i en för hög grad determinerad av den yttre världen (se noter sida 22), sällar jag mig till Heidegger och Herakleitos när han skriver

⁸⁴ Hindess, S.151,155

⁸⁵ Hindess, S.100

⁸⁶ Hindess, S.102 *Foucault*

⁸⁷ Hindess, S.99

⁸⁸ Hindess, S.102

⁸⁹ Hindess, S.106

⁹⁰ Hindess, S.102

att individens karaktär är hennes öde.⁹¹ Ur vår existentiellkonstruktivistiska utgångspunkt kan vi alltså hävda att individen må stå under starka påtryck av en extern makt, men att det i slutändan endast är via hennes agerande som denna makt kan manifesteras, vinna överhand eller inte. En diskriminerad person må verkligen vara diskriminerad av den yttre världen, men det är i slutändan upp till denna individ vad hon gör av denna diskriminering utifrån. En invandrare må uppleva starka påtryck, diskriminering, stereotyper, men det är endast via invandrarens, det vill säga individens, agerande med dessa yttre påtryck som dessa må prägla det slutliga resultatet.

Mening och skillnad

Vi har sett att individen positionerar sig i världen och utifrån denna position härstammar hennes erfarenhet och vilja att (re)producera denna. Denna positionering är dock i sig en produkt av processer. Positioneringen, och dess uppfattning av världen, konstitueras av processer mellan medvetandets olika beståndsdelar i form av en *dialekt*: *Dialektiken* är det absoluta subjektets produktion av subjektivitet och förståelse är alltid dialektiskt.⁹² Den pre-sokratiska filosofen Herakleitos är en av våra tidigaste dialektiker som haft ett utslagsgivande inflytande över vårt tänkande. Hans definition av *logos*, strukturen som världen utgår ifrån, utgörs av krigets gud *Polemos* och enligt Herakleitos är just *striden fadern till alla ting*.⁹³ Denna *strid* har i vår tid översatts av Hegel till termen *negation*. *Negationen* är fenomenet som uppstår i kontakten mellan subjektets egen position (*tes*) och världens objekt som, i dess relativa mening för oss, bär på potentialen att bli till en motposition (*antites*).⁹⁴ Varje position, varje sanning, kan endast förstås genom en reflektering gentemot en motposition utan vilken mening inte kan existera.⁹⁵ Mening är därför relationellt, vi kan exempelvis inte förstå vad färgen *svart* är på grund av en inneboende essäns i färgen *svart*, då *tinget-i-sig* inte existerar för oss. Utan för att nå fram till den uppfattningen vi idag har av *svart* måste vi först ha satt *svart* i kontrast till någonting, exempelvis *vit*.⁹⁶ Grundläggande för förståelse och positionering är hädanefter en kategorisering och markering av världens objekt som på så vis kan sättas i sammanhang och ges mening.

Om motsatsparterna *svart/vit* inte i första hand bero på en inneboende essäns i färgerna utan på vår konstruktion av dessa ställer sig frågan varför så många individer kan ha en liknande

⁹¹ Heraclitus, S.82

⁹² Palmer, S.215 *Gadamer*, Ruin, Smith, S.46 *Heidegger*

⁹³ Heraclitus, S.29

⁹⁴ Hegel(b), S,22,153-164

⁹⁵ Hall, S.234 *Saussure*, Ruin, Smith, S.48 *Heidegger*

⁹⁶ Hall, S.234

uppfattning av relationen mellan *svart/vit*. Svaret är att det inte endast är individen som skapar de attribut som läggs in i världens objekt, utan det sker även via andra individer. Begreppet *existentiellkonstruktivism* överbrygger här de två motsatsparter som å ena sidan ser individen som determinerad av den yttre omvärlden, och å andra ser individen som helt självskapande. Istället framhåller begreppet individens utsatthet gentemot omvärldens intryck på henne, men även hennes egen förmåga att forma dessa intryck på hennes eget sätt. Därmed har vi kommit till den tredje egenskapen som har ett direkt inflytande på individens tillvaro, att hon delar sin existens med andra individer.

3

Den sociala individen

Andra individer är i grunden lik en hammare, eller färgen svart. De är ontologiska fenomen som individen förhåller sig till. För att förtydliga dessa tankar vill jag applicera dem på den kända metaforen om *hönan och ägget*. Frågan brukar låta: *Vad kom först, hönan eller ägget?* I vårt fall låter frågan istället *Vad spelar det för roll för ägget, om hönan finns eller inte?* Tidigare har vi skiljt åt världsliga företeelser från individens medvetenhet och hänvisat till erfarenheten av dessa *a posteriori*. Därför måste vi skilja mellan den fysiska självklarheten att ett ägg behöver en höna, och rikta vår uppmärksamhet på att ägget först måste bli medvetet om att hon är ett ägg född av en höna för att kunna se sig som ett ägg, född av en höna. Översatt till individen innebär detta att barnet först måste vara medveten om en mamma för att konstruera en förståelse om sig själv som ett barn född av en mamma. Den fysiska förutsättningen att ett barn föds av en mamma kan därför betraktas som determinerande för den första interaktionen av barnets *Dasein* med andra individer vilket ger upphov till en socialt konstruerad position av att *vara ett barn född av en mamma*. Vi kan alltså slå fast att individens position påverkas av negationen med andra individer.

Denna funktion av existensen ihop med andra individer, samtidigt som individen själv befinner sig i världen, beskriver Heidegger med två motsatta sätt att existera: *Das Eigentliche Selbstsein* (det egentliga själv-varandet) som kan översättas till ett koncept av *autenticitet* (*eigentlich* i det tyska poängterar en egen-het) och en position som i en hög grad determineras av andra individers inflytande, gruppens normer och så vidare, som resulterar i ett koncept av *oautenticitet* vilket Heidegger konceptualiserar i begreppet *Das Man* som beskriver existensen i grupper - *Man* gör (inte) så här.⁹⁷ En autentisk existens, menar Heidegger, är en existens som determineras av individen själv, som inte ger efter för influenser utifrån i den mån att de tar

⁹⁷ Heidegger(b), S.114,127,130, Schrift, S.172-174

kontroll över individen. Det existentiellkonstruktivistiska begreppet anknyter här återigen till Heidegger. Fast individen i sin situation av att *vara-i-världen* alltid påverkas av omvärlden och de andra individer som lever i denna så existerar det en skillnad i vilken grad dessa yttre intryck inverka på individen. En soldats intuitiva vilja kanske är att inte ta ett liv, men den yttre världens inverkan, som påbud, gruppträck, nationalism, och så vidare, kan få soldaten att ändå ta ett liv, att ändra sin position och vilja utifrån omvärldens påbud. Denna oautentiska existens bildar den raka motsatsen till den autentiska och kan beskrivas som en tillvaro som präglas av att följa strömmen, att helt ge sig åt mängdens liv. *Das Man* komprimerar hädanefter individens autentiska *Dasein*.⁹⁸

Att individen lever med andra individer är en världslig företeelse som skapas av naturens konstruktion.⁹⁹ Att denna är fysiskt grundläggande för hennes tillvaro skapar en värld där hon blir född in till att leva med och påverkas av andra individer. Individen är därför alltid i kontakt med det oautentiska, med antitesen.¹⁰⁰ Foucault går även så långt att hävda att det i individens tillvaro inte existerar ett befintligt innerst individuellt själv, men endast ett *Man* som individen måste förhålla sig gentemot (Denna tidiga position av Foucault har jag kritiserat i avsnittet, se noter på sida 22).¹⁰¹

Heidegger och Foucault kan här direkt sättas i samband med *existentiellkonstruktivism*: Foucault riskerar att se de yttre sociala påtryck som determinerande för individens självuppfattning och världsbild vilket underminerar hennes egen makt och vilja genom vilken all inverkan måste processeras för att bli *verkliga*. Fast Heidegger ställer up denna radikala dikotomi mellan autencitet och oautencitet så inser han dock också att om individen skulle utesluta sig från den sociala tillvaron även detta skulle vara en form an oautencitet.¹⁰²

Distinktionen mellan individens individualitet och hennes sociala existens måste alltså skiljas åt i graden som hon agerar utifrån *sig själv för sig själv* eller utifrån andras premisser och förväntningar.¹⁰³ Det sociala må ge starka och även *naturligt konstruerade* intryck på individen, men det är först via hennes behandling av dessa intryck som graden och formen av inverkan avgörs.

⁹⁸ Heidegger(b), S.115

⁹⁹ Heidegger(b), S.116

¹⁰⁰ Buber, S.29

¹⁰¹ Eriksen, S.271

¹⁰² Heidegger(b), S.128

¹⁰³ Heidegger(b), S.264

Reflektion

Studiens första kapitel har lagt grunden för en förståelse hur individen agerar ihop med omvärlden. Genom det existentiellkonstruktivistiska begreppet har visats att den determinerande faktorn i maktrelationer och individens världsbild och självbild är individen själv. Individen må inte ha kontroll om den yttre världens omständigheter, men hon kan kontrollera hur dessa inverka på henne.

Den existentiellkonstruktivistiska ansatsen visar även att denna dialektik mellan individen och omvärlden är nödvändig och en förutsättning för individens tillvaro. Den konstruktion som individen skapar i dialektik med omvärlden utgör hennes mentala karta av världen och ligger till grund för hennes agerande och vilja.

Individen befinner sig alltid i världen och det är de premisser som världen ger henne som hon kan gestalta sin världsuppfattning, andra individer spela härför en roll för individens tillvaro, särskilt då dessa, olik ett träd eller en sten, är subjekt med en egen uppfattning av sin existens. Vilken roll *Das Man*, gruppens normer, det vill säga de sociala påbud som individen upplever, spelar för individens självuppfattning, hennes position, fördjupar vi oss in i följande avsnitt.

II

Att vara en entitet

*”Har vi i vår tid ett svar på frågan vad vi egentligen menar med ordet **vara**?
Inte alls. Är vi idag även förlägna över vår oförmåga att förstå ordet **vara**? Inte
alls”¹⁰⁴*

Citatet ur introduktionsparagrafen i Martin Heideggers *Sein und Zeit* hänvisar till vad han kallar för individens *Seinsvergessenheit* (vara-glömska) som präglar den moderna världens uppfattning av individens.¹⁰⁵ Denna glömska kan vi som koncept förklara som en fokus på individens konstruerade position som förklaringsgivare för individen. Positionen som individen konstruerar i dialektik med omvärlden ses i vår tid inte längre som endast en relativ konstruktion som förändras och (re)produceras över tid utan ger ett totalt förklaringsvärde till individen.¹⁰⁶ I Heideggers exempel av *hantverkaren* så ses denna individ inte längre som en individ vilken producerar bilden av sig själv som en hantverkare, utan hon *är* en hantverkare per definition. I termer som relaterar till studiens syfte så ses invandrare inte som individer som råka synas/se sig själv som invandrare, utan de är per definition, invandrare. Det är utifrån denna åtskillnad som jag föreslår att skapa en skiljelinje mellan vårt begrepp *position* som en existentiellkonstruktivistisk företeelse, och *identitetsbegreppet*, en essentialiserande form av positionering. *Identitet* skiljer sig alltså från *position* i dess determinerande funktion. Medans *position* är i denna bemärkelse ett *naturligt* resultat av individens existens, är *identitet* produkten av ett paradigm där å ena sidan individen antas vara den position hon intar/betecknas med, men även individens (re)producering och egen tro på denna position som del av hennes essentiella varande. Detta paradigm konstitueras i vår tid av moderna processer som kommer att förklaras framöver, men även av en mer grundläggande företeelse vilken härstammar från identitetens sociala natur. Identitet är ett verktyg för individen att positionera sig mellan andra individer. Alla identiteter är sociala identiteter då identitet bygger på möjligheten att identifiera sig själv som ett specifikt *Jag* i sociala sammanhang.¹⁰⁷ Jag är någonting för och genom andra.¹⁰⁸ Identitet är ett socialt determinerad *Sein*, en position som är socialt betingad, (re)produceras i det sociala sammanhanget och som gett upp individens möjlighet som ligger i hennes existentiellkonstruktivistiska förmåga.

¹⁰⁴ Heidegger(b), S.1 (egen översättning)

¹⁰⁵ Heidegger(e), S.8, Heidegger(b), S.2,21

¹⁰⁶ Mahon, S.123-124, Heidegger(c), S.9,66,74, Heidegger(e), S.12

¹⁰⁷ Jenkins, S.4,40 Mead

¹⁰⁸ Song, S.1 Weeks

Denna funktion får via Nietzsche en ny betydelse för förståelsen av identitetsbegreppet. Enligt Nietzsche för individer på sig ett monoteistiskt arv som bland annat under kyrkans tid skapade en struktur där individer lät sig definiera utifrån, av en gud, som höll i en ensamrätt att definiera världen. Vad gud sa om en var sant.¹⁰⁹ Detta behov av en central utgångspunkt har enligt Nietzsche ärvts ner till den moderna individen som riskerar att även hon låta sig definieras utifrån, av institutioner och andra individer. Det är här som funktionen av att *vara något för och genom andra* får en problematisk betydelse.

Identitet och skillnad

Som konstaterats är alla identiteter sociala identiteter. För att identifiera sitt subjekt andra subjekt blir det hädanefter grundläggande att kunna säga *Du* för att kunna säga *Jag*.¹¹⁰ Litteraturforskaren Mikhail Bakhtin kopplar den dialektiska funktionen av *tes* och *antites*, likhet och olikhet, till det sociala och skriver att *Meaning arises through the difference between the participants in any dialogue. The Other, in short, is essential to meaning*.¹¹¹ Dialektiken som tidigare introducerats via Hegel återfinns även i det sociala, men får genom *antitesens* egen vilja, subjektets vilja, en ny funktionell dimension. Som Hegel förklarar har subjektet en *tes* om hur verkligheten är utifrån hennes position.¹¹² I det sociala uppstår möten med andra subjekt vilka bär på sig *antiteser* gentemot den egna *tesen* vilket resulterar i en dialektik där båda *teser* försöker vinna överhand i definitionen av varandra, en sorts tolkningsföreträde. *Antitesen* är alltså varje annan individ, och denna funktion ger upphov till det etablerade begreppet *den andre*.¹¹³ *Den andre* får alltså inte begränsas till endast invandrare, vilket begrepp idag riskerar att bli synonym till, utan är varje subjekt kan potentiellt ställas i motsats till det egna subjektet. *Den andre* är dock inte endast en motbild för *tesen*, utan det är genom *negationen* i mötet mellan *tesen* och *antitesen*, subjektet och *den andre*, som subjektet kan positionera och förstå sig själv.¹¹⁴ Många har hänvisat till att konstruktionen av till exempel svenskhet inte går att uppleva eller definiera utan en motbild.¹¹⁵

¹⁰⁹ Nietzsche(b), S.250, Nietzsche(f), S.15

¹¹⁰ Hall, S.237 *Freud*

¹¹¹ Hall, S.235 *Bakhtin*

¹¹² Hegel(b), S.84

¹¹³ Hegel(b), S.22, Hegel(d), S.13

¹¹⁴ Hall, S.234 *Saussure*, Woodward, S.9, Ruin, Smith, S.48 *Heidegger*, Hegel(b), S.93

¹¹⁵ Hall, S.236, De los Reyes, Martinsson, S.15

I det sociala återfinns alltså det dialektiska konceptet som via negation försöker att återskapa subjektets identitet. För att denna negation ska uppstå krävs det dock markörer som subjektet kan utgå ifrån när hon försöker att definiera sin *tes* och *antitesen*.

Sociala grupperns identitet

Dialektiken mellan individer bygger på att kunna identifiera likheter och olikheter. Detta innebär att det krävs identifikationsobjekt som individen kan förhålla sig till, inte minst för grupper av individer innebär detta att de individer som ingår i gruppen måste upprätthålla markörer för gruppens position för att denna ska kunna existera. Gruppens medlemmar måste upprätthålla en *Gemeinsinn*, en känsla av gemenskap. Genom diskursiva praktiker skapas och reproduceras därför nya och gamla sanningar som i det sociala består av markörer runt ursprung, ödes- och kultur- gemenskap.¹¹⁶

De två konstruktioner jag vill föreslå för att beskriva de dimensioner inom vilka dessa praktiker återfinns är *värderingar/moral* och *kultur/historia*. Dessa konstruktioner interagerar men måste för analysens syfte delas upp för att under vägen sättas ihop igen.

Värderingar och moral

För Nietzsche representerar moralen en funktionell inveckling i upprätthållandet (*Erhaltung*) av individens sort (*Gattung*).¹¹⁷ Överlevnaden eller undergången av en gemenskap anses vara determinerad av om deras medlemmar är beredda till att erkänna den gällande moralen och lyda denna.¹¹⁸ Moral är ur vår existentiella synpunkt något ytterligt konstruerat och de känslor av gemenskap som bildas inom grupper härstammar inte från individen själv utan från ett lydnadspåbud. Detta lydnadspåbud måste dock inte vara ett fysiskt synbart påbud. Moralens agerande även som en normalisering av tvång, den är flockinstinkten i individen vilket innebär att gruppens individer slutar agera utifrån sig själv och istället följer *Das Man* (Heidegger), flocken (Nietzsche).¹¹⁹ Moralens stänger därmed ut individens möjlighet att delta i sin personliga evolution då hon begränsar sin förmåga att *skapa sig själv*, till gynnande av gruppens enighet.¹²⁰ Behovet av att definieras via andra subjekt kvarstår och i vår samtid har bland annat begreppet *Groupthink* mynnats för att beskriva flocktänkandet och dess premisser.¹²¹ Moral fyller även funktionen av en lätt tillgänglig världsbild som inte kräver ett eget aktivt initiativ i konstruktionen och evolutionen av sig själv. Individen blir i moralen fri

¹¹⁶ Nietzsche(c), S.172, De los Reyes, Molina, Mulinari, S.284 Foucault

¹¹⁷ Nietzsche(f), S.191, Nietzsche(g), S.31

¹¹⁸ Wischke, S.50

¹¹⁹ Wischke, S.52,53 Nietzsche, Nietzsche(a), S.16, Nietzsche(b), S.32, Nietzsche(g), S.135

¹²⁰ Wischke, S.53-54

¹²¹ Rosander, S.18

från ansvar och slipper se utöver hennes relativa premisser och slipper det krävande och osäkra arbetet med att finna sanningar utöver givna ramar.¹²² I Kierkegaards ord säger moral i grunden följande: *Kommer hid alle I, som arbeide og ere besværede, jeg vil give Eder Hvile.*¹²³

I Nietzsches kritik gentemot den sortens moral som präglade hans samtid, och jag vill hävda även vår, kritiserar han bland annat Immanuel Kants *kategoriska imperativ* där Kant anser att alla våra moraliska handlingar borde agera enligt ett system, en logik, som finns i den yttre världen och att det är denna yttre världens *logos* som borde vara målet för moraliskt agerande.¹²⁴ Även Hegels moraliska utgångspunkter utgår ifrån en *logos* (i Hegels fall världens historiska utveckling¹²⁵) som återfinns utanför individen som det gäller för henne att infinna sig i. Därmed bortryms den existentiella och existentiellkonstruktivistiska utgångspunkten av individens självskapa(n)de förmåga och premiss.¹²⁶

Den viktigaste kritiken gentemot moral som framåt kommer att vara betydelsefull för vårt syfte i denna studie är den redan antydda kritiken av Kierkegaard och Nietzsche: Denna kritik sammanfattas bra av Nietzsches beskrivning av den sortens moral som uppstått i västvärlden (judea-kristen moral) som *nihilistisk*. Vad detta innebär är att våra högsta värderingar inte längre skapas och upprätthålls av individens egen vilja, hängivelse, initiativ, utan de reduceras till beteendemönster som följs på grund av lydnadspåbud och individens identitet som kopplas till dessa värderingar. Moralerna är i sig själv nihilistiska och även en religiös filosof som Kierkegaard talar om detta problem då han såg agerandet av hans samtida kristna danskar härstammades endast utifrån sin normativa position som kristen, inte av eget initiativ.¹²⁷

Kultur, historia och individens identitet

Gruppens moral och värderingar är dock inte skapade från ingenstans utan är i sig produkter skapade av processer som är historiskt betingade¹²⁸. Sociala grupper ger sin omgivning mening, gestaltar sin verklighet, genom att ordna den i vad Hall och Douglas kallar för *classificatory systems* vilka agerar som ett mentalt arkiv av sanningar om hur världen är, utifrån vilken skillnader och likheter mellan världens objekt och subjektet gestaltas.¹²⁹

Klassifikationssystem är producerande och reproducerande då världens sanningar återskapas

¹²² Eriksen, S.81, Rosander, S.18-20

¹²³ Kierkegaard(a), S.358

¹²⁴ Kant(b), S. 25,83, Nietzsche(b), S.21

¹²⁵ Hegel(b), S.241

¹²⁶ Heidegger(b), S.69, Sartre(b), S.35, Eriksen, S.247, Kierkegaard(b), S.51-53

¹²⁷ Kierkegaard(b), S.52, Kierkegaard(c), S.209,396,358, Nietzsche(b), S.10,240,250,257,341, Nietzsche(c), S.116,117, Nietzsche(g), S.193, Nietzsche(h), S.13,73,95,101, Nietzsche(i), S.20,71, Heidegger(d), S.107

¹²⁸ Nietzsche(b), S.231

¹²⁹ Hall, S.236 Douglas, Heidegger(a), S.24

genom grupperns normativa tolkningar av verkligheten. Klassifikationssystemen är således ett samlingsbegrepp av våra tolkningspremissor, med andra ord *kultur*. Det är kulturen i sig som är det sociala och historiska klassifikationssystemet, som tolkar omvärlden och sig själv, eller i lingvisten Ferdinand de Saussures termer, *signify the signified*.¹³⁰ Kultur i den bemärkelsen jag förstår och använder begreppet är ingen särskiljning mellan konsterna (konstverk, musik, mat) och beteendemönster och sociala normer, utan beskriver i själva verket de sociala värderingspremissor som präglar sociala, kulturella, historiska, nationella och religiösa positioner. Kultur är den markör som får även en maträtt att tolkas *kulturiskt*. Kultur och historia är och bär på sig fenomenologiska markörer som via individens agerande förmå att överbrygga dess relativitet, dess förändring i tid och rum, och kan fungera som universella markörer för differentiering och identifiering.

Historia och individen

Kultur är på ett determinerande sätt hopbunden med historia. För individen, och speciellt den sociala individen, är det förflutna en säkerhet, en orienteringspunkt att vända sig emot, en given säkerhetsposition som inte kräver eget initiativ och kan återskapa individens längtan efter att känna sig hemma i världen.¹³¹ Enligt Nietzsche, som hade en del att säga om historia och dess bruk, finns det två stycken sorts historiebuk: En *monumentalistisk* syn kan visa att *en gång i tiden har något gått starkt och stolt genom tillvaron* och en *antikvarisk* syn att *det är här vi har existerat tidigare och här vi kan existera vidare*.¹³² Historien erbjuder värderingar, positioner och sammanhållning runt denna, en värld som för individen kan synas *a priori* till samtidens existens och som på så vis erbjuder en säker position att infinna sig i. Sociologen Miri Song menar att det bland annat är i tider då existensen eller identiteten är hotade, som grupperns historiska arv framhålls och blir viktigt.¹³³ När subjektets *tes*, hennes position hotas, försvarar hon denna genom att gå tillbaka i tiden för att finna ett säkert stöd som låter henne fortsätta att reproducera sin position. I debatten runt invandrares tendens att leva sig in i konservativa tolkningar av en relativ hemkultur får därför osäkerheten i ens position, som måste göras säker igen, inte underskattas.

För Nietzsche är historien ett relativt verktyg för individen att använda sig av.¹³⁴ Historiens *nytta och skada* beror således helt på hur individen använder sig av den och Nietzsche använder bland annat begreppet *wiederkäuen* (att älta) för att beskriva processen av ett

¹³⁰ Hall, S.33 Saussure

¹³¹ Nietzsche(e), Johansson, S.35

¹³² Nietzsche(e), Johansson, S.12,52

¹³³ Woodward, S.303,10

¹³⁴ Nietzsche(e), Johansson, S.5

ständigt omvärderande som är det enda sättet för en grupp, men även individen, att använda historien på ett sätt som *befrämjar livet*.¹³⁵ Ett sunt folk är ett folk som har distans till historien, de har förmågan att utnyttja historien men inte blint överlämna sig till denna. Historia är relativ och (re)produceras av individens agerande och det är endast via hennes agerande som historia kan få någon sorts betydelse överhuvudtaget. Nietzsche bildar här en stark motbild gentemot Hegels historiska uppfattning där historia står för utvecklingen av världens *logos* vilken individerna ska ta vara på.¹³⁶

Den historieuppfattning som det västerländska tänkandet har präglats av och riskerar att ständigt återfalla i grundas just i Hegels syn på historia som en oberoende utveckling i sig och som något fast och oberoende från individen.¹³⁷ En förankring av denna historiesyn i vår samtid som relaterar till denna studies syfte visas i Europas/västvärldens syn på sig själv som den slutgiltiga kulmineringen av den historiska utvecklingen vilket låter dess individer betrakta sig som de goda demokratiska individer som antas per automatik, genom att de är födda som individer av Europa/västvärlden besitta dessa värderingar.¹³⁸ I Nietzsches termer, som vi använt oss i hans kritik gentemot västvärldens moral, är det europeiska historiebruket nihilistisk i den mån att individer agera utifrån en dogm, inte utifrån eget initiativ.

Nästa punkt av kritik utgår ifrån faktumet att både Hegel och Marx, Hegel i sin teori om världsandens historiska utveckling i historien och Marx i sin teori om produktionens historiska giltighet, använder ett fenomen utanför individen, ett världsligt fenomen, som förklaring och mål för individens existens.¹³⁹ Denna syn erkänner inte individen som den aktiva (re)producenten av historiska processer men lägger henne som ett passivt objekt under historiens vilja. Kierkegaard vänder på den hegelianska utgångspunkten i historien och gör den, i kontrast till Hegel, personlig, individuell. Enligt honom är det endast individen som skapar sig själv, sin värld, och även sin historia.¹⁴⁰ Mellan Hegel och Kierkegaard ställer sig Nietzsche som representerar den existentiellkonstruktivistiska positionen vilken å ena sidan ser individen som skapare av världen hon befinner sig i men samtidigt erkänner att världen utanför henne har en avgörande inverkar på den världsuppfattning hon skapar sig. Den

¹³⁵ Nietzsche(a), S.28,281 Nietzsche(b), Nietzsche(d), S.143S.60, Nietzsche(e), Johansson, S.60 Simmel, S.7

¹³⁶ Hegel(c), S.8

¹³⁷ Hegel(a), S.488, Hegel(c), S.8, Bengtsson(b), S.156,216

¹³⁸ Kamali(a), S.343,Banting, Kymlicka, S.92, Blommaert, Verschueren, S.61,72,92,107, Hegel(b), S.649

¹³⁹ Marx, S.67,628, Hegel(b), S.31

¹⁴⁰ Kierkegaard(b), S.51-53

historiska positionen är hädanefter relativ, föränderlig, och måste därför först värderas och formas av individen för att ha någon funktion för henne.¹⁴¹

Reflektering

Detta andra kapitel har utifrån individens existentiella utgångspunkt fördjupat sig i hur individen präglas av de strukturer som återfinns i det sociala.

Ett problematiskt fenomen är individens invanda behov av en central värderingspunkt som ärvt vidare från guds position som innan sekulariseringen hade en ensamrätt att värdesätta världen. Individen uppfattade sig själv utifrån en extern domare. Detta behov har överförs vidare till vår tid och präglar min definition av identitetsbegreppet som en essentialiserad och socialiserad abstraktion av individens *naturliga* konstruktion av en position.

Detta behov av verifiering via externa subjekt förklarar även gruppens betydelse för individen då det är i denna hon kan verifiera vem hon är.

Grupper använder sig, för att kunna avgränsa sig och fortsätta existera, av normer och kulturella/historiska markörer. Dessa ses inte som relativa utan det läggs ett universellt värde i dessa och individerna måste infinna sig i dessa.

De existerar hädanefter en metafysisk problematik inom individens identitets/positionsbygge. Denna underbyggs av externa, fysiska processer. Dessa processer kommer att förtydligas i nästa kapitel där vi ska undersöka hur modernitetens processer inverkar på individen och hur dessa överförs in i vår neomoderna samtid.¹⁴²

¹⁴¹ Woodward, S.303

¹⁴² Jenkins, S.10, Woodward, S.301

III

Externa processer – Modernitet

Upplysningstiden och den följande industrialisering och teknologisering av världen skapade nya sätt att se på och förstå individen samtidigt som samhällets förändringar krävde en ny hantering av individen.¹⁴³ Enligt Nietzsche var denna tid en möjlighet för individen att göra sig fri från kyrkan och gud som den determinerande dogm man följde.¹⁴⁴ Gud hade slutat existera som en avgörande faktor i individers handlingsliv och förlusten av denna (och varje) gemenskapsskapande kraft av moralen öppnade möjligheter som tidigare varit stängda av tradition och sed.¹⁴⁵ Även Sartre såg möjligheten i att Gud hade dött då det nu inte återfanns några ursäkter och *rättfärdigande för vårt uppförande*.¹⁴⁶ Ett antal processer spelade dock in för att denna revolution istället skulle formeras till en evolution av gamla strukturer in i vad vi kallar för den moderna tidsåldern.

(X) ← (Y)

Redan Aristoteles sökte efter en grundläggande substans utifrån vilken alla världens processer skulle gå att förstå.¹⁴⁷ Denna tanke manifesterade sig i den kristna traditionen som tron på *en* gud, det vill säga *en logos, en sanning*.¹⁴⁸ Behovet av en central utgångspunkt som värderar individer utifrån ärvdes ner till den moderna individen och tidsålderns centrala utgångspunkt i vetenskapen som än idag representerar tillvägagångssättet som ska kunna ge mänskligheten en förklaring på allt.

Industrialiseringen och tiden som har lett oss till vårt neomoderna samhälle såg en förändring i sättet samhällets makthavare skulle handskas med sin befolkning. Industrialiseringen krävde i en helt annan grad stabilisering i samhället vilket uppnås via organisering och kontroll.¹⁴⁹ Att kunna analysera, förbättra, förutse och åtgärda störningar för systemet blev en vital grund för de nya institutionerna. Filosofen John Dewey skriver att man länge betraktat människan med misstänksamhet, fruktan, men även som en möjlighet som dock står i ett negativt förhållande till människans nuvarande beskaffenhet.¹⁵⁰ Människan har en potential som det gäller att ta fram. Den positivistiska vetenskapen erbjöd med dess metoder en ny syn på

¹⁴³ Foucault(b), S. 25

¹⁴⁴ Nietzsche(g), S.141

¹⁴⁵ Nietzsche(g), S.141, Wischke, S.54

¹⁴⁶ Sartre(b), S.49

¹⁴⁷ Bengtsson(b), S.39-41

¹⁴⁸ Nietzsche(g), S.151, Bengtsson(b), S.42

¹⁴⁹ Foucault(b), S.25

¹⁵⁰ Dewey, S.21

individens kropp som ett formbart instrument som kan förklaras och åtgärdas och denna ideologi skulle utvecklas till det maktutövande av regering och dominans över individers liv som vi ser idag.¹⁵¹ Dessa funktioner får inte minst betydelse för denna studie då det idag är invandrare som kan sägas vara en av de mest institutionaliserade kategorier av individer i vårt samtida samhälle.

Heideggers koncept av *Seinsvergessenheit* (vara-glömska) och det problematiserade fokuset på individens konstruerade position som förklaringsgivare för individen präglar det moderna tänkandet.¹⁵² Om vi i termerna (X) och (Y) låter (X) stå för individen och (Y) stå för de egenskaper som gud under kyrkans tid värdesatte, så upplevde vi innan sekulariseringen en uppställning där gud fick ge förklaringsvärde till individen och världen, (X) ← (Y). Det var via guds värdesättning som individer värderades, kategoriserades, placerades, behandlades. Denna värdesättning av individen skedde dock inte endast externt, utan som Nietzsche menar var det genom Gud, och därmed prästerna, som samhällets individer identifierade sig själv. Individer såg sig som definierade utifrån, via gud.¹⁵³ *Kyrkans gift* är vårt behov av en central värderingspunkt.¹⁵⁴ Nietzsches förhoppning var att vetenskapen äntligen skulle låta (X) förklara (X), dock blev följden av vetenskapens otillräcklighet att man än igen använde sig av (Y) för att förklara (X).¹⁵⁵ Vetenskapen förmådde hädanefter inte att komma underfund med individens *verkliga* processer utan inskränkte sig själv till att endast ta hänsyn till *resultat* av individens *Dasein*, hennes identitet/position.¹⁵⁶ De institutioner som behövde handskas med sin befolkning utgick ifrån vetenskapens metoder för att kategorisera och åtgärda deras befolkning. Institutionerna skulle framöver utöva en makt över individers privata liv, vilket inte minst syns dagens behandling av invandrare. Samtidigt ärvdes samma struktur som hade låtit samhällets individer tolka sig genom gud, vidare till den sekulariserade tiden. Behovet av att värderas utifrån försvann inte utan inopererades istället i samtiden och vetenskapens, institutionernas och samhällets nya religion blev framöver de normer som individer skulle låta sig tolkas av.

Hur denna dialektik mellan regerande norm och individen manifesteras i det moderna är temat för nästa avsnitt.

¹⁵¹ Foucault(b), S.54,25, Foucault(c), S.136, Hindess, S.108,114 *Heidegger*

¹⁵² Heidegger(e), S.

¹⁵³ Nietzsche(f), S.15

¹⁵⁴ Nietzsche(b), S.250

¹⁵⁵ Nietzsche(g), S.234

¹⁵⁶ Mahon, S.123-124, Heidegger(c), S.9,66,74

Kunskap och makt - Discourse in action

Den nya positionen som vetenskapen intog under moderniteten omvandlade akademien, institutionerna, staten, till samhällets nya *präster* som höll i en ensamrätt att beskriva och tolka världens objekt.¹⁵⁷ Utifrån samhällets styrande organ skapades positioner/kategorier vilka samhällets beboende inordnades i för att kunna forma och applicera dessa till samhällets funktioner. Vetenskapsmännen och institutionerna fick hädanefter tolkningsföreträdet inför vem/vad/hur samhällets medborgare *är* och hur dessa ska handskas med.¹⁵⁸ Vad som är speciellt för de moderna institutionernas behandling av dess objekt är intrånget i det privata och deras inflytande över de livsförhållanden som deras objekt befinner sig i. Kort sagt, i det moderna skapar institutioner de livsramar som individer lever i och relatera till, de bildar individers *verktyg*. Denna struktur blir mer problematisk genom det monoteistiska arvet den moderna individen för med sig vilken innebär ett behov av att låta sig bedömas och definieras utifrån. Dessa strukturer ihop blir problematiska i maktrelationen mellan de som har makten att definiera världen, som håller i kunskapsföreträdet, och de som definieras, som kunskapen appliceras på.

I talet om kunskap och makt anknyter vi här till *Dialektiken* där subjektet (*tesen*) i möte med en *den andre* (*antitesen*) försöker hävda sin tes över antitesen.¹⁵⁹ Subjektet försöker med andra ord att göra sin sanning, sin världsbild gällande över en annat subjekts tes, vilket leder till en maktkamp över vems världsbild, vems definition av sig själv och *den andre* ska gälla. I denna dialektik menar Hegel att ett av subjekten som kommer att få göra hennes sanning giltig och inta positionen som *Herr* (herre), medans *den andre* kommer att få ge upp sin sanning och inta positionen som *Knecht* (knekt) vilken låter herrens sanning vara gällande. Enligt Hegel jämnas denna maktstruktur ut då *der Knecht* inte aktivt är del av upprätthållandet av herrens gällande definition. Knekten, menar Hegel, är därmed oberoende, i motsats till herren som aktivt behöver upprätthålla den sanning hon skapat.¹⁶⁰ Knekten blir därför fri att omdefiniera sin position då hon inte aktivt upprätthåller en världsbild, och enligt Hegel kommer knekten därför att konstruera en position som jämnar ut maktförhållanden mellan knekten och herren.¹⁶¹ För Hegel är knektens strävan efter att finna en position som utjämnar maktrelationen mellan henne och herren en naturlig och självklar företeelse. Enligt honom utgörs världssanden av en strävan mot frihet vilken blir synlig i historiens utveckling.

¹⁵⁷ Foucault(a), S.xvii

¹⁵⁸ Gren, Hallin, Molina, S.112

¹⁵⁹ Hegel(b), S.153

¹⁶⁰ Hegel(b), S.153-164,167

¹⁶¹ Hegel(b), S.153

Problemet är dock att detta skulle innebära att individen alltid väljer det som är bäst för hennes liv, att hon till exempel alltid vill överleva. Med den existentiellkonstruktivistiska utgångspunkten denna studie använder sig av faller denna teori då att till exempel överleva endast är ett av många olika ideal som individer kan sträva efter. Vad Hegel inte kan ta hänsyn till är individens relativitet när det gäller hennes positionering. Det yttre logos han konstruerar, historien och världsanden, är externa fenomen som inte kan förutse individers agerande.

Vi kan skåda denna problematik i Friedrich Nietzsches uppsättning av sina två konstruktioner av vilja och moral som i sin konstruktion liknar Hegels uppsättning. Nietzsche ger oss två stycken skilda moraler, *Herren-Moral* (mästarmoral) och *Sklaven-Moral* (slavmoral).¹⁶²

Nietzsches *slav* är olik Hegels knekt aktiv i processen att upprätthålla positionerna som dialektiken medför. Slavens *Sklaven-Moral* är, i motsats till Hegels knekt, av ett reaktionistiskt ursprung och skapar inga egna värderingar av sig själv. Istället vänder den på de värderingar skapade av herren och vänder dessa mot herren. Denna funktion kallas för *resentiment* och innebär att bäraren av *Sklaven-Moral* målar ut sig själv som *den gode* genom att ställa sig som motsatspart till herren som konceptualiseras som *den onde*.¹⁶³ Nietzsche ger oss ett exempel av rovfåglar och lamm och menar att lammen självklart avskyr och hatar rovfågeln då dessa äter lamm. Slavmoralen som uppstår bland lammen går ett steg vidare och säger även: *Varför kan rovfågeln inte vara som oss, och inte äta lamm?*¹⁶⁴ Detta är enligt Nietzsche en mental hämnd, som dock endast stannar i det mentala.¹⁶⁵ Individen av *resentiment* har konceptualiseras den onde fienden utifrån vilken hon skapar sig själv som den gode.¹⁶⁶ På så vis upprätthålls de rådande maktstrukturer mellan herre och slav.

Det existerar alltså ett problem i Hegels syn som utgår ifrån att individen kommer att handla på det viset som ger hennes mest frihet. Denna moderna utgångspunkten som influerats av Hegel kan sägas inte ta hänsyn till individens relativitet i båda vem hon *är* och hur hon agerar. Istället sätts hon gentemot en funktionell norm som utgjordes av religionen och guds ord och i det moderna omvandlats till vetenskapliga och kulturella utgångspunkter. Detta har inte endast haft en institutionell betydelse, men även en betydelse för hur individen själv uppfattar sig och sin verklighet via institutioners inramning av hennes livsförhållanden. Enligt

¹⁶² Nietzsche(b), S.192

¹⁶³ Nietzsche(b), S.251,248

¹⁶⁴ Nietzsche(b), S.258

¹⁶⁵ Nietzsche(b), S.247

¹⁶⁶ Nietzsche(b), S.254

Nietzsche är slavmoralen en del av det monoteistiska arvet som (re)producerar ett behov av en överliggande förklaringsgivare för individens existens. Detta behov av ett externt subjekt som värdesätter individen menar han präglar i en hög grad den moderna individen och Kathleen Higgins sammanfattar denna risk bra när hon i en föreläsning sammanfattar den moderna individen som *the ultimate couch potatoe*, individen som inte på något sätt aktivt skapar en egen moral och egna värderingar men låter värdesätta sig utifrån.¹⁶⁷

Vad den moderna tidsåldern alltså präglas av i termer av individers positionering är å ena sidan en inramning av hennes livsförhållanden via institutioner vilket präglar den värld hon bygger sig, och risken för individer att förfalla i en sorts slavposition, att låta sig definieras utifrån. Följande avsnitt kommer se på hur dessa premisser har effekter på individerna i fråga och samhället i stort.

Makt och identitet

Enligt Foucault, på samma spår som Nietzsche, innebär moderniteten att individer blir allt mer och mer invecklade i uppfinningen av roller för vilka de blir skådespelare.¹⁶⁸ Giddens menar att självidentitet är ett specifikt modernt projekt inom vilket individer konstruerar personliga narrativ som ger dem möjligheten att förstå dem själva *som om* de vore i kontroll av deras liv och framtid.¹⁶⁹ Detta *som om* härrör från de maktstrukturer, de diskurser, som vår neomoderna samtid har utvecklats till utifrån modernitetens premisser.¹⁷⁰ Dessa härleds från det monoteistiska arvet som återskapar behovet för individer att definiera sig via externa positioner, att definieras av andra, och de moderna institutionernas inramning och hantering av denna livsvärld, de möjliga ontologiska verktyg som individen använder sig för att skapa sin position och världsbild.¹⁷¹

Denna specifika maktrelation präglas av och speglas i institutionernas applicering av normer och åtgärder gentemot dess medborgare. Behovet av att ordna samhället och dess invånare ledde till en kategorisering av individen vilkens liv framöver präglades av den behandlingen som institutionerna ansåg dessa behövde för att uppnå det sociala idealet som skulle få samhället och staten att fungera.¹⁷² Dessa normer skapar individer som tilltalar normen och de som faller utanför normens ramar, är onormala. Som Giddens och Jenkins påpekar

¹⁶⁷ Higgins, Kathleen - *Nietzsche, The Death of God, Morality, and Self Creation* - Föreläsning för The Teaching Company

¹⁶⁸ Schrift, S.172,174,178, Giddens, S.5

¹⁶⁹ Jenkins, S.12 *Giddens*

¹⁷⁰ Jenkins, S.23, Giddens, S.81

¹⁷¹ Jenkins, S.12 *Giddens*

¹⁷² Foucault(b), S.139

konstitueras identiteter av institutioners definition av dessa i syfte att kunna förutse, bedöma och åtgärda subjekten vilka så blir till objekt.¹⁷³ Foucault har beskrivit denna process närmare. *Docile bodies* (kroppar som ska formas och fogas) kallar han de avvikande individer som samlas upp av institutionerna för att omhändertas.¹⁷⁴ Foucault har i ett flertal böcker beskrivit denna funktion i bland annat, sjukhus, fängelser, skolor, och så vidare. De rymmer alla individer som måste formas till eller undanhållas från normen. Som tydligast förklaras dessa grupperingar av kroppar genom fängelset och lagstiftning. Förbrytaren är ett uppror mot den sociala ordningen och vad Nietzsche menar är att man inte *straffar* upprorsmakaren, utan man *förtrycker* henne.¹⁷⁵ Vad som skedde, och än sker idag i fängelser är att man samlar de individer som inte fogar sig under de normativa lagen på en och samma plats för att å ena sidan disciplinera dessa individer till att foga sig under normen, men å den andra även för att belägga brott mot normen med straff som påföljd.¹⁷⁶ Upprätthållandet av den världsbild som bejakar maktens tolkningsföreträde är vital för denna.¹⁷⁷ Vad Foucault i sin analys dock visar är att maktens intention (om det inte finns andra intentioner?) slår fel. Den logik som institutioner utgår ifrån kan sägas utgå ifrån Hegels funktionella historiesyn där individen, och speciellt knekten, *den andre*, alltid kommer att bilda, konstruera en position som strävar mot frihet. Denna uppfattning har vi redan visat slår fel då individens mentala processer är för komplexa för att förutse. Vid sidan om Nietzsches tal om *Sklaven-Moral* och *resentiment* hänvisar Foucault till en annan psykisk företeelse som låter individen reproducera maktstrukturer.¹⁷⁸

*The pleasure that comes from exercising a power that questions, monitors, watches, spies, searches out, palpates, brings to light; and on the other hand, the pleasure that kindles at having to evade this power, flee from it, fool it, or travesty it. The power that lets itself be invaded by the pleasure it is pursuing; and opposite it, power asserting itself in the pleasure of showing off, scandalizing, or resisting.*¹⁷⁹

Enkelt uttryckt finns det en känsla av *pleasure* (njutning) när man förtrycker en position, men även när man går emot eller lurar den förtryckande positionen.¹⁸⁰ Den existerande normen rättfärdigar, mot Hegels antagande av maktutjämning, individens byggande av en identitet gentemot normen via känslor av mental hämnd, maktkänslan av att *ställa sig emot*, eller

¹⁷³ Jenkins, S.23,12, Giddens, S.81

¹⁷⁴ Foucault(c), S.138

¹⁷⁵ Faubion, S.178, Nietzsche(f), S.50

¹⁷⁶ Foucault(c), S.179

¹⁷⁷ Spinoza(b), S.304

¹⁷⁸ Nietzsche(b), S.192

¹⁷⁹ Foucault(b), S.45

¹⁸⁰ Foucault(c), S.261

identifiering med de som delar samma livsöde. Även behovet av att definieras via andra, utifrån, spelar in här. I exemplet av fängelset är det inom dess väggar fångar som umgås med fångar. Det är dessa individer som individen delar ett livsöde med och börjar känna solidaritet gentemot. På så sätt kan till exempel en person förankra sig i en social grupp (om han inte redan är det) eller förankras även djupare i en grupp, som motverkar den anpassning till normen som institutionen strävar mot.¹⁸¹ Efter frigivelsen kan även framöver problem uppstå om de enda individer som accepterar en är de som rör sig i dimensionen av kriminalitet.¹⁸² Fängelset i sig är hädanefter inte en institution som ska minska brottsligheten utan det är en uppvisning av maktens värderingar som i sig skapar subjekt som makten kan omhänderta.¹⁸³ Appliceringen av de moderna paradigmen har i sin tur inte hjälpt till att skapa ett harmoniskt och fritt samhälle, utan har tvärtom befordrat klyftor och rädsla individer emellan och mellan individer och institutioner genom att bidra till att (re)producera positioner och problematiker runt dessa.

Sammanfattning I-III

Hittills har vi följt individens process från hennes existentiella premisser som ett *varande-i-världen* till hennes definition av sig själv som en position i världen, hur denna process påverkas av sociala och historiska betingelser och hur dessa betingelser ser ut i det moderna. Vi har följt relativiteten som uppstår i individens hantering av de yttre omständigheter som hon införlivar i hennes subjekt, och hur denna hantering betingas i det sociala och det moderna.

Förutom en försvagning av individens självdeterminism som ligger i det monoteistiska arvet, bidrar de moderna strukturerna till denna försvagning. Utifrån en världssyn som ignorerar individens status som en process och istället ser på hennes yttre konstruktioner kan dessa strukturer sammanfattas i två kategorier: Å ena sidan präglar institutionerna individers livssituation och determinerar de ramar inom vilka individer kan bilda sina positioner.

Individens möjligheter avgränsas. Å andra sidan sätts individen gentemot en funktionell norm som anses vara gällande via en historiesyn som låter institutionerna och dess samhällsnormer se sig som historiens ultimativa kulminering. Individer som faller utanför denna rams normer ska på olika sätt åtgärdas eller symboliskt markeras som att vara utanför normen.

Denna uppfostran och disciplinering slår dock fel då dessa åtgärder utgå ifrån en världsbild som bland annat Hegel introducerat via vilken individen alltid kommer sträva efter frihet, det

¹⁸¹ Foucault(c), S.264,275

¹⁸² Foucault(c), S.266

¹⁸³ Foucault(c), S.264

som är bäst för henne, ur en viss position. Det tas inte hänsyn till individens relativitet och resultatet blir att känslor av motstånd, hat och förakt, slavmoral, gruppbildning, det monoteistiska arvet, och så vidare, riskerar i en hög grad skapa det motsatta till vad disciplineringen var menad för – att (re)producera de problematiska positionerna som man försökt röja undan.

Detta följande sista kapitel av denna uppsatsens första avsnitt ska ta oss tillbaka till den etniska problematiken som denna studie utgår ifrån. Efter att ha decentraliserad etnicitetspositionen som en position *a posteriori* och lagt en teoretisk grund gentemot vilka studiens resultat framöver kan reflekteras gentemot, ska nu narrativhet av etnicitetens hermeneutik slutföras genom att applicera tillbaka den etniska konstruktionen för att förstå de funktioner som konstruktioner och (re)produktionen av dessa etniska positioner härstammar från.

IV

Etnicitet som (o)verklig problematik

Personer som är nyanlända i Sverige hamnar automatiskt i en identitetskris i den mån att en radikal omformulering av individens position blir nödvändig. I Hegels dialektiska termer måste subjektet hävda sin *tes* gentemot den nya omvärlden, den potentiella *antitesen*.

Individen måste återfinna sin positionering i världen för att, i Heideggers termer, göra sig hemma i världen.

Individer vars position blir instabil tenderar att söka sig till det förflutna och till en affirmerande grupp för trygghet. Det kända förflutna och affirmerandet av detta förflutna bildar en möjlig säkerhetsfunktion för individens position.¹⁸⁴ Hur dessa specifika positioner i slutändan ser ut och i vilken grad subjektets historicitet spelar in i hennes nya position är dock inte självklart då all reproduktion av individens självbild förändras inom tid och rum.¹⁸⁵ De olika *kulturella* dragen som kännetecknar invandrares position måste därför definieras som reproduktioner i en svensk kontext. Positioner är inte essentiella utan konstruerade i samband med den yttre världens samtida premisser.

Via den existentiellkonstruktivistiska utgångspunkten betingas förutsättningen och möjligheten till omformulering av individens själv av hennes *karaktär* men även av de funktionella ramar som omvärlden erbjuder henne.¹⁸⁶ Som Nietzsche och Foucault menar medför de moderna strukturerna ett försvagande av individens karaktär vilket i slutändan gör henne till en skådespelare för en tilldelad roll. Den moderna individen riskerar i hög grad att göra sig själv till *Knecht/Sklave* och anta de positioner som tilldelats henne utifrån.

Vad andra individer och samhället tycker om henne spelar därför en roll som inte får underskattas när vi talar om konstruktionen av en position inom en gällande och fungerande social verklighet.¹⁸⁷ Kort sagt: De etniska positionerna i Sverige är i en hög grad beroende av vad som förmedlas till deras bärare, vilka givna ramar som individens position kan byggas inom. Vi kommer här att avgränsa problemformuleringen till institutionernas behandling av etniska positioner; Allmänhetens syn och media spelar självklart en roll men ingår i detta fall inte i uppsatsens huvudsakliga syfte. Följande avsnitt presenterar hur dessa institutionellt konstruerade ramar ser ut inom vilka etniska identiteter kan (re)produceras.

¹⁸⁴ Nietzsche(e), Johansson, S.12,52, Nietzsche(c), S.172, Wischke, S.51 *Ebenda*, Song, S.52

¹⁸⁵ Heidegger(b), S.69, Simmel, S.6

¹⁸⁶ Nietzsche(e), Johansson, S.60, Jenkins, S.12

¹⁸⁷ Giddens, S.81

Neomodernism - Konstruerad olikhet via kultur

Samtidens paradigm av markeringar som förmedlar likheter och olikheter mellan individer och grupper kan sägas ligga i dimensionen av kultur och identitet. Bland annat Thomas Hylland Eriksens begrepp *Kulturterrorism* och James Blauts *Kulturrasism* beskriver de dikotomier mellan positioner som ärvts ner från 1800-talets religiösa rasism och den biologiska rasismen från 1900-talet.¹⁸⁸ Vad Paulina De los idag kallar för *olikhetens paradigm* speglar Heideggers *Seinsvergesenheit* som präglar moderniteten.¹⁸⁹ Detta paradigm utgörs av ett axiomatiskt antagande om människornas inneboende olikheter som grundas i en positivistisk världsbild.¹⁹⁰ Denna världsbild finner sitt objekt i bland annat antagandet om individens determinism under hennes kulturella premisser. Den etniska kunskapen betingas således av en otillräcklig förståelse som inte exklusivt riktas gentemot invandrare och andra positioner av *den andre*, utan är ett resultat av den västvärldsliga kunskapstraditionen. Denna moderna traditionen som nu förankrats i det kulturella producerar, förutom ett sätt att urskilja och definiera *den andre*, även en möjlighet för definiering av sig själv. Den kulturella determinism ger möjlighet för västvärlden/Europa/Sverige att definiera sig själv som en essentiell och homogen kultur där dess medlemmar automatiskt antas besitta goda europeiska/västvärldsliga/svenska värderingar.¹⁹¹ Att den egna kulturen inte ses som relativ speglas i den sortens historiesyn som Hegel introducerat, inom vilken västvärlden förmår att se sig som den slutgiltiga kulmineringen av den historiska processen.¹⁹² I Nietzsches terminologi har vi alltså att göra med en modern europeisk/västvärldslig/svensk nihilism. De värderingar vi anser oss ha och utöva är inte tecken på egen vilja och initiativ utan dessa värderingar är resultat av vår syn på oss själv som Européer. Att kultur har fått rollen som förklaringsgivare för individen grundas hädanefter i det egna behovet av denna essentiella existens. I andra termer, om kultur inte hade varit definierande för *antitesen*, då hade den inte varit definierande för den egna *tesen*. Kultur agerar så som en av samtidens främsta markörer av identifiering och differentiering.

Denna strukturella problematik får en ny dimension när statsvetaren Keith Banting och den politiska filosofen Will Kymlicka skriver att de radikala förändringar i samhället som arbetarrörelsen, feminismens frammarsch, globalisering och så vidare, har medfört en ostabilitet runt samhällets gällande positioner och skapat ett behov för dessa att återupprätta

¹⁸⁸ Gren, Hallin, Molina, S.142 *Blaut*, Hylland Eriksen(a), S.21

¹⁸⁹ Heidegger(e), S.8, Heidegger(b), S.2,21, De los Reyes, Martinsson, S.10

¹⁹⁰ De los Reyes, S.107, Bengtsson(b), S.156,216, Hegel(b), S.649

¹⁹¹ Blommaert, Verschueren, S.61,92,102,107,119, Hansen, S.86-87

¹⁹² Kamali(a), S.343

sig.¹⁹³ Resultatet gällande de avvikande *andra*, som genom deras olikhet riskera att automatiskt tolkas som problematiska, är typisk för modernitetens funktioner. *Genom denna akademiska och administrativa övning blir individer våldsamt placerade, karterade, listade, numrerade och utvärderade.*¹⁹⁴ Kultur förklarar och problematiserar idag det etniska, *invandrarna*, vilka i Foucaults termer har blivit samtidens *docile bodies*.¹⁹⁵ Etnicitet har med andra ord blivit *något att förvalta*.¹⁹⁶

Samtidens *andre*

I definitionen av *den andre* präglas den etniska diskursen av statiska och homogena dikotomier och De los Reyes skriver att det existerar ett atomistiskt inslag i gränsdragningen mellan den svenska kulturen och en så kallad *invandrarkultur* som använder sig av en naturlig och självklar (essentiell) polaritet mellan infödda och utlandsfödda.¹⁹⁷ *De är olika* vilket även speglas i att etnicitetsbegreppet ofta endast relaterar till invandrarna, de avvikande utan att ta hänsyn till Sveriges egen relativa kultur och identitet.¹⁹⁸ Dessa olikheter relateras inte endast till nyinflyttade första generations invandrare. I tal om till exempel invandrarungdomar menar Blommaert och Verschueren att det existerar starka antaganden att dessa ungdomar står i konflikt mellan sin hemkultur/föräldrarnas kultur och värdlandets kultur, det vill säga att även individer som är födda i landet anses vara determinerade av sitt antagna kulturella bagage.¹⁹⁹ De beskrivningar av individer som bryter normen definieras enligt den moderna traditionen fortfarande utifrån statiska egenskaper utan att se invandrarskap som en social konstruktion som förändras och får nytt innehåll över tid.²⁰⁰ Med andra ord *är* invandraren en invandrare och denna skiljer sig essentiellt från värdlandets individer. Följaktligen talar man i samhällsdebatten om den kända dikotomin *vi* och *dom*, *den andre*. Som Blommaert och Verschueren menar är ett av integrationens problem att det inte finns ett klart mål med integrationen. Det är en status quo åtgärd inom vilken invandrarna för alltid förbli de som behöver integreras då man aldrig vet när dessa är integrerade.²⁰¹ De förblir potentiellt *den andre*.

¹⁹³ Banting, Kymlicka, S.92

¹⁹⁴ Gren, Hallin, Molina, S.113 *Corrigan*

¹⁹⁵ Foucault(c), S.138

¹⁹⁶ Foucault(b), S.24

¹⁹⁷ De los Reyes, S.173,59

¹⁹⁸ De los Reyes, S.58

¹⁹⁹ Blommaert, Verschueren, S.100,107, Sawyer, Kamali, S.301 *Dahl, Lundgren, S.144 Runfors, Kamali(a), S.343*

²⁰⁰ De los Reyes, S.59

²⁰¹ Blommaert, Verschueren, S.112

Den andre problematiseras

Denna antagna etniska position relateras på olika sätt till att vara ett problem för samhället.²⁰²

De nya svenskarna kommer ofta från världsdelar som gentemot västvärldens mätning av sin egen status anses ha en låg utveckling inom vetenskap och värderingar.²⁰³ Den egna

positionen sätts hädanefter inte i fråga då denna anses ha en hög normativ standard, medans den nya *antitesen* beskrivs som mindre utvecklad och därför måste anpassas till den egna.²⁰⁴

Detta leder till att de åtgärder som ska befrämja denna utveckling riktas gentemot just invandrarna som per automatik anses vara i behov av dessa åtgärder medans svenskfödda per automatik anses besitta egenskaper som demokratiskt tänkande, jämställdhet och så vidare medans invandrare antas per automatik vara segregerade och i behov av stöd.²⁰⁵

Homogeniseringen som inte tar hänsyn till individers olika livssituationer och premisser präglar således integrationspolitiken och synen på invandrare generellt.²⁰⁶ Denna tendens blir tydlig i att integrationen av invandrare riskerar att betona till exempel *demokratisk uppfostran*, och även konceptet av *empowerment* som ska ge egenmakt åt individer, riskera att ha en binär syn på begrepp som *egenmakt*.²⁰⁷ Det är de automatiskt redan integrerade svenskarna som ska integrera de segregerade invandrarna, integration har med andra ord blivit en politik för *den andre* som blir ett passivt objekt för subjektet att forma.²⁰⁸

Att invandrare definieras som ett problem sker enligt Blommaert och Verschueren oftast i samband med socioekonomiska problem.²⁰⁹ Invandrare antas vara ett ekonomiskt problem på grund av deras egen ovillighet att integrera sig eller determinerande strukturer som ligger utanför invandrarnas makt. I båda fall är det dock fortfarande ett sorts kulturellt bagage som anses präglar deras situation.²¹⁰ Detta blir utslagsgivande för behandlingen av invandrare då de ekonomiska problem som de etniska klassklyfterna präglas av måste åtgärdas från institutionernas sida.²¹¹ Detta leder å ena sidan till en ökad kontroll över invandrarnas liv som präglas av en höjning av kompetens hos de *inkompetenta* (det vill säga en disciplinering/uppfostran). Å andra sidan löses denna problematik med åtgärder som bär på

²⁰² Kamali(a), S.350 Kamali(b), S.107, Sawyer, Kamali, S.301 Dahl, Lundgren

²⁰³ Blommaert, Verschueren, S.58

²⁰⁴ Blommaert, Verschueren, S.102

²⁰⁵ Kamali(a), S.13, Gren, Hallin, Molina, S.134

²⁰⁶ De los Reyes, Kamali, S.7, Gren, Hallin, Molina, S.135,136, Kamali(a), S.13, Kamali(b), S.137

²⁰⁷ Mulinari, Rätzl, S.57 *Osman*

²⁰⁸ Kamali(a), S.365, Jenkins, S.23,12, Giddens, S.81

²⁰⁹ Blommaert, Verschueren, S.98

²¹⁰ Kamali(a), S.349

²¹¹ Kamali(a), S.13

sig en låg kvalitet i form av syfte, innebörd, individuell anpassning, avlöning, och så vidare²¹²:

*En föreställning om att tillgång till ett arbete, vilket som helst, är lika med integration har länge präglat integrationspolitiken i Sverige. Detta leder till att slöseriet med humankapitalet accepteras och normaliseras.*²¹³

Att arbete ska vara utslagsgivande för integrationen är dock en snäv formulering som inte håller. Om vi tänker oss tillbaka till mordet på Fadime så hade hennes pappa sedan en lång tid tillbaka haft en anställning i ett företag med svenska medarbetare och lärt sig svenska. Kopplad till kontrollen över invandrare som ska höja deras antagna låga kompetens är även åtgärder som SFI (Svenska för invandrare) vars deltagare uttryckt missnöje med den homogeniseringen som sker. Högutbildade individer sätts till exempel i samma klassrum som analfabeter och representerar den sorts homogenisering som präglar integrationspolitiken och omvärldens syn på invandrare.²¹⁴

Mångfald som problemens lösning

En dimension som försöker ge en mer positiv konnotation åt invandrararnas närvaro är talan om det mångkulturella, mångfalden.²¹⁵ Men detta mynt har två sidor och inte alla är överens om att mångfald verkligen är en god företeelse.²¹⁶ Mångfaldens positiva indikatorer förklaras av Sims och Dennehy som att en mångfaldig sammansättning av ett företags personal (till exempel) är en investering av kapital, ett sätt att göra allt man kan för att få tillbaka en större vinst via denna investering i mänskligt kapital. Mångfald erbjuder möjlighet för utveckling och öppnar nya vägar som tidigare har varit stängda.²¹⁷ Mångfald utgör med andra ord en möjlighet via tillvarotagandet av en variation av perspektiv inom en organisation eller ett samhälle. Denna positiva möjlighet betingas dock av hur mångfalden används. Enligt Sims och Dennehy innebär mångfald mer än att endast sätta ihop rätt antal individer med rätta attribut och att definiera mångfald utifrån kategorier som kön, etnicitet, och så vidare. Mångfald är någonting som aktivt måste fordras och som måste utgå ifrån en sammansättning av aktiva individer.²¹⁸ Enligt Kamali är det detta som inte sker i diskussionen runt mångfald. Han menar att mångfald idag relateras till de essentiella kulturella attribut som individen anses vara determinerad av vilket till exempel leder till att begrepp som *kulturkompetens* och

²¹² Kamali(a), S.329,330 Pérez, S.350,351,362,363, Kamali(b), S.135

²¹³ Kamali(a), S.362

²¹⁴ Kamali(b), S.87, Gren, Hallin, Molina, S.135, Kamali(a), S.13

²¹⁵ De los Reyes (b), S.9, Sawyer, Kamali, S.140,148 Runfors

²¹⁶ Blommaert, Verschueren, S.11

²¹⁷ Sims, Dennehy, S.33,35,37

²¹⁸ Sims, Dennehy, S.37,165

mångfald läggs in i invandrarnas position och även riskerar att ge upphov för positiv särbehandling på grund av ens invandrarskap och/eller ens antagna kompetens som detta medför.²¹⁹ Mångfalden riskerar att bygga på tron på individen som determinerad av hennes kulturella premisser.²²⁰ Mångfaldens är hädanefter potentiellt ett instrument för reproduktionen av sociala positioner och problem.²²¹

Reflektering

Vi har nu avslutat studiens första kapitel i vilket vi har följt individens narrativ från hennes situation att *vara-i-världen* och hennes existentiellkonstruktivistiska funktion, till hur moderniteten riskera att försvaga hennes möjlighet till den existentiellkonstruktivistiska självdeterminismen till att tillägna sig en möjlig etnisk identitet i dialekt med institutioners kategorisering av henne och hennes liv. I det senaste avsnittet har vi beskrivit några av de grundläggande kritikerna gentemot behandlingen av och synen på invandrade individer inom Sveriges och västvärldens institutioner. Viktiga markörer har varit en deterministisk människosyn under hennes kulturella premisser som inte tar hänsyn till att dessa premisser är relativa och föränderliga, på *tesens* såsom *antitesens* sida. En homogenisering av individers livssituation är ett av de resultat som denna människosyn medför samtidigt som just den etniska dimensionen innehåller historiska markörer som riskerar att göra ett *vi-och-dom* tänkande allt för enkelt att ta åt sig via den deterministiska kultursynen som existerar. Detta *vi-och-dom* tänkande manifesteras även i den status quo position som invandraren intar vilken målar ut henne som ett evigt problem som måste åtgärdas av det oproblematiske subjektet. Som jag visat är paradigmet som denna förutfattade kunskap bygger på inte endast riktad gentemot *den andre* utan är i sig en viktig instans i västvärldens upprätthållande av sig själv som bärare av den goda demokratiska kulturen vilken alla dess medborgare automatiskt antas präglas av.

Dessa utgångspunkter måste vi nu lägga i bakhuvudet när vi går vidare till att analysera studiens empiri. Hur resultaten förhåller sig gentemot de utgångspunkter vi nyss tagit upp borde ge oss en fördjupad inblick i Malmö stads integrationspolitik och eventuella problem.

²¹⁹ Kamali(b), S.135,137

²²⁰ Blommaert, Verschueren, S.99

²²¹ Blommaert, Verschueren, S.4

V

Malmö Stad – empirisk förankring

Analys av Malmö Stads Integrationsarbete

Det empiriska materialet vilket samlats in från Malmö kommun har delats upp i två olika avsnitt som kommer att spegla tre olika inslag under 10års tidsperioden 1999-2004-2009, för att ge möjligheten till att ta vara på möjliga förändringar över tid.

Empirin har avgränsats genom att urvalet fallit på specifika styrdokument, det vill säga dokument som reflekterar de teoretiska och ideologiska premisser som ligger till grund för allt annat arbete. Vid tidpunkten denna uppsats skrivs är en ny integrationsplan på väg att formuleras och ska enligt kommunen vara klar innan sommaren 2009. Med hänsyn till att den senaste integrationsplanen i Malmö härstammar från 1999 och den nya inte står mig till förfogande innebär detta att en empirisk ersättare behövs för att se en förändring över tid och kunna lokalisera empirin till samtiden.

Den första delen av den empiriska undersökningen analyserar Malmö Stads värderingar bakom invandrardimensionen utifrån två styrdokument:

Malmö Stads Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö Stad (1999)

*Malmö Stads handlingsplan för stadens senaste integrations och välfärdsprojekt
Välfärd för alla – Det dubbla åtagandet (2003-2004)*

Båda dokument är styrdokument för varsina projekt, dock är de på olika sätt förankrade i varandra då *Välfärd för alla* (framöver VFA04) bland annat bygger på *Åtgärdsplanen 1999* (framöver *Åtgärd99*).

Efter att slutsatser har dragits kommer dessa reflekteras gentemot det andra avsnittet som reflekterar samtiden och innehåller dokumenten:

*Malmö Stads Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö Stad för året 2009
(utgiven 2008)*

*Malmö Stads rapport från projektet Välfärd för alla – Det dubbla åtagandet
Lägesrapport 4 (2008)*

Åtgärdsplanen 2009 (framöver *Åtgärd09*) är utgiven av *Arbete och Integration* i Malmö Stad och är direkt anknuten till *Åtgärdsplanen 1999* och tillhör ett av de dokument som själva projektet *Välfärd för alla* utgår ifrån (projektets rapport framöver VFA08).

1. Malmö Stads Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö Stad (1999)

Dokumentet börjar med att problematisera integrationsbegreppet genom att hänvisa till begreppets mångartade innebörder:

1. Integration – vad är det?

Begreppet integration finner vi idag i många olika sammanhang. Oftast används det för att beteckna den utveckling genom vilken människor av annat etniskt ursprung än det svenska blir delaktiga i samhället. Men integrationen riktar sig i själva verket mot alla människor i utanförskap.²²²

Det hänvisas till att integrationsproblematiken inte endast berör den etniska dimensionen, dock blir etnicitet den enda urskilda kategorin som här nämns. Etnicitet riskerar därför i textens andra mening att möjligen tolkas som ett synonym till utanförskap. Vidare beskrivs integrationens mål:

För den enskilde individen innebär det att ha möjlighet att ta aktiv del i samhällslivet och kunna påverka samhällsutvecklingen utan att ge upp sin personliga identitet. Integration förutsätter kommunikation och ömsesidig förståelse mellan människor samt kunskap om varandras kultur, synsätt och samhälle.²²³

Via denna etniska färgning differentieras en etnisk position från en annan position genom antagna skillnader i *identitet, kultur, synsätt och samhälle*. Dessa instanser riskera även att homogenisera denna etniska position då de kan tolkas som premisser för en *personlig identitet*.

Med invandrare menas personer som själva har invandrat. Begreppet invandrare är grovt generaliserande och bör därför inte användas på ett sätt som förstärker ett vi-och-dom tänkande. Det bör i synnerhet undvikas som benämning på personer som är födda i Sverige.²²⁴

För att få en klarare och entydigare statistik talar man numera om utrikes födda (första generationen). I vissa fall används begreppet personer med utländsk bakgrund. Då medräknas även människor som är födda i Sverige men har minst en förälder född utanför Sverige (andra generationen).²²⁵

Ett försök att heterogenisera invandrare som grupp får ett relativt svagt stöd. Att begreppet inte bör användas på ett sätt att man som förstärker ett vi-och-dom tänkande kan tolkas som om det må existera ett vi-och-dom, men att detta vi-och-dom inte borde bemötas negativt. Vidare förklaras ett försök till heterogenisering endast med syftet att gynna statistisk pålitlighet, dock inte för att människor faktiskt är heterogena.

²²² Åtgärd99, S.3

²²³ Åtgärd99, S.3

²²⁴ Åtgärd99, S.3

²²⁵ Åtgärd99, S.3

Andra begrepp som sätts ihop med invandrarpositionen är olika företeelser av etniskt relaterade fördomar:

Främlingsrädsla kan ha sin grund i bristande kunskap om "den andre" eller om främmande etniska, kulturella eller språkliga grupper.²²⁶ [...]

Främlingsrädsla/fientlighet samt rasism definieras som resultat av bristande kunskap/fördomar gentemot en främmande position. Fast detta i viss grad är korrekt så görs det ingenting för att lösa upp dessa givna positioner utan fokus ligger på att komma över de missförstånd som råder mellan givna positioner. Det kan alltså läsas som om positionerna faktiskt är verkliga.

I likhet med dokumentets första avsnitt riskeras naturalisering av utanförskap och segregering i samband med invandrarpositionen genom att det skrivs:

2. Att leva i ett land med många kulturer

Det är svårt för människor som invandrat från andra länder att bli accepterade och delaktiga i det svenska samhället.²²⁷ [...]

Klyftor mellan en etnisk och en svensk position riskerar att bekräftas igen i talet om hur invandring påverkar det svenska samhället:

[...]En del människor menar att de som invandrat till Sverige skall anpassa sig till det svenska samhället, som man ser som normgivande och oföränderligt. Vi anser att befolkningens etniska mångfald kommer att prägla vår kultur och påverka det svenska samhällslivets utveckling så att vi alla på olika sätt måste anpassa oss till nya influenser och identitetsuppfattningar, tvärkulturella livsstilar och rörelser, där etniska och sociala gränser kommer att överskridas.²²⁸

Det tas ingen klar ställning i frågan om assimilering och den svenska kulturens roll som normgivande och dess oföränderlighet. Istället kan samhällets förändring förstås som ett resultat av den etniska mångfalden gentemot vilken samhället måste anpassa sig. Den etniska mångfalden kan alltså i texten tolkas som ett potentiellt störningsmoment. Risken för att tolka denna konnotation kan påverka följande tolkning av den mångkulturella situationen:

I Malmö finns i dag många olika kulturer och hela befolkningen måste lära sig att leva och umgås i det nya samhället. [...] det kräver också att människor med olika bakgrund kan mötas kring gemensamma och positiva upplevelser, som befrämjar respekt för och kunskap om varandra.²²⁹

²²⁶ Åtgärd99, S.3

²²⁷ Åtgärd99, S.4

²²⁸ Åtgärd99, S.4

²²⁹ Åtgärd99, S.4

Variationen mellan människor i Malmö kan här tolkas som beroende av mångfalden av kulturer. De kulturer som skiljer sig från en homogen svensk kultur kan bemötas av negativa attityder vilka ska åtgärdas genom *förståelse* för dessa. Det vill säga en förståelse mellan verkliga, fasta positioner som är skilda från varandra.

Mångfaldsbegreppet som genom texten färgas av en etnisk och kulturell dimension påverkar även en möjlig tolkning av talet om Malmö Stads framtidsvision:

3. Vilken stad vill vi ha – en övergripande vision

*Vi vill ha en stad där **alla människor tillmäts lika värde** och **mångfalden betraktas som en Resurs** (fetstil i originaltext). Alla malmöbor skall ha samma rättigheter och skyldigheter men också samma möjligheter oavsett etniskt och kulturellt ursprung, religion och social ställning. Alla skall utifrån sina förutsättningar kunna vara delaktiga i och bidra till samhällets positiva utveckling. Mångfalden i sig skapar en dimension som är berikande.²³⁰*

Mångfaldsbegreppet nämns, men det återfinns inte här, eller tidigare, ingen klar definition av vad mångfald är och begreppet förklaras endast som ett fenomen som ska betraktas som en resurs. Dock har det inte nämnts någon form av positiv inverkan som mångfalden medför och tidigare konnotation har inneburit en risk för att mångfald kan tolkas som ett problem, mer än en resurs. Vidare kan, genom att *människors förutsättningar i livet i Sverige* relateras till kulturella premisser, kultur essentialiseras som ett faktum a priori och även ge mångfald en stämpel som präglad av etnicitet och etniska kulturer.

Negativa attityder och diskriminering drabbar många människor med utländsk bakgrund. Det orsakar svårigheter i vardagslivet, studier och arbete. En hög utbildning ökar inte automatiskt möjligheterna för invandrare att få ett arbete. Därför finns det brist på goda förebilder för barn och ungdomar, som kan motivera dem i deras studier. Det finns också på många håll i den kommunala verksamheten en brist på kunskap och förståelse som försvårar för den befolkning som finns i Malmö. Kommunen måste föregå med gott exempel. Därför behövs en åtgärdsplan som gör det möjligt att nå visionen om den stad vi vill ha.²³¹

Det görs ett försök att peka på de processer som segregation och utanförskap är symptom av. Inom detta försök läses texten dock lätt som om invandrare vore objekt som automatiskt är determinerade av yttre premisser som att inte vara nära goda förebilder och en okunskap bland andra individer.

Dessa passiva objekt blir på nästkommande rader framför allt definierade av problem som härrör från en social mångfald som präglas av etnicitet och kultur:

Befolkningens sammansättning i Malmö ställer krav på politiskt fastlagda riktlinjer som främjar integrationen [...] En befolkning som är etniskt och kulturellt blandad är en av Malmös förutsättningar för framtiden – något som man måste ta hänsyn till i kommunens

²³⁰ Åtgärd99, S.5

²³¹ Åtgärd99, S.5

*måldokument och framtidsstrategier för att den skall bli en tillgång för stadens utveckling och något som vi alla måste anpassa oss till.*²³²

Etnisk och kulturell mångfald formuleras här som en tillgång om den kan förvaltas rätt, men framställs i dagsläget som ett problem vilken härrör från invandrarnas närvaro och en kulturell olikhet gentemot den svenska positionen.

5. Åtgärder

*[...]Kommunen kan som arbetsgivare skapa förebilder för barn, ungdom och arbetslösa och visa på de fördelar som en mångkulturell arbetsmiljö medför. Därför har anställningspolitiken en avgörande roll i integrationsarbetet. En personal som bättre speglar befolkningsammansättningen har en fördjupad kunskap om de olika behov den representerar, vilket gör det möjligt att ge alla medborgare en likvärdig service.*²³³

Det kan läsas ut en risk att kommunen förespråkar att anställa invandrare utifrån en föreställning om en specifik invandrarkompetens och på så vis återspegla befolkningens sammansättning. Risken uppstår att essentialisera och bekräfta klyftan mellan svenskhet och invandrarskap, då jag tolkar det som att även mångfaldsbegreppet, redan sedan tidigare i texten, färgas av essentiella antaganden.

5.1 Insatser för barn och ungdom

*Situationen i förskola och skola för barn i socioekonomiskt och etniskt segregerade bostadsområden måste särskilt uppmärksammas. Gällande nationella planer och programmet för utveckling av den obligatoriska skolan och förskolan i Malmö skall vara vägledande. Skolan skall aktivt verka för interkulturell förståelse och integration. Personalen i all barn- och ungdomsverksamhet måste utveckla förhållningssätt gentemot de unga, som präglas av respekt och öppenhet.*²³⁴

En problematisering av barnens situation tolkas som härstammandes från socioekonomiska och etniskt segregerade faktorer. Klass och etnicitet riskerar att tolkas som två verkliga faktorer som per automatik determinerar individens tillvaro. Talan om respekt och öppenhet gentemot de unga, vilken är mer inkluderande än talan om förståelse mellan kulturer och så vidare, riskerar att färgas av en etnisk och kulturell dimension. De åtgärder som ska tas gentemot denna problematik relateras till *förståelse* mellan verkliga givna positioner.

*[...]– Föräldrarnas delaktighet i skola och förskola ska främjas och deras speciella kunskaper tas tillvara. Särskilt skall möten mellan föräldrar i olika stadsdelar främjas*²³⁵.

– *Barnens och ungdomarnas etniska och kulturella mångfald skall i högre utsträckning än i dag prägla vardagen i verksamheten så att de känner sig hemmastadda och kan identifiera sig med aktiviteter och undervisning.*²³⁶

²³² Åtgärd99, S.5

²³³ Åtgärd99, S.6

²³⁴ Åtgärd99, S.7

²³⁵ Åtgärd99, S.8

²³⁶ Åtgärd99, S.8

– *Barns kunskaper och erfarenheter skall betraktas som värdefulla också när de har sitt ursprung i andra religioner och kulturer för att stärka deras självkänsla och identitet.*²³⁷ [...]

Genom den essentiella och etniska färgningen som löper genom dokumentet riskerar de *särskilda kunskaper* som det talas om att relateras till specifika antaganden om invandrarkompetens, kulturell kompetens och så vidare, medans ungdomars kulturella preferenser riskerar att tolkas som väsentliga för dessas situation och liv. Som jag förstår det existerar det en viss etniskt färgning i somliga delar av dokumentet, vilket jag upplever som problematiskt då individer så kan tolkas som determinerade av sina kulturella egenskaper och bekräftar en determinism samtidigt som en olikhet mellan positioner.

En etnisk färgning, som härstammar från tidigare delar av dokumentet riskerar att ge en övervikt åt en etnisk dimension. Denna övervikt, och utmålet av invandrare som den enda nämnda gruppen i sammanhanget riskerar i följande rader att konstruera invandrare som främst ett problem i samhället, specifikt för ekonomin:

5.2 Insatser för arbete och sysselsättning

Indikatorer och förväntade resultat: Ökad förvärvsfrekvens och ökat nyföretagande bland Malmös invånare och minskade skillnader mellan olika bostadsområden. Ökad andel anställda med utländsk bakgrund i kommunens verksamheter.

*Kommunen bör i samarbete med berörda myndigheter, utbildningsanordnare och näringslivet finna utbildnings- och praktikmodeller som långsiktigt stärker människors möjligheter på arbetsmarknaden och förhindrar rundgång i åtgärdssystemen. Grupper i utbildning och sysselsättningsskapande åtgärder bör så långt möjligt omfatta människor med olika bakgrund.*²³⁸ [...]

1.1 Sammanfattning

Integrationsbegreppet får inom dokumentets första meningar en etnisk slagisda genom att det endast är *människor av annat etniskt ursprung* än det svenska som problematiseras. Andra kategorier uteblir och röjs under samlingsbegreppen *alla människor i utanförskap*. Etnicitet får hädanefter från början inta positionen av den kategorin som främst är i behov av integration och som präglas av utanförskap. Individer som invandrat hamnar enligt dokumentet automatiskt i en utsatt och segregerad situation. Invandraren riskerar här att tolkas som ett objekt som inte agerar själv, det vill säga invandraren förmår inte att på egen hand ordna sin tillvaro.

Invandrare och de åtgärder som riktas mot dessa görs beroende av en *förståelse för människors olika kultur, synsätt och samhälle* vilket bekräftar den etniska positionen som en

²³⁷ Åtgärd99, S.8

²³⁸ Åtgärd99, S.8

fast och verklig position samtidigt som den framställer den svenska positionen som fast och verklig. Samtidigt avfärdar man resonemanget att invandrare måste anpassa sig till en oföränderlig och normgivande svensk kultur, dock betraktas den svenska kulturen som föränderlig endast genom invandrades närvaro, det vill säga att den svenska kulturen har varit homogen och hade fortsatt att vara så om inte invandrare hade funnits. Invandrarna kan hädanefter tolkas som ett hot gentemot en homogen, fast kultur som tvingas att ändra på sina premisser och utseende. Om detta tolkas som positivt eller negativt är hädanefter irrelevant. Att främja kunskap och respekt för varandra blir så till en mening som i sitt väsen redan har ställt en svensk position gentemot andra etniska positioner.

En faktor som inte nämns i dokumenten är en heterogenisering av invandrarbegreppet. Invandrarpositionen präglas genomgående av en homogenitet.

Ett annat krav som ska präglade samhället och integrationsarbetet är att samhällets befolkning ska bemöta varandra med respekt för våra olikheter vilket riskerar att via textens essentiella implikationer tolkas som om att en respekt för invandrare som invandrare förespråkas. Gentemot invandrades differentierade position ställs en svensk problematik som grundas i främlingsrädsla/fientlighet, rasism och diskriminering: Bristande/förutfattad kunskap/meningar runt *den andre* är de företeelser som sägs ligga till grund för främlingsrädsla/fientlighet/rasism. Man har hädanefter igen definierat *den andre* som en given naturlig position och gör henne olik den egna positionen. Texten uppmanar att samhället inte får förfalla i ett *vi-och-dom tänkande*, vilket försvåras genom den särskiljningen mellan en svensk position och osvensk position som i texten tidigt skapas och genomgående upprätthålls. Detta *vi-och-dom tänkande* förankras även i en homogenisering av invandrarpositionen. Den enda gången det görs en särskiljning mellan olika sorters invandrare (nyanlände och inrikesfödda) är i syftet att lättare arbeta med statistik, men vidare grunder som förespråkar en heterogenisering nämns ej.

Vidare skrivs det att mångfalden ska ses som en resurs och är i sig berikande, dock anges det i texten ingen positiv effekt av mångfald. Mångfald begränsas även till den etniska dimensionen på grund av en återkommande *etnisk färgning* i textens struktur. Att dokumentet framhäver att olikheter, precis som likheter, måste ses som naturliga och självklara är i sig ett rimligt antagande, dock färgas meningen av föregående text som riskerar att essentialisera kulturella särdrag och identiteter som att i sig utgöra dessa självklara olikheter. En etnisk mångfald har även tidigare i texten riskerat att tolkas som ett problem.

Åtgärderna som ska tas baseras i stort sett på kommunens möjlighet och ansvar. Inom detta ansvar anser man att även kommunens personalsammansättning i *framtiden bättre ska spegla befolkningens mångfald*. I tanke är detta en rimlig utgångspunkt, dock existerar det ett problem genom att föreliggande text riskerar att minimera mångfalden till en fråga om essentiella kulturella egenskaper än individuella erfarenheter och personligheter. Klyftan mellan en svensk position och andra etniska positioner förstärks även på så vis. Samma princip gäller för kommunens möjlighet att främja etnisk mångfald hos sina leverantörer. Samtidigt som etnicitet riskerar att sättas i samband med arbetslöshet utgörs den *interkulturella förståelsen* som eftersträvas av förståelsen mellan fasta positioner. Problematiskt är även antagandet att arbete är vägen till integration då detta är en snäv formulering av integrationens betydelse och riskerar att motsatsen till integrerad, segregerad, definieras som präglad av arbetslöshet. Det är även tveksamt om ett arbete leder till en socialt integrerad individ och delaktighet i samhället.

I talan om *barn och ungdom* återfinns etniska markörer som framöver färgar bland annat talet om föräldrarnas delaktighet samtidigt som barnens och ungdomarnas *etniska mångfald och kultur ska präglade vardagen* höjs upp vilket riskerar att kultur och identitet görs till essentiella delar av en social verklighet, även för barnen. Problematisk är även att det inte sker någon skiljelinje mellan kultur i form av konster (musik, dans, konstverk, och så vidare) och kultur som en grupps tolknings och värderingspremisses vilket ökar risken att individer inom texten tolkas som determinerad av kulturen när det påstås att kultur är gott för individens välbefinnande. Det sker genom texten vidare ingen heterogenisering av invandrare.

2. Malmö Stads handlingsplan för Valfärd för alla – Det dubbla åtagandet (2003/2004)

Inledning

[...]I kommunstyrelsens ordförande skrivelse framhålls bl.a. följande: "Malmö befinner sig idag i samma situation som de flesta storstäder i Europa. De har alla det vi kan kalla "det dubbla åtagandet". Det första och grundläggande åtagandet är att sörja för att alla Malmöbor har en välfärd som ger en god levnadsstandard... Det andra åtagandet är att Malmö tillsammans med Lund måste vara tillräckligt starkt för att fungera som tillväxtmotor för Sydvästskåne, Skåne och Öresundsregionen. Dessa åtaganden hänger nära samman. Ett ekonomiskt svagt Malmö kan inte klara välfärden för sin befolkning."²³⁹

Vidare sägs:

²³⁹ VFA04, S.1

”Idag klarar kommunen inte fullt ut att svara upp mot den ena delen i det dubbla åtagandet, nämligen att sörja för att alla Malmöbor har en välfärd som ger en god levnadsstandard. Det finns grupper av människor som är socialt och ekonomiskt utsatta och som är starkt beroende av samhällets stöd för att klara sin vardag. Många är koncentrerade till särskilda områden i Malmö. Problemen har därför en stark geografisk koppling. Men det finns också en stark etnisk dimension genom att olika grupper med utländsk bakgrund är speciellt drabbade.”²⁴⁰

Etnicitet problematiseras relativt sent i texten. Problematisk blir dock det *etniska* *gruppbegreppet* vilket riskerar att homogenisera individer in i kategorier vilket blir ännu mer problematiskt när i textens sista rader människor med utländsk bakgrund förklaras som speciellt drabbade av ekonomisk utsatthet och beroende av samhällets stöd. Att problematisera vissa bostadsområden som speciellt drabbade vore inte problematiskt om inte denna efterföljande hänvisning till en etnisk dimension skulle ge den en etnisk eftersmak. Bilder av Rosengård, Hermodsdal, och så vidare, riskerar att fluktuera i läsarens huvud. Texten fortsätter i likhet med dokumentets förord och introduktion och framhäver endast den etniska dimensionen. Detta riskerar en etnisk färgning av dokumentets problematik när det står att:

Välfärdsfrågorna omfattar alla Malmöbor, men fokus måste sättas på de som är socialt och ekonomiskt utsatta. En markant större andel av de som är socialt och ekonomiskt utsatta i Malmö är människor och familjer som har utländsk bakgrund. Anledningen är att Malmö under en förhållandevis kort period tagit emot ett stort antal människor från andra länder. Sedan 1960 har andelen Malmöbor födda i utlandet ökat från fem till 24 procent. Bara under den senaste 20-årsperioden har procenttalet fördubblats [...] Medräknas även personer med båda föräldrarna födda i utlandet utgör andelen personer med utländsk bakgrund 32 procent av Malmös befolkning. Utgår man från personer med minst en förälder född i utlandet ökar siffran till 38 procent. 43 procent av barn och ungdomar under 18 år har föräldrar som båda är födda utomlands. Cirka 50 procent av Malmöbarnen har utländsk bakgrund. Samtidigt som denna befolkningsutveckling skett har de strukturella förändringarna på arbetsmarknaden såväl inom privat som offentlig sektor varit mycket omfattande. En förändring som ställer nya krav på hela samhällets organisation, regelverk och resurser. Därför är detta en av de mest grundläggande förutsättningarna för den handlingsplan som redovisas i denna promemoria.

Den andra grundläggande förutsättningen är direkt kopplad till den utveckling som beskrivits. Det handlar om den långsiktiga demografiska utvecklingen och den framtida tillgången till arbetskraft. Malmö är tack vare sin befolkningsstruktur bra rustad att möta framtidens efterfrågan på arbetskraft såväl i regionen som i ett nationellt och internationellt perspektiv. Jämfört med många andra städer i Europa har Malmö en gynnsam demografisk profil. Men detta gäller under en förutsättning – att Malmös ungdomar, som är den stora tillväxtresursen, är utbildade för de arbeten som framtidens arbetsmarknad erbjuder.”²⁴¹

Den proportionellt stora invandringen som skett till Malmö riskerar att uppfattas som ett problem i sig vilken i sin tur kräver åtgärder. Fast dessa problem framförs som att härröra från

²⁴⁰ VFA04, S.1

²⁴¹ VFA04, S.3

orsaker som en ojämn fördelad bosättning av nya svenskar, så kvarstår invandringen fortfarande som ett problem för staden. De fördelar som invandringen demografiskt håller för framtiden överskuggas av de problem som finns i samtiden och det potential som invandringen medför måste enligt dokumentet tas vara på genom olika åtgärder, vilket innebär en höjning av Malmös ungdomars kompetens. Denna utbildning och kompetensen bland Malmös ungdomar problematiseras framöver ur ett etniskt perspektiv:

Redan idag ser vi att barn till invandrare är överrepresenterade bland unga som lämnar skolan utan godkända betyg. Forskare pekar på att dessa unga kan få stora svårigheter att komma in på arbetsmarknaden, större än föräldragenerationen. Anledningen är att de befinner sig i en situation präglad av att många saknar förebilder med föräldrar som har arbete. Men även att dessa ungdomar hamnat mitt emellan två kulturer, föräldrarnas kultur och den svenska kulturen, med svårighet att identifiera sig och finna sig tillrätta i någon av dem.²⁴²

Inom denna problematisering finns risken att invandrarungdomar tolkas som objekt determinerad av yttre företeelser: Determinerade av att inte vara nära *goda förebilder* och att *stå mellan två fasta positioner*, den svenska och föräldrarnas/hemlandets kultur vilka bekräftas vara två faktorer/positioner som anses leda till en ostabil tillvaro. Dessa positioner tolkas som två verkliga, fasta positioner mellan vilka ungdomarna måste välja. Existensen av en svensk position a priori och en etnisk/invandrar identitet a priori bekräftas och ungdomarna görs till objekt som måste infinna sig i någon av kategorierna och har inte förmågan att skapa sig en egen position oberoende av den svenska eller föräldrarnas.

Synsätt och generella åtgärder

[...]Med detta synsätt som grund måste några generella åtgärder genomföras för Malmö ska kunna klara att förbättra välfärden för de invånare som är socialt och ekonomiskt utsatta. Skälen har redovisats tidigare och hänger samman med den stora invandring och snabba befolkningsförändring som staden upplevt under främst de senaste 20 åren. Sammantaget gäller att omfattande strukturella förändringar på arbetsmarknaden, låg produktivitet, stor inflyttning av människor utan arbete lett till att många invandrade fått en dålig start i Malmö. Detta har fått negativa konsekvenser, både mänskligt och ekonomiskt.²⁴³

I det här sammanhanget är det samtidigt viktigt att påpeka att Malmö stad i arbetet med välfärdsfrågorna under flera år tagit på sig åtaganden som egentligen ligger inom statens ansvarsområden. För att motverka en alltför negativ utveckling av den kommunala ekonomin såväl som ökat utanförskap för stora grupper har Malmö stad valt att aktivt satsa resurser på att genomföra insatser som ger stöd för långsiktiga positiva effekter för arbetskraftstillgång och förbättrad ekonomi.²⁴⁴ [...]

²⁴² VFA04, S.3

²⁴³ VFA04, S.4

²⁴⁴ VFA04, S.4

Likt tidigare i dokumentet ges invandringen positionen av ett problem som måste åtgärdas. Fast de problem som invandringen är en del av relateras till andra företeelser som låg produktivitet, och så vidare, fortsätter invandring och dess individer att framstå som ett problem samtidigt som utanförskapet som präglas av en etnisk färgning framhålls som ett problem för ekonomin. Problematisk är även att invandrare återigen är den enda kategorin av individer som nämns vilka ska ha blivit påverkade av stadens förutsättningar. Arbetslöshet, segregation, och så vidare, blir hädanefter företeelser som läggs i en etnisk dimension, och invandraren med de stereotypifierade problemen bekräftas som ett verkligt faktum a priori.

Arbete

*Arbete är förutsättningen för försörjning, boende och trygghet. [...] Som Malmös största arbetsgivare ska kommunen verka för en arbetsmiljö och organisation som välkomnar och stöder nya medarbetare med kompletterande kompetenser och erfarenheter. Det ska skapas en arbetsmiljö som ger utrymme för mångfald.*²⁴⁵

*Den långsiktiga målsättningen är att alla arbetsföra ska ha arbete. Delmålet är att år 2008 ska förvärvsfrekvensen i Malmö för gruppen 20-64 år uppgå till 75 procent. Det ska jämföras med dagens siffra som är 64 procent. För att uppnå delmålet ska följande åtgärder vidtas.*²⁴⁶

- *Utvecklad introduktion för nyanlända - I avvaktan på en möjlig uppbromsning av inflyttning till Malmö måste nuvarande insatser intensifieras. Ökat fokus på individens aktiva medverkan i utbildning inklusive SFI samt åtgärder som kortar vägen till egen försörjning. Viktiga insatser förutom utbildning är validering, arbetsplatsförlagd utbildning och matchning till arbete. Samarbetet med statliga myndigheter och arbetsgivare inom privat och offentlig sektor måste bli mer resultatriktat.*

- *Praktikplatser*

- *Lärlingsplatser/arbetsplatsförlagd utbildning*²⁴⁷

Vägen till integration ska gå genom arbete. Genom arbete ska integration skapas och problemen lösas och integration blir härmed till en fråga om sysselsättning. Att inte vara integrerad skulle hädanefter innebära arbetslöshet, och om det är invandrare som inte är integrerade skulle detta betyda att invandrarpositionen präglas av arbetslöshet som blir essentiell om invandrarpositionen ses som ett faktum a priori.

Åtgärder där invandrare ska sysselsättas, som SFI (svenska för invandrare), riskerar att sätta ihop heterogena individer till en homogen grupp ur antagandet om en specifik invandrarposition och ett delat behov gentemot arbetsmarknaden.

Det existerar även faran att lägga *praktikplatser/lärlingsplatser* och så vidare, in i en etnisk dimension och blir så till åtgärder riktade till invandrare. Dessa sysselsättningar är *inte riktiga*

²⁴⁵ VFA04, S.6

²⁴⁶ VFA04, S.6

²⁴⁷ VFA04, S.6

jobb och riskera uppstår att minimera en etnisk integrationsfråga till en fråga om att uppnå kvantitativa resultat genom att få invandrare ur arbetslöshetsstatistiken.

Utbildning

Skolan arbetar under svåra förhållanden i vissa delar av Malmö. Det beror bl.a. på tillströmningen av nya elever från andra länder, som inte behärskar svenska språket och därmed inte kan följa undervisningen på ett acceptabelt sätt. Förslaget att man inte ska tillåta så kallade EBO kommer att ha en stor betydelse inte minst för skolverksamheten. [...] Vi har tidigare framhållit utbildningens och skolan centrala roll för att barn och ungdomar ska få en start i livet som ger dem möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Det är därför inte, på grund av rådande förhållanden, acceptabelt att cirka 500 ungdomar varje år lämnar grundskolan med ofullständiga betyg.²⁴⁸

I den inledande text om Malmö Stads åtgärder inom utbildning framställs invandring som ett automatiskt problem för utbildningen utan att beskriva varför problemen i fråga kan uppstå. Invandrarpositionen och dess egenskaper riskerar att bekräftas som a priori. En etnisk färgning riskerar även att bli påtaglig då problematiken av antalet elever med ofullständiga betyg sedan början av detta dokument relaterades till ett etniskt samband.

Medborgardialogen/mötesplatser

• Kulturlivet

Kulturlivet spelar en viktig roll som mötesplats för människor med olika bakgrund. Det är också belagt i forskningen att kulturen har en positiv inverkan på människors hälsa och välbefinnande.²⁴⁹

I talet om kulturlivet återfinns problemet att kultur definieras som verklig och beskrivande för individ och grupp, det vill säga att individer kan förklaras och förstås via sina kulturella preferenser istället för att se dessa som relativa och konstruerade. Argumentet att individen mår bra av kultur kan väldigt väl instämma dock saknas en problematisering av vad kultur är och risken finns att kultur inte endast framställs som viktig för individen utan som en essentiell del av henne. Raderna må relatera till de kulturella konster, men kulturbegreppet i dess olika dimensioner problematiseras och utreds inte. Den etniska färgningen som existerar genom dokumentet skapar även en risk att lägga själva begreppet kultur i en etnisk dimension.

2.1 Sammanfattning

Tidigt pekas invandrare ut som en homogen och enhetlig grupp vars integration avgörs av möjligheten för dessa att anskaffa sig ett arbete. Arbetslöshet och segregering är därför premisser som kännetecknar invandrares situation och segregering riskerar att bli synonymt med arbetslöshet. Sedan är det relativt sent i dokumentet som ett etniskt perspektiv

²⁴⁸ VFA04, S.8

²⁴⁹ VFA04, S.13

problematiseras, vilket skapar tendensen att lägga fokus på individer, istället för att röja individer under en och samma benämning och livsförhållanden.

Denna trend undermineras dock snabbt när det i talet om *människor som befinner sig i utanförskap* den konkreta gruppen av individer som nämns är enbart invandrare. Vidare problematiseras bostadsområden i samma mening som invandrare och, fast dessa bostadsområden inte pekas ut som invandrartäta områden, så finns det en risk att dessa områden genom textens etniska färgning uppfattas som synonym med invandrartäta bostadsområden. I fråga om det segregerade boendet är det etnicitet, ungdomar och fattiga individer som nämns. Det förklaras inte varför inflyttning av individer med utländsk bakgrund har lett till segregering och riskerar att förmedla en bild av att invandring automatiskt leder till segregerade invandrarområden. Framöver styrks ett antagande att invandrare är ett problem för staden, ett problem som inte staden själv kan lösa utan statens stöd, och inte med den lagstiftningen som finns i dokumentets samtid. Ansvar för att handskas med dessa frågor, bland annat diskriminering, läggs framöver på makthavarna, tjänstemän, institutioner, och så vidare, vilket riskerar att göra invandrare till objekt som ska hanteras. Det är här och framöver lite tal om eget initiativ, vad individen kan göra.

Den främsta åtgärden gentemot segregering och relaterade problem är *Arbete* som definieras som premiss för integrering och framöver även som premiss för *självrespekt, frihet och engagemang*. Arbetslöshet har tidigare endast problematiserats inom det etniska och därför finns det en risk att arbetslöshet, och den uteblivna *självrespekten, friheten, engagemanget*, blir till företeelser som automatiskt präglar de segregerade, det vill säga invandrarna. Ett av åtgärdens resultat är att invandrare tilldelas praktikplatser, utbildning och andra *inte riktiga jobb*, det vill säga sysselsättning men låg kvalitet på värde/mening, arbetsform, ersättning, och så vidare. Det återfinns här och vidare i dokumentet en risk för att generalisera individers behov och situation och även åtgärda dessa på samma sätt. Invandrare som en homogen kategori med givna egenskaper riskerar att bekräftas.

Invandrare problematiseras även ur ett demografiskt perspektiv där stadens kapaciteter inte räcker till för att ge arbete och försörjningsstöd åt alla inflyttade. Den stora mängden av invandrade individer framställer invandraren som ett problem för samhället. Samtidigt framställs invandrare som en tillgång i framtiden, men detta endast under premissen att dessa blir ekonomiska produktiva i den marknad som växer fram. Denna utveckling problematiseras genom invandrarungdomars låga prestanda i skolorna. Förklaring läggs här på otillräckliga

förebilder och en identitetskras härstammande från att ungdomen antas stå mellan föräldrarnas hemkultur och Sveriges kultur. Invandrare riskeras hädanefter att ses som determinerad av yttre företeelser som de själv inte är i förmåga att handskas med: Hemkulturen och den nya omgivningen. För att bryta den negativa trenden i skolan föreslås det att utforma skolprogrammen för att tilltala ungdomars kulturella mångfald. Kultur bekräftas som viktig, verklig och determinerande, samtidigt som ingen skiljelinje dras mellan kultur i form av konst, och kultur i form av värderings och tolkningspremissor.

Paradoxalt nog framställs även kulturen, som har definierats som problematisk, som en viktig del av individens liv som skapar välbefinnande och riskerar att förmedla kulturella yttringar som fasta och essentiella. En svensk position som skiljer sig gentemot andra etniska positioner kan så bekräftas och de som står emellan dessa positioner, invandrarungdomarna, kan synas inte ha en verklig position.

Andra kulturer problematiseras som möjliga störningsfaktorer och fast det sägs att det ligger en kompetens och värde i kulturell mångfald så anges det inte några argument för varför dessa skulle vara positiva. Mångfalden som ska berika arbetsplatsen och utveckling förklaras aldrig och risken finns att mångfald endast relateras till det etniska. Risken för felplacerad positiv särbehandling i talet om kommunens strävan att få in mer invandrare i sin verksamhet existerar med där man riskerar att homogenisera invandrare, inte ta hänsyn till heterogeniteten inom invandrarkategorin och riskerar att införliva en trodd invandrarkompetens i invandrarnas dimension.

Genom texten återfinns det endast en svag heterogenisering som undermineras av en allmän homogenisering av invandrare och deras livsomständigheter.

Värderingar av invandrare i Malmö Stads integrationsarbete 1999-2004

I jämförelse mellan *Åtgärd99* och *VFA04* finner jag ett antal likheter som dock delvis endast präglas av en gradskillnad i dokumentens textuella förmedling. Den största skillnaden kan återfinnas i vad jag i min analys har kallat för *etnisk färgning*. Medan i *Åtgärd99* många problem och åtgärder direkt eller textmässigt relateras till en etnisk dimension förefinns det i handlingsplanen för *VFA04* en försiktigare behandling av hur positioner sätts i relation till andra positioner och företeelser. Många av de etniska färgningarna i *VFA04* är endast risker till färgning. Detta kan tyda på att man vill se invandrare mindre som en grupp som skiljer sig från andra grupper och att förutsättningar är likadana för många andra individer och grupper. I handlingsplanen *VFA04* framgår även en utveckling som går åt ett individualiserande av åtgärder. Utöver detta förklaras problem som arbetslöshet ur ett bredare perspektiv där

lågkonjunkturer och liknande fenomen sätts i samband med svårigheter på arbetsmarknaden för vissa individer. Etnicitet avdramatiseras på detta vis, etnicitet decentraliseras. Dock är det här som skillnaderna mellan de två dokumenten tar slut.

De problematiska instanserna jag funnit i dokumentens innehåll och förmedling reflekterar en del av de problematiker jag introducerat under studiens etnicitetsavsnitt. En tendens som Masoud Kamali funnit i hans utredning av Sveriges integration vilken även återfinns i Malmö Stads dokument är att den etniska dimensionen genomgående riskerar att tolkas som ett problem i sig.²⁵⁰ En skillnad i de två dokumenten jag analyserat finns dock i att *VFA04* planen relaterar problem inte endast till etnicitet i sig, utan till strukturer och processer som ligger utanför etnicitetens dimension, så som låg ekonomisk tillväxt, och så vidare. Däremot finns det en risk att invandring tolkas som ett problem som läggs på redan existerande problem.²⁵¹ En risk återfinns även att tolka individer med invandrarbakgrund som objekt som är och förblir det som deras normativa position har definierats som.²⁵² I ljuset av en sådan syn blir invandraren ett objekt som inte har en egen förmåga att forma sig själv, utan det är statens/kommunens ansvar att forma dessa individer till individer som fungerar i samhället. Invandrade personer görs till passiva objekt som inte aktivt tar del av den situation och den position de tillskrivs/tillskriver sig.²⁵³

En annan tendens är att man inte aktivt skiljer mellan olika sorters invandrare.²⁵⁴ Det görs ingen klar skiljelinje mellan nya svenskar och individer med utländsk bakgrund som är födda i Sverige och det finns en återkommande risk att uppfatta invandrarskap som en position i sig. Vidare förklaras inte komplexiteten i invandrargruppens sammansättning som består av skillnader mellan kön, klass, region, ålder, religion, livserfarenhet, utbildning och så vidare . Ett otal individuella livssituationer röjs undan under invandrarbegreppet och fast det mellan 1999 och 2004 läggs allt mer vikt på individualiserade åtgärder utgår denna individualisering från en generaliserad bild av invandrare: Heterogena individer sätts in i ett homogent sammanhang för att först då individualiseras.²⁵⁵

Närbesläktat till denna tendens är den påtagliga risken att invandrarpositionen definieras som en verklig företeelse även via de åtgärder som ska förbättra deras situation i samhället.

Svenskar, invandrare, olika kulturer och etniciteter definieras som fasta, verkliga positioner

²⁵⁰ Kamali(a), S.5,350, Kamali(b), S.107, Sawyer, Kamali, S.301 *Dahl, Lundgren*

²⁵¹ Sawyer, Kamali, S.156 *Runfors*, Kamali(a), S.8,346

²⁵² Kamali(a), S.5,306

²⁵³ Kamali(a), S.365, Jenkins, S.23,12, Giddens, S.81

²⁵⁴ Gren, Hallin, Molina, S.131, Kamali(a), S.359

²⁵⁵ Kamali(b), S.87

och den enda lösningen som framförs är att *främja kunskap* om dessa positioner, som dock framställs som främmande för varandra. Invandrare tolkas inte som autonoma individer utan antas agera utifrån kulturella premisser.²⁵⁶ Utöandet och (re)produktionen av dessa fasta positioner uppmuntras till och med via bruket av kultur, samtidigt som den svenska kulturen, som homogeniseras, ställs gentemot andra utomsvenska homogena kulturer.²⁵⁷ I jämställdhets- och mångfaldsfrågan existerar det även en problematik då mångfald övervägande har synts som ett problem som skapar ostabilitet i en struktur, och de positiva verkningar som mångfald ska ha för samhället och företag förklaras inte.²⁵⁸ Kopplat till mångfaldsbegreppet är även målet för integration vilken utifrån institutionerna verkar vara en sysselsättning mot vilket både språkutveckling och andra insatser är riktade. Integrering blir lika med sysselsatt och segregering lika med arbetslöshet vilken riktas gentemot de problematiserade invandrarna.²⁵⁹

Samtiden

3. Handlingsplan för Ökad Integration och Fler Malmöbor i Arbete – Mål och Budget 2009

Dokumentet börjar med en inkluderande konnotation som talar om *alla medborgare* utan att framhäva en etnisk dimension eller andra kategorier.

1.1 Övergripande Mål

De medel som integrations- och arbetsmarknadsutskottet anslår till arbetsmarknadsinsatser, introduktionsinsatser, insatser för arbetshindrade samt vuxenutbildning skall användas för att stärka möjligheterna till integration av alla medborgare²⁶⁰ [...]

1.3 Uppbromsad ekonomi och svagare arbetsmarknad

[...] Befolkningstillväxten förväntas ha samma karaktär som de senaste två åren, d v s ett inflyttningsöverskott som till största delen består av inflyttning från utlandet. Av det totala antalet inflyttare kan c:a hälften hänföras till åldersgruppen 20-29 år. Totalt för hela 2008 förväntas befolkningsökningen bli runt 4 700 personer och för 2009 är folkökningen beräknad till c:a 4 300.²⁶¹ [...]

Att man använder begreppet *inflyttning från utlandet* istället för invandring och liknande termer ger en konnotation som lika gärna kan innebära nordiska och europeiska invandrare

²⁵⁶ Kamali(a), S.13, Gren, Hallin, Molina, S.134, Sawyer, Kamali, S.301 Dahl, Lundgren, 144 Runfors

²⁵⁷ Gren, Hallin, Molina, S.113 Corrigan, De los Reyes, S.173,58-59

²⁵⁸ Kamali(a), S.12, Blommaert, Verschuere, S.99,112

²⁵⁹ Kamali(a), S.5,329,330 Pérez, 350,351,362,363, Kamali(b), S.135

²⁶⁰ Åtgärd09, S.3

²⁶¹ Åtgärd09, S.3

istället för en definition som oftast endast rymmer utomeuropeiska medborgare. Invandringen heterogeniseras till en viss utsträckning:

[...] Flyktningmottagandet beräknas under 2009 sjunka till en nivå under 1 000 personer. Däremot kommer antalet nyanlända invandrare (anhöriginvandring) att öka. Det sammanlagda antalet flyktingar och nyanlända invandrare beräknas bli i stort sett oförändrat. Inflödet till Arbets- och integrationscenter, AIC, har minskat till följd av den goda arbetsmarknaden som varit. Många har sökt sig direkt ut på arbetsmarknaden utan att anlita Arbetsförmedlingens eller AIC:s tjänster. I gengäld har de som anlitat AIC haft ett större behov av insatser. Många nyanlända flyktingar och invandrare saknar grundläggande utbildning. Inom individ- och familjeomsorgen noterar man att gruppen med behov av mer omfattande insatser med inslag av rehabilitering numera utgör en allt större andel av samtliga biståndssökande. Inriktningen av arbetsmarknadsinsatserna kvarstår med satsning på åtgärder som riktas till personer som inte kommit in på arbetsmarknaden.²⁶²[...]

Invandring sätts här i sammanhang med arbetslöshet, fast situationen relateras här till andra företeelser i samhället som den etniska dimensionen inte har en direkt kontroll över. De invandrare som är i behov av åtgärder beskrivs att ha detta behov oftast på grund av brist på grundläggande utbildning vilket till en viss grad heterogeniserar de nya svenskas behov och situation.

Trenden att försöka heterogenisera grupper fortsätter i detta avsnitt där utrikes födda ihop med ungdomar problematiseras i den mån som dessa ha en svag anknytning till arbetsmarknaden. Individanpassningen som förespråkas inom *introduktion för nyanlända* heterogeniserar invandrare som grupp. Dock består frågan hur heterogen denna individanpassning i slutändan är då den fortfarande via följande rader riktas gentemot en specifik grupp som ska åtgärdas:

4. Arbetsmarknads och Integrationsinsatser

Kommunens insatser ska leda till att antalet malmöbor med arbete ökar. I sin tur förväntas detta leda till att färre hushåll blir beroende av ekonomisk hjälp genom att de av egen kraft klarar sin försörjning. Särskilt prioriteras ungdomar och utrikes födda med svag eller ingen anknytning till den svenska arbetsmarknaden. Introduktion för nyanlända flyktingar och invandrare är en strategisk fråga för kommunen. Insatserna skall anpassas till individens förutsättningar samt inriktas mot arbetsmarknaden eller reguljära studier.²⁶³[...]

4.1 Arbets- och integrationscentra – AIC

Från januari 2008 har Malmö stads arbetsmarknadsinsatser och insatser för introduktion av nyanlända flyktingar och invandrare samordnats i sex stycken lokala Arbets- och Integrationscentra – AIC. Den förbättrade arbetsmarknaden har minskat behovet av arbetsmarknadsinsatser medan behovet av introduktionsinsatser är relativt oförändrat. Antalet inskrivna i arbetsinsatser har från juli 2007 till juli 2008 minskat från 3 225 deltagare till 2 331 eller med 28 procent.²⁶⁴

²⁶² Åtgärd09, S.4

²⁶³ Åtgärd09, S.8

²⁶⁴ Åtgärd09, S.9

Flyktingar och invandrare definieras här som två skilda grupper av individer vilket innebär att invandrarbegreppet heterogeniseras till en viss grad. Dock förblir dessa kategorier homogeniserade i deras applicering. De olika individerna är i slutändan fortfarande olika invandrare. Att konnotationen runt dessa nya svenskar är en positiv sådan beror på en god statistik där man fått ett flertal individer i arbete eller sysselsättning vilket riskerar att minimera integration till en fråga om sysselsättning.

De åtgärder som görs är talan om ett Malmöperspektiv där integration rör sig mellan bostadsområdets gränser:

*Som följd av det förändrade behovet bör kommunens insatser inför 2009 koncentreras för bättre resursutnyttjande. Inriktningen skall vara att erbjuda insatser ur ett Malmöperspektiv och mindre ur lokala stadsdelsperspektiv.*²⁶⁵

4.3 Introduktion med sfi

*Introduktionsperioden omfattar högst tre år efter första folkbokföring i Sverige. En introduktionsplan skall upprättas där mål, insatser och ansvarsfördelning beskrivs. Insatserna skall vara både till innehåll och tid anpassade efter varje individs behov och möjligheter. [...] Platsantalet justeras efter efterfrågan. Avtalen med anordnarna avser introduktion med svenskundervisning för invandrare (sfi) inklusive lärande i samhälls- och arbetsliv och för en sammanhållen flexibel och individanpassad introduktion. Inom ramen för introduktionen ska ges möjlighet till rekryteringsutbildningar och deltagande i servicepatruller med syftet att den nyanlända direkt efter introduktionen går in i en anställning. Introduktionen av nyanlända flyktingar och invandrare innefattar alltid svenska för invandrare, sfi. För personer i yrkesverksam ålder är den utformad som introduktion med sfi och är särskilt inriktad mot arbetslivet och självförsörjning.*²⁶⁶

Det återfinns inom SFI en risk att invandrare homogeniseras till en och samma grupp om inte individualiseringsprocessen fungerar rätt vilket blir en riskfylld tendens när vi utgår ifrån den etniska färgningen som kommit fram i dokumentet och att en individualisering verkar ske endast utifrån premisserna att invandrare i grunden dela situationen att de är invandrare. Det återfinns även inget koncept av *empowerment* och risken kvarstår att nyanlända svenska bli objekt i behov av stöd som ska formas/omhändertas.

5.1 Arbetscentrum

Malmö stads insatser för personer med arbetshinder kanaliseras i första hand genom Arbetscentrum som utgör ett särskilt kompetenscentrum för kartläggning, prövning, bedömning samt matchning och utslussning till arbete och sysselsättning. Målgruppen för Arbetscentrum är personer som står långt från den ordinarie arbetsmarknaden, och för vilka AIC:s eller Arbetsförmedlingens insatser inte är tillräckliga, men genom särskilda åtgärder kan få en väg till anställning med eller utan stöd. [...] Därutöver inryms i Arbetscentrum bland annat:

– Servicepatruller för långtidsarbetslösa på väg in på den ordinarie arbetsmarknaden

²⁶⁵ Åtgärd09, S.9

²⁶⁶ Åtgärd09, S.10

[...] Inför 2009 ska Servicepatruller i större utsträckning riktas för målgrupperna nyanlända flyktingar och långtidsarbetslösa ungdomar²⁶⁷. [...]

I den sista biten av texten som jag valt ur dokumentet sätts begreppet *nyanlända flyktingar* i samma mening som *långtidsarbetslösa ungdomar* och under rubriken *människor med arbetshinder*. Risken finns att etnicitet tolkas som en essentiell premiss som inte bara definierar individers förutsättningar och förmåga men även är ett hinder lika ungdomars oerfarenhet och status och handikappande som fysiska/psykiska arbetshinder. Dessa hinder problematiseras i texten främst som ett problem för individens position på arbetsmarknaden.

3.1 Sammanfattning

I texten definieras integration inte utifrån en etnisk dimension och invandrarbegreppet byts ut till gynlandet av definitionen *inflyttning från utlandet*. Talan om att byta ut ett *lokalt stadsdelsperspektiv* mot ett *Malmö perspektiv* är en åtgärd som potentiellt avdramatiserar gränsdragningen mellan positioner.

Risken återfinns dock att till exempel arbetslöshet förstås som främst ett etniskt problem. Dock är konnotationen i denna problematik inte direkt negativ på grund av att en förklaring via externa omständigheter som till exempel sänkt ekonomisk tillväxt. Invandraren görs här även passiva till en viss grad. Resursen som de nya Malmöbor utgör beskrivs som en ny kompetens och erfarenhet vilket har mer substans än talandet om mångfald haft tidigare. Dock existerar risken att en positiv utveckling av dessa nya kunskaper och erfarenheter relateras till en specifik invandrarkompetens vilket befäster invandrarpositionen som en verklig sådan. Denna tendens riskerar att även underminera det individuella arbetet. Inom *introduktion med SFI* och andra åtgärder görs ett försök att individanpassa åtgärder, dock kvarstår risken att först homogenisera och i andra hand individualisera. Här återfinns även tendensen att tolka invandrare som objekt att forma.

Samma princip gäller risken att integration blir etniskt färgad fast än man talar om att skapa en *integrerad stad*, då i talet om åtgärder för *ökad sysselsättning* de enda kategorier som nämns är ungdomar och invandrare. Fast invandrargrupperna heterogeniseras (det talas om *dem som har en svag anknytning till arbetsmarknaden*) riskerar denna dock att undermineras av etnisk färgning och på så vis relatera invandrare till särskilda åtgärder för att få dem sysselsatta. Invandrare riskerar att förknippas med arbetslöshet. Vidare sätts *nyanlända flyktingar* i samma mening som *långtidsarbetslösa ungdomar* och även under rubriken *människor med arbetshinder*. Risken finns här och framöver att se normativa

²⁶⁷ Åtgärd09, S.12

invandrarpremissor som essentiella och verkliga och att homogenisera individer och deras livssituationer och kapaciteter. Genom texten återfinns det en tendens att heterogenisera invandrarpositionen, dock riskerar denna att ske a posteriori, det vill säga att heterogeniseringen sker efter homogeniseringen, invandrare är först och främst invandrare.

4. Välfärd för alla – Det dubbla åtagandet – Lägesrapporter 4 (2008)

Jag ägnar mig direkt åt *sidan 8* och rubriken *Servicepatruller* vilka, enligt *Mål och Budget Planen* utförd av *Arbete och Integration* framöver ska riktas specifikt till ungdomar och nya svenskar. Risken finns att integration förminsкас till en fråga om sysselsättning där kvantitativa metoder används för att få individer ur statistiken, även om detta innebär att ge dem ett arbete som inte verkligen är ett arbete samtidigt som hopknytningen med ungdomar får invandrarpositionen att likna den *ofärdiga människan*. Samma risk att sätta invandrare i ett fack och tilldela dem en sysselsättning utan värde förefinns även under *Aspirantutbildning* och *Praktikplatser*.

Servicepatruller

*I servicepatrullerna får Malmöbor som haft svårigheter att komma in på den reguljära arbetsmarknaden en visstidsanställning.*²⁶⁸

Utvecklad introduktion för nyanlända

*[...] Tanken är att den som är nyanländ till Malmö så snabbt som möjligt ska introduceras på arbetsmarknaden. Att snabbt få ett arbete betyder egenförsörjning och är en väg att få insyn och förståelse för samhället liksom en snabbare språkförståelse. I och med sammanslagningen får de nyanlända tillgång till ett större utbud av insatser.*²⁶⁹

Aspirantutbildning

*I överenskommelse med Malmö högskola tillhandahåller Malmö stad 8-10 praktikplatser för invandrade akademiker som går förvaltningsinriktningen på högskolan. Aspirantutbildningen på Malmö högskola är en praktisk-teoretisk utbildning på 40 poäng för invandrade akademiker. Dessvärre nyttjas platserna inte i någon större utsträckning.*²⁷⁰

Praktikplatser

*Praktik är en viktig väg till arbete och ett sätt att bryta ett bidragsberoende. Malmö stad har en gemensam platsbank inom 30 olika yrkesgrupper. Praktikplatserna har använts för att ge arbetslivserfarenhet, meriter, referenser, arbetsträning, praktik inför studier och utbildning, språkpraktik och ungdomsgaranti. Samtliga förvaltningar bidrar till platsbanken. Praktikplatser finns även inom privata näringslivet och de leder oftare till anställning.*²⁷¹ [...]

Malmö stads anställda

²⁶⁸ VFA09, S.8

²⁶⁹ VFA09, S.9

²⁷⁰ VFA09, S.10

²⁷¹ VFA09, S.10

Under 2007 lades särskild vikt på att öka andelen ledare med utländsk bakgrund. För att intensifiera dialogen kring mångfald och jämställdhet inom Malmö stad genomfördes i november heldagsföreläsningen "Hjärnsläpp" på Palladium för inbjudna nyckelpersoner som arbetar med mångfaldsfrågor och jämställdhet. Diskussionen för dagen handlade om att begreppet mångfald är mer än etnicitet. Mångfald innefattar även människors olikheter avseende kön, ålder, utbildning, erfarenheter, funktionshinder, språklig och mångkulturell kompetens.²⁷²

Den positiva särbehandling som förespråkas riskerar att tolkas som en åtgärd baserad på ett antagande av en essentiell invandrarkunskap vilket bekräftar positionen av att det finns någonting som heter invandrare som per automatik besitter en viss kunskap eller karakteristiska egenskaper. Vidare sker det ingen definition på den mångfald eller den mångkulturella kompetens man eftersträvar och även när mångfalden förklaras som att innefatta ett flertal grupper definieras den fortfarande via specifika kategorier utav vilka etnicitet framstår som den främsta.

En gemensam värdegrund för Malmö stads skolor

I juni 2006 antog kommunstyrelsen en gemensam värdegrund för Malmö stads skolor.[...] Under 2007 har värdegrunden översatts till albanska, arabiska, somaliska, pashto och engelska. De översatta versionerna finns hos Utbildningsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna för att delas ut till medarbetare, elever och föräldrar.²⁷³

I talet om en gemensam värdegrund för Malmös skolor kan frågan ställas varför det måste tas upp att dokumentet i fråga tryckts upp och översatts till olika språk. Frågan är dock varför alla dessa språk alla behöver nämnas och ihop med att i texten *Föräldrautbildning* följer som nästa punkt riskerar en etnisk färgning att tolka invandrarföräldrar som i behov av att anpassas till stadens värdegrund.²⁷⁴

En annan konnotation är även att det är just dessa föräldrar, de som talar ett annat språk, som främst ska läsa denna värdegrund, som behöver läsas upp. Frågan är även hur detta går ihop med strävan av att få alla Malmös medborgare att tala Svenska.

Kulturlivet

Kulturlivet spelar en viktig roll som mötesplats för människor med olika bakgrund. Det är också belagt i forskningen att kulturen har en positiv inverkan på människors hälsa och välbefinnande.²⁷⁵

Att kulturlivet spelar en viktig roll för individer med olika bakgrund bygger upp på denna problematik och även talan om att kulturen har en positiv inverkan på individers hälsa och

²⁷² VFA09, S.11

²⁷³ VFA09, S.17

²⁷⁴ VFA09, S.17

²⁷⁵ VFA09, S.40

välbefinnande gör kultur som en företeelse a priori som även reflekterar den egna tron på kultur som en företeelse a priori.

4.1 Sammanfattning

Arbete anses vara grundläggande för integrering och de åtgärder som förespråkas relaterar i stor utsträckning till att få folk i arbete. Praktikplatser riskerar att tolka invandrare som ett problem som måste undanröjas med kvantitativa metoder. Knutet till fokus på arbetsinsatser är risken för en felplacerad positiv särbehandling som grundas i ett antagande om en specifik invandrarkunskap. Det ges även ingen definition av vad denna antagna invandrarkunskap, *mångkulturell kompetens*, innebär och mångfalden i sig riskerar att definieras av essentiella antaganden av fasta kategorier som ligger i den etniska dimensionen.

Denna kulturella dimension återkommer i talet om en *gemensam värdegrund* för skolan där det inte ges någon förklaring till varför denna värdegrundstext har getts ut på ett antal språk och riskerar så att ge en konnotation av att invandrare behöver läsas upp, behöver formas. Risken återfinns att en svensk position och en invandrarposition bekräftas som två fasta motsatta positioner. Vidare riskerar kulturlivet att få en etnisk färgning och bekräfta individer som determinerade av deras bakgrund. Kulturen anses även vara främjande för individens välmående men med en essentiell färgning och ingen uppdelning av kulturbegreppet i konsterna och världsbild, löper detta risken att inte ställa sig kritisk till kulturella företeelser och se dessa som autonoma normgivare för individer. Klyftor riskerar att bekräftas. En risk som även återfinns är att, fast det görs försökt att heterogenisera invandrarpositionen, man i första hand homogeniserar invandrarna och sedan delar upp dem i olika sorts invandrare.

Värderingar för invandrare i Malmö Stads integrationsarbete 2008

De två olika dokument som speglar den direkta samtiden delar ett antal moment. Den etniska *färgningen* återfinns endast i en låg grad, mycket på grund av att dokumenten använder sig av inkluderande termer istället för begrepp som relaterar till etniska dimensioner, och i de fall där etniska positioner nämns återfinns det tendenser till heterogenisering. Även sätts problematiker som präglar den etniska positionen i ett samband som decentraliserar den etniska position och förklarar situationer utifrån externa processer i samhället som det etniska inte har direkt inflytande över.

Båda dokumenten förmår dock inte genomgående att undvika en etnisk färgning av olika moment och att homogenisera utifrån kategorier. På så sätt återfinns tendensen att arbetslöshet och integration läggs in i en etnisk dimension genom att, bland annat, invandrare utgör den enda kategorin som nämns vid sidan av ungdomar och individer med arbetshinder. Integration

blir till en invandrapolitik och den etniska positionen och dess premisser bekräftas vilket är en tendens som bland annat Kamali tidigare hänvisat till.²⁷⁶ Ett uppluckrande av positioner genom att låta dessa mötas och skapa förståelse för varandra undermineras av tendensen att klyftor mellan individer med olika bakgrunder ses som kulturellt betingade och definierande och även viktiga för individen. Att ta vara på dessa positioner är någonting som det uppmanas till och därmed bekräftas dess giltighet.²⁷⁷ Problematiskt är även att markörer som definierar en svensk position upprättas, vilket i sin tur ger upphov till att lägga verklighet in i en etnisk position, en problematik som både Kamali och De los Reyes på den svenska sidan och Blommaert och Verschueren och Peo Hansen ur ett Europeiskt perspektiv fört fram.²⁷⁸

Då *arbete* fortfarande beskrivs som integrationens främsta mål/verktyg är de flesta av de konkreta åtgärderna riktade mot att få invandrare sysselsatta även om detta innebär att förmedla dem vidare till alternativa sysselsättningar som SFI, praktikplatser eller arbeten som är till för ungdomar eller personer med arbetshinder. Integrationens syfte verka vara att få individer sysselsatta, vad denna sysselsättning nu må innebära.²⁷⁹ Risken återfinns även i de åtgärder som dokumenten föreslår där den individualisering som förespråkas fortfarande sker i andra hand, efter man har producerat den etniska positionen.²⁸⁰ En homogenisering av invandrarpositionen är en genomgående risk. Ett sätt att åtgärda problemet med låg sysselsättningen ligger i ansträngningen att öka mångfald bland kommunens och företagets anställda. Mångfald definieras här inte direkt som etnisk, dock röjs denna dimension inte heller ut och riskerar via etnisk färgning att uppfattas som relaterad till invandrare och en antagen kompetens i detta.²⁸¹ I samma linje ska antidiskrimineringskommittén stärka invandrades möjligheter. Så gott detta må vara så finns det dock i texten ingen sorts markör för *empowerment*, egenmakt, vilket riskerar att göra invandrare till passiva objekt som ska formas och som likt ungdomar och personer med arbetshinder behöver extra stöd för att kunna bli del av samhällets struktur.²⁸²

²⁷⁶ Kamali(a), S.5,8,346, Kamali(b), S.135, Sawyer, Kamali, S.156 *Runfors*

²⁷⁷ Kamali(a), S.13, Gren, Hallin, Molina, S.113 *Corrigan*,134, Sawyer, Kamali, S.301 *Dahl, Lundgren*,144 *Runfors*, De los Reyes, S.173,58

²⁷⁸ Blommaert, Verschueren, S.61,92,102,107,119, Banting, Kymlicka, S.92, Kamali(a),S.343, Hansen, S.87-88

²⁷⁹ Kamali(a), S.329,330 *Pérez*, 350,351,362,363, Kamali(b), S.135

²⁸⁰ Kamali(b), S.87

²⁸¹ Kamali(a), S.12,13, Blommaert, Verschueren, S.99,112, Hallin, Molina, S.134, Sawyer, Kamali, S.301 *Dahl, Lundgren*, 144 *Runfors*

²⁸² Kamali(a), S.296 *Pérez*, 343, Gren, Hallin, Molina, S.113 *Corrigan*, Foucault (b), S.24, Blommaert, Verschueren, S.107

VI Resultat och Diskussion

Sammanfattning - Malmö Stad Integrationsarbete och synen på individer med utomeuropeisk invandrarbakgrund 1999-2009

Det finns ett antal förändringar över tid som går att åskåda i dokumentens innehåll från 1999 över 2004 och till 2008/2009. Den främsta förändringen som utvecklas från 1999 till 2009 är konnotationen som byggs runtomkring de etniska begreppen. Den *etniska färgningen*, textuella företeelser som ger en etnisk konnotation åt delar i texten fast ett etniskt begrepp inte behöver finnas eller adresseras direkt, återfinns i en hög grad i *Åtgärd99* men avtar betydligt i *VFA04* där den största delen av den etniska färgningen minimeras till *risker* och endast förekommer ett fåtal gånger på ett direkt determinerande sätt. Denna utveckling blir tydligare i dokumenten från 2009 där den etniska färgningen avtar ännu mer och endast återfinns som en *risk* på ett få antal ställen.

Den andra utvecklingen gällandes sätt som etniska begrepp iscensätts synliggörs i de begrepp som dokumenten använder. Medans dokumentet från 1999 använder sig av begrepp som i en övervägande grad relaterar till en exkluderande etnisk dimension blir begreppen till 2004 och 2009 allt mer inkluderande så att i 2009 man till exempel använder termen *Nya Malmö* istället för invandrare. Denna princip återfinns även i beskrivningen av de problem och åtgärder som dokumenten handlar om. I dokumentet från 1999 relateras problem som arbetslöshet direkt till den etniska dimensionen medans i dokumenten mellan 2004 och 2009 tendensen ökar att förklara dessa fenomen utifrån bredare perspektiv som inkluderar processer som de etniska positionerna inte har någon direkt kontroll över.

Förutom en ökad försiktighet gällandes de begrepp som används för att beskriva problem och åtgärder, är en utveckling även en fokus på individualiserande åtgärder som heterogeniserar etniska positioner. I likhet med de andra utvecklingarna förefinns i *Åtgärd99* knappast några markeringar för ett sådant tankesätt medans utvecklingen mot ett individualiserande av åtgärder och problemformuleringar ökar gradvis mellan 1999, 2004 och 2009.

Det finns hädanefter en utveckling i sättet de problem och åtgärder dokumenten tar vara på iscensätts. En försiktigare användning av etnicitetsdimensionen kan tyda på å ena sidan utvecklingen av kunskapsfältet som skapat större medvetenhet om den etniska dimensionens problematik och ett tillvaratagande på vikten av att veta vad det är man förmedlar till dem som arbetar med denna dimension. Den individualiserande och heterogeniserande tendensen

vilken ökar mellan åren är även en markör för en höjd medvetenhet och ett decentraliserande av etnicitet som ett determinerande och homogeniserande fenomen.

Trots denna utveckling återfinns det en hel del återkommande problematiska instanser i dokumenten som präglar 10-års perioden mellan 1999-2009.

Den återkommande problematiken som präglar dokumentens läsning från 1999 tills 2008 är att den etniska dimensionen framställs på olika sätt som ett problem i sig.²⁸³ Detta görs via två närliggande processer som jag vill kalla för *externa* och *interna*.

Externa processer

De externa processer som jag funnit i Malmö stads dokument speglar hur invandrare problematiserar utifrån deras funktionella position i det svenska samhället. Genomgående relateras den etniska positionen till problem som arbetslöshet och segregering och det är ofta uteslutande gentemot invandrarpositionen som integrationsåtgärderna direkt riktas.²⁸⁴ I de tidigare dokumenten sker detta på ett mera direkt sätt genom att sätta etniska positioner i direkt samband med problemområden, medans de senare dokument försöker förklara problem utifrån omständigheter som den etniska positionen inte har någon kontroll över. Problemet kvarstår dock att, fast än invandrare till exempel inte har någon större kontroll över eller inträdde till arbetsmarknaden vilket dokumenten också tar upp, så framställs invandrarna som ett problem just för att den dåliga eller diskriminerande arbetsmarknaden sätter dem i ett problematiskt läge; Det är även svårt att bli en del av samhället och medborgare. Invandrare riskerar att tolkas som ett problem, specifikt för välfärden. Resultatet blir ett institutionellt ansvar av att åtgärda dessa problematiserade objekt vilket skapar en andra klassens medborgare. Problematisk är i denna bemärkelse även företeelsen att det inte finns något utvecklat koncept av *empowerment*, egenmakt, vilket gör invandrare till passiva objekt som ska formas mot en norm utifrån.²⁸⁵

Detta sammanfaller med Blommaert och Verschuerens observation att invandrare oftast problematiseras när socioekonomiska faktorer spelar in.²⁸⁶ Detta blir synligt i Malmö Stads dokument där den övervägande delen av integrationsarbetet riktas gentemot en positionering på arbetsmarknaden. Arbete anses genomgående vara målet och verktyget för integration vilket manifesteras i en påtaglig tendens att undanröja invandrare ur arbetslöshetsstatistiken

²⁸³ Kamali(a), S.5,8,346, Kamali(b), S.135, Sawyer, Kamali, S.156 *Runfors*

²⁸⁴ Kamali(a), S.296 *Pérez*,343, Gren, Hallin, Molina, S.113 *Corrigan*, Foucault(b), S.24, Blommaert, Verschueren, S.107

²⁸⁵ Kamali(a), S.296 *Pérez*, 343, Gren, Hallin, Molina, S.113 *Corrigan*, Foucault(b), S.24, Blommaert, Verschueren, S.107

²⁸⁶ Blommaert, Verschueren, S.98, Kamali(a), S.329,330 *Pérez*,350,351,362,363, Kamali(b), S.135

och få dessa sysselsatta med vilken sysselsättning som helst. Frågan är dock om arbete verkligen leder till en integrerad individ och vise versa. Arbete måste inte nödvändigtvis leda till en integrerad individ, men åtgärderna fokusera sig ändå nästan utesluten på denna politik. Denna ambition manifesteras i ett sänkande av arbetets kvalitet när det kommer till att sysselsätta invandrare. Sysselsättningar som SFI, praktikplatser, arbeten som ungdomar och handikappade utför, tenderar att ge intrycket av att invandrare är ett problem för samhället och dess ekonomi som måste hanteras.²⁸⁷ Att anställa individer på grund av en trodd invandrarkompetens kan även synas i ljuset av denna övervägande ambition att få in invandrare på arbetsmarknaden. Invandrarkompetensen blir ett verktyg för att få invandrare in på arbetsmarknaden vilken upprätthåller tron på essentiella och determinerande positioner och dess egenskaper.

Förklaring till varför arbete och positionen som sysselsatt individ spelar en sådan stor roll kan finnas i en uppmärksammat problematik som ligger i själva välfärdssamhällets struktur. Kivisto och Faist menar att en passivitet präglar dagens välfärdssamhälle där dess medborgare riskera att ta rättigheter och även sin levnadsstandard som för given. I välfärdssamhället finns det möjligheten att vara oproduktiv för samhällets ekonomi men ändå ha en bra levnadsstandard.²⁸⁸ Om etniska förtecken få förklara processer som denna som återfinns välfärdssamhällets och dess klasstrukturer riskerar å ena sidan att invandrare göras ansvariga för dessa problem, samtidigt som institutionerna i deras åtgärder riskera att en felplacerad fokus. I tider av ekonomiska problem, där samhällets välfärd kostar dess medborgare allt mer och där arbetslöshet är ett utbrett problem, blir invandrare, som ofta befinner sig i de lägre socioekonomiska positioner, ett lätt ansikte att sätta på problematiken, som dock egentligen i sig härrör från strukturer av välfärd och klass. Dessa strukturer tas dock inte hänsyn till och beläggs istället med en etnisk problematik som grundas i ett antagande om invandrares essentiellt problematiska position. Det är här jag vill övergå till den interna nivån jag analyserat.

Interna processer

De interna processerna innehåller den rättfärdigande retoriken som låter samhället och institutioner se på invandrare som ett problem för ekonomin och det sociala genom att förklara deras problematiska position/situation utifrån essentiella antaganden om en sorts

²⁸⁷ Kamali(a), S.296 Pérez,343, Gren, Hallin, Molina, S.113 Corrigan, Foucault (b), S.24, Blommaert, Verschueren, S.107

²⁸⁸ Kivisto, Faist, S.3,57-66,97

kulturell determinism. Faktorer som härstammar från samhällets egna strukturer, särskilt de socioekonomiska, får ett etniskt förtecken och förklaras via dessa. De *interna processer* som gör invandrarskap i sig till ett problem använder sig av essentialiserande antaganden om individens determinism under hennes sociala premisser (socioekonomiska, kulturella, religiösa, och så vidare).²⁸⁹ Traditionen som jag via min teori har kritiserat tar inte vara på individens relativitet och lägger fokus istället på individens konstruerade yttringar som definierande för individen, (X)←(Y), principen som Heidegger döper *Seinsvergessenheit*. Denna *Seinsvergessenheit* återfinns i Malmö stads dokument som genomgående riskerar att se invandrarpositioner och den egna svenska positionen som faktum a priori, inte som relativa positioner som endast uppstå i en akt av ständig (re)producering, istället går positioner och tillhörande egenskaper till essentiella faktum. En homogenisering rättfärdigas därmed.²⁹⁰ Denna syn riktas inte endast mot invandrare utan präglar en Svensk/Europeisk/västerländsk syn på kultur som låter sig själv ser som kulmineringen av världens utveckling. Det som inte tillhör Sverige/Europa/västvärlden måste hädanefter vara, i denna bemärkelse, *sämre*. Att denna självgodas syn på sig själv inte inkluderar individer med invandrarbakgrund som är födda i Sverige/Europa/Väst visas i antagandet om invandrarungdomars kulturella determinism. De anses, fast de är födda i Sverige, fortfarande vara präglad av sina föräldrars hemkultur. Den andre förblir på så vis den andre.

Bilden av västvärldens position som den mest utvecklade kulturen och historiens slutgiltiga resultat, den *logos* som Hegel introducerat, blir alltså även påtaglig i Malmös dokument. Premisserna denna självbild bygger på appliceras som resultat på övriga positioner vilket så förmår att se andra etniska positioner som essentiellt skilda från den egna. Denna interna nivå uppstår som kanske tydligast genom att själva närvaron av invandrare representerar en störning i samhällets ordning. Bilden som återskapas är att Sverige utan invandring är ett homogent land som först genom invaderarnas närvaro hamnar i en kulturell obalans, det är invandrarnas närvaro som producerar behovet av omdefiniering av landets homogena normativa tillstånd.²⁹¹ Genom dokumenten talas det även genomgående om normer som tenderar att relatera till en svensk position, vilket manifesterar kultur och dess positioner som

²⁸⁹ Blommaert, Verschueren, S.61,92,102,107,119, Banting, Kymlicka, S.92, Kamali(a),S.13,343, Gren, Hallin, Molina, S.113 *Corrigan*, 134, Sawyer, Kamali, S.301 *Dahl, Lundgren*, 144 *Runfors*, De los Reyes, S.173,58-59

²⁹⁰ Kamali(b), S.87, Gren, Hallin, Molina, S.135, Kamali(a), S.13, De los Reyes, S.173,59

²⁹¹ Blommaert, Verschueren, S.12,21,61, Kamali(a), S.364, De los Reyes, S.84

verkliga vilket avskiljer en svensk position från andra etniska positioner.²⁹² Denna risk ökar i betydelse då olika problem relateras till motsättningarna mellan dessa positioner. Lösningen på dessa problem är genomgående åtgärder som ska skapa förståelse och kunskap för de olika positioner vilket kan tolkas som att positioner är verkliga och att det gäller att ha kunskap om just skilda och verkliga positioner.²⁹³ En paradox uppstår när olika kulturer, positioner, å ena sidan ska främjas då kultur anses vara bra för individens välbefinnande, samtidigt som invandrarungdomars situation problematiseras genom att de sägs stå mellan deras föräldrars och den svenska kulturen.

Slutsatser

Ett försiktigare tal och en större medvetenhet blir synlig i integrationsarbetets utveckling de senaste 10 åren. Vad jag har funnit är ett bortröjande av ytliga fenomen vilket gör det lättare att se på mera grundläggande problem, att se på problematikens rötter. Roten till problemet, sjukdomen, speglas i mera grundläggande funktioner vilka inte endast begränsas till det etniska området som denna uppsats slår ett öga på, utan ett problem som är historiskt överförd och genomsyrar stora delar av vårt samhälle, om inte hela samhället.

För att fortsätta att knyta ihop analysens resultat med studiens teori vill jag framföra den främsta problematiken jag tagit fram under rubriken *interna processer* som en motsättning av Kant och Hegel, mot Heidegger och Nietzsche (och Kierkegaard i en viss mån):

Analysen av Malmö Stads styrdokument har nått fram till resultat som överensstämmer med båda Kant och Hegel i att de utgår ifrån en essentiell instans som individen determineras av, vad Kant hade kallat för själ och Hegel för andens utveckling genom historien. Denna själ/ande ses inte som relativ och som en process av (re)producering som den existentiella traditionen via Nietzsche, Kierkegaard och Heidegger (även senare Foucault) förespråkar utan antas vara en yttre determinerande instans i individens existens. Den fokus på individens yttre egenskaper, i vårt fall positionen som invandrare, relateras till denna uppfattning och är ett förkroppsligande av Heideggers *Seinsvergessenheit* som präglar västerlandets tänkande. Vi ser individen inte utifrån hennes relativitet utan utifrån hennes konstruerade yttringar.

Denna deterministiska syn spelar inte endast in i definitionen av invandrare utan även i den egna uppfattningen av världen. Genom att tolka svenska värderingar, som tillhör en Europeisk/västvärldslig syn på sig själv som den slutgiltiga kulminering av Hegels historiska utveckling, som egenskaper *etniskt* svenska medborgare automatiskt inneha skapas en syn på

²⁹² Blommaert, Verschueren, S.61,92,102,107,119, Banting, Kymlicka, S.92, Kamali(a), S.343

²⁹³ Kamali(a), S.13, Gren, Hallin, Molina, S.113 *Corrigan*,134, Sawyer, Kamali, S.301 *Dahl, Lundgren*,144 *Runfors*, De los Reyes, S.173,59

den inhemska moralen som naturligt given. Våra normer är det alltomfamnande logos som både Kant och Hegel ville förmedla. Som jag dock har visat är detta en dogmatisk syn som mer består av en välvilja gentemot sig själv än en beskrivning av verkliga omständigheter. Kultur, normer, värderingar, är relativa konstruktioner som (re)produceras av individens agerande, på Sveriges/västvärldens sida och på sidan av andra etniska positioner. Via den existentiella kritiken som Nietzsche och Kierkegaard anfört är detta förhållningssätt, som återfinns i Malmö stads dokument, nihilistisk i den mån att individen inte aktivt deltar i att skapa sig sina värderingar, utan individen antar sig värderingar, världsbilder, genom de positioner som hon tilldelats.

Det centrala problemet som jag hädanefter funnit i Malmö Stads värdegrund när det gäller sin behandling av integration och invandrare är en essentialistisk syn på individens kulturella premisser, värderingar vilka anses vara automatiskt präglade. Den nihilistiska kulturen som Sverige och västvärlden identifierar sig via låter oss tro att vi per automatik håller i de goda värderingar som det för resten av världen gäller att uppnå, det är vi som har uppnått världshistorians logos. Om vi därför automatiskt präglas av dessa goda kulturella premisser, då måste även *de andra* per automatik präglas av sina kulturella premisser. När *den andres* kulturella premisser problematiseras som olika den normativa svenska kulturen rättfärdigar detta objektivisering, homogenisering och institutionalisering av den andre.

Sammanfattningsvis är problemet vi ser idag en relationell konflikt mellan positioner som upprätthålls via en kultur och människosyn som är *allt för (o)mänsklig*.

Diskussion

Individen präglas av en existentiellkonstruktivism, vilket innebär att det är via hennes agerande som den yttre inverkan må formas till ett resultat. Det är alltså inte självklart att institutionernas behandling, som ska leda till att invandrare får ett *bra* liv, det vill säga integreras in i samhället, får ett arbete, förmår att uppnå de önskade resultaten. Denna syn tog Hegel inte hänsyn till då världsanden enligt honom, det logos som världen utvecklas via, siktar emot frihet. Individen söker frihet. Via denna historiesyn riskerar individens relativitet att inte tas vara på i samtidens människosyn. En tenderande respektlöshet gentemot invandrarna vars liv präglas av institutionalisering riskerar att motverka integrationsarbetets syfte då känslor av resentment och njutning må uppstå i individers kontakt med institutionerna. Det monoteistiska arvet som härrör från bland annat religionens fokus på **en** sanning som skapas via en extern domare, gud till exempel, ökar tendensen att individer tar åt sig de positioner av kulturell determinism, invandrarskap och segregering som normativt

existerar. Institutionerna utgår ifrån att dessa individer är på ett visst sätt, och via de nämnde processer riskeras att denna verklighet (re)produceras via individerna i fråga. *Den andre* kan härigenom komma att vilja göra sig själv till *den andre*.

Relaterat till denna problematik är även individens grupptillhörighet som via individers behov av att definieras via andra subjekt riskerar att komprimera hennes eget självskapande till gynnandet av hennes grupps normer, *Das Man*. Homogeniseringen som återfinns i Malmö Stads hantering av invandrare blir därför problematisk och riskera att återskapa problematiska identiteter genom institutionernas åtgärder.

En liknande funktion återfinns i tendensen att se kulturella egenskaper som determinerande och även viktiga för individer och grupper. Som jag visat så använder sig den svenska positionen av denna funktion för att kunna skapa sig själv som den gode demokratiska svensken, medans funktionen samtidigt fungerar som en avgränsnings- och definitionsmöjlighet av den mindre utvecklade *andre*. Om denna syn finns i institutionerna och institutionerna präglar individers identitet så kan här en risk finnas att de kulturellt konservativa identiteter som återfinns i samhället är ett resultat av denna determinerande historia/kultur uppfattning som getts vidare till de nya svenskarna.

Hopbunden med den deterministiska synen är även individens oföränderlighet. Enligt synen som vi har länkat till Hegel kommer individer själva att jämna ut maktrelationen mellan sig och en dominerande position över henne. Invandrare, vars premisser anses problematiska, borde ur denna syn via institutionella åtgärder vilja integrera sig för att uppnå samhällets norm. Vid sidan om individens relativitet om hur denna dialektiska maktrelation kommer att falla ut, så återfinns här även i dokumentet en syn på invandrare som främst objekt som måste åtgärdas. I individens relativitet och hennes benägenhet att ta åt sig de problematiska identiteter som institutioner och samhället upprättat runt henne kan detta även innebära att individen i fråga kommer att bli ett passivt objekt, en slavposition som låter sig determineras utifrån.

Utan att ett starkt koncept av empowerment återfinns, utan en avkulturalisering av alla positioner, utan ett koncept av självdeterminism, riskerar denna syn att leda till att de problem och de identiteter som ligger bakom dessa (re)produceras i den svenska kontexten. Vad denna uppsats till slut visar är alltså hur (o)etnisk den etniska diskursen är, och hur *allt för (o)mänsklig* diskursen använder våld mot sina objekt, och i sin tur skapar sina objekt, de problematiska invandrarna.

Material och referenser

Litteratur

- Alvesson, Mats, Sköldbberg, Kaj** (a) – *Reflexive Methodology – New Vistas for Qualitative Research* – Sage, England 2000
- Alvesson, Mats, Sköldbberg, Kaj** (b) – *Tolkning och reflektion – Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod (andra upplagan)* – Studentlitteratur, Danmark 2008
- Banting, Keith, Kymlicka, Will** – *Multiculturalism and the Welfare State – Recognition and Redistribution in Contemporary Democracies* – Oxford University Press Inc, New York, 2006
- Bengtsson, Jan** (a) – *Vår Tids Filosofi – Filosoferna – De filosofiska strömningarna - En uppslagsbok – Del 1 Engagemang och förståelse – tysk och fransk filosofi* – Forum, Oslo 1995
- Bengtsson, Jan** (b) – *Filosofilexikonet* – Forum, Borås 1991
- Bevelander, Pieter** - *Invandringens mönster, ekonomisk integration och boendesegregation : Sverige på slutet av 1900-talet – Current themes in IMER research No.2* – Malmö Högskola, Malmö 2004
- Blommaert, Jan, Verschueren, Jef** – *Debating Diversity – Analysing the discourse of tolerance* – Routledge, Cornwall 1998
- Brochmann, Grete, Hammar, Tomas** – *Mechanisms of Immigration Control* – Berg, Storbritannien 1999
- Broomé, Per, Rönnqvist, Sofia, Schölin, Tobias** – *Vita fläckar – om integrationspolitik, ledning och mångfald i Malmö stad – Current themes in IMER research No.7* – Malmö Högskola, Malmö 2007
- Buber, Martin** – *Det Mellanmänskliga* – Dualis 2000
- De los Reyes, Paulina** - *Mångfald och Differentiering - Diskurs, olikhet och normbildning inom svensk forskning och samhällsdebatt* - Arbetslivsinstitutet 2001
- De los Reyes, Paulina, Martinsson, Lena**– *Olikhetens Paradigm – intersektionella perspektiv på o(jäm)likhetsskapande* – Studentlitteratur, Lund 2005
- De los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana** – *Maktens (o)lika förklädnader – kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige* – Atlas Akademi, Stockholm 2006
- De los Reyes, Paulina, Kamali, Masoud** – *Bortom Vi och Dom – Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering – SOU 2005:41* - Edita Nordstedts tryckeri, Stockholm 2005
- Elden, Stuart** – *Mapping the Present – Heidegger, Foucault and the Project of Spatial History* – Continuum, Cornwall 2001
- Eriksen** (a), Thomas Hylland - *Kulturterrorismen : en uppgörelse med tanken om kulturell renhet* – Nya Doxa, Norge 1999
- Eriksen, Trond Berg** – *Nietzsche och det Moderna* – Atlantis, Lund 2005
- Fairclough, Norman** - *Language and power* - Longman, London 1989
- Faubion, James D.** – *Essential Works of Foucault Vol.3 – Power* – The New York Press, New York 2000
- Foucault** (a), Michel - *The Birth of the Clinic* – Routledge, London 1997
- Foucault** (b), Michel - *The History of Sexuality – An Introduction Vol.1* – Vintage Books, USA 1990
- Foucault** (c), Michel – *Discipline and Punish– The Birth of the Prison* –Penguin Books, London 1991
- Giddens, Anthony** – *Modernity and Self-Identity – Self and Society in the Late Modern Age* – Polity Press, Oxford 1998

- Gren, Martin, Hallin, P.O, Molina, Irene** (red.) - *Kulturens plats/maktens rum* - Brutus Östlings bokförlag, Symposion 2000
- Gustafsson, Una** – *Why Women ask for less Salary than Men: Mediation of Stereotype Threat in Salary Negotiations* – Department of Psychology, Lund University 2008
- Hall, Stuart** – *Representation – Cultural Representations and Signifying Practices* – Sage, The Open University London 2003
- Hansen, Peo** – *EU:S Migrationspolitik under 50 år – Ett integrerat perspektiv på en motsägelsefull utveckling* – Studentlitteratur, Malmö 2008
- Hegel, Friedrich** (a) – *Phenomenology of Spirit* – Oxford University Press, USA 1977
- Hegel, Friedrich** (b) – *Phänomenologie des Geistes* – Voltmedia, Pöbneck 2005
- Hegel, Friedrich** (c) – *The Philosophy of History* – Dover, New York 2004
- Hegel, Friedrich** (d) – *Philosophy of Right* – Dover, New York 2005
- Heidegger** (a), Martin – *Identität und Differenz* – Klett-Cotta, Talheim 2008
- Heidegger** (b), Martin – *Sein und Zeit* – Max Niemeyer Verlag Tübingen, Tyskland 2006
- Heidegger** (c), Martin – *Brev om humanism- Thales*, Stockholm 1996
- Heidegger** (d), Martin – *The Question Concerning Technology and other Essays* – Harper Perennial, New York 1997
- Heidegger** (e), Martin – *Was ist Metaphysik?* – Vittorio Klostermann, Göttingen 2007
- Heraclitus** – *Fragments* – Penguin, USA 2003
- Hindess, Barry** - *Discourses of power – From Hobbes to Foucault* – Blackwell, Cornwall 1996
- Husserl, Edmund** – *Die phänomenologische Methode – Ausgewählte Texte 1* - Reclam, Stuttgart 2006
- Jenkins, Richard** – *Social Identity, Second Edition* – Routledge, London 2004
- Jørgensen, Marianne Winter, Phillips, Louise** – *Diskursanalys som teori och metod* – Studentlitteratur, Polen 2007
- Kamali** (a), Masoud – *Den segregrande integrationen – Om social sammanhållning och dess hinder – Rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering – SOU 2006:73*- Edita Sverige Ab, Stockholm 2006
- Kamali** (b), Masoud - *Sverige inifrån – Röster om etnisk diskriminering - Rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering - SOU 2005:69* - Edita Nordstedts tryckeri, Stockholm 2005
- Kant** (a), Immanuel – *Kritik av rena förnuftet* – Gleerups, Lund 1922
- Kant** (b), Immanuel – *Grundläggning av sedernas metafysik* – Diadalos, Uddevalla 1997
- Kierkegaard** (a), Søren – *Skrifter i Udvalg* – Gyldendal, Danmark 1986
- Kierkegaard** (b), Søren – *Samlede Værker Bind 5* – Gyldendal, Danmark 1991
- Kierkegaard** (c), Søren – *Samlede Værker Bind 17* – Gyldendal, Danmark 1991
- Kivisto, Peter, Faist, Thomas** – *Citizenship – Discourse, Theory, and Transnational Prospects* – Blackwell Publishing, Australia 2007
- Kvale, Steinar** – *Den kvalitativa forskningsintervjun* – Studentlitteratur, Lund 1997

- Lundberg**, Anna, **Hydén**, Sophie – *När vision möter verklighet – Om det integrationspolitiska projektets begränsningar* – Malmö Högskola, Malmö 1999
- Mahon**, Michael – *Foucault's Nietzschean Genealogy – Truth, Power, and the Subject* - State University of New York, Albany 1992
- Marx**, Karl – *Kapitalet – Kritik av den politiska ekonomin - Första boken – Kapitalets produktionsprocess* – Arkiv-Zenit, New Delhi 1997
- Mulinari**, Diana, **Räthzel**, Nora – *Festskrift till Alexander Ålund – Bortom Etnicitet* - Boréa, Finland 2006
- Nietzsche** (a), Friedrich – *Also sprach Zarathustra* – Reclam, Stuttgart 2005
- Nietzsche** (b), Friedrich – *Jenseits von Gut und Böse – und - Zur Genealogi der Moral* – Anaconda, Köln 2006
- Nietzsche** (c), Friedrich – *Menschliches, Allzumenschliches – Ein Buch für freie Geister* – Anaconda, Köln 2006
- Nietzsche** (d), Friedrich – *Richard Wagner in Bayreuth - Der Fall Wagner – Nietzsche contra Wagner* – Reclam, Stuttgart 2003
- Nietzsche** (e), Friedrich - *Om historiens nytta och skada – En otidsenlig betraktelse*, Rabén Prisma, Smedjebacken 1998
- Nietzsche** (f), Friedrich - *Der Wille Zur Macht* - Voltmedia, Paderborn 2007
- Nietzsche** (g), Friedrich – *Die fröhliche Wissenschaft* - Reclam, Stuttgart 2006
- Nietzsche** (h), Friedrich – *Götzen Dämmerung*- Anaconda, Tjeckien 2008
- Nietzsche** (i), Friedrich – *Der Antichrist* - Nikol, Hamburg 2008
- Orel**, Visnja, **Hasan**, Naser – *Integration – Lika men ändå olika* – Malmö Högskola, Malmö 1999
- Palmer**, Richard E. – *Hermeneutics – Interpretation Theory in Schleiermacher, Dilthey, Heidegger and Gadamer - Studies in Phenomenology & Existential Philosophy* – Northwestern University Press, Jacksonville 1969
- Popper**, Karl – *The Poverty of Historicism* – Routledge, England 2007
- Rosander**, Michael – *Groupthink – An inquiry into the vicissitudes of regressive group processes* – Linköpings Universitet Institutionen för beteendevetenskap, Linköping 2003
- Ruin**, Hans, **Smith**, Nicholas (red.) - *Hermeneutik och tradition – Gadamer och den grekiska filosofin* – Södertörns Högskola, Huddinge 2003
- Sartre** (a), Jean-Paul – *Egots transcendens – Skiss till en fenomenologisk beskrivning* – Diadalos, Uddevalla 1992
- Sartre** (b), Jean-Paul - *Existentialismen är en humanism* – Askelin & Hägglund Förlag, Stockholm 1986
- Sawyer**, Lena, **Kamali**, Masoud - *Utbildningens dilemma – Demokratiska ideal och andrafierande praxis - Rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering - SOU 2006:40* - Edita Sverige AB, Stockholm 2006
- Schopenhauer**, Arthur – *Sämtliche Werke I – Die Welt Als Wille - Erste Betrachtung: Die Objektivtion Des Willens* – Cotta-Insel, Stuttgart 1960
- Schrift**, Alan D. – *Why Nietzsche Still? – Reflections on Drama, Culture, and Politics* – University of California Press, USA 2000
- Segerstedt**, Torgny T. - *Verklighet Och Värde – Inledning Till En Socialpsykologisk Värdeteori*, Gleerups C.W.K, Håkan Ohlssons Boktryckeri, Lund 1938

Selander, Staffan, **Ödman**, Per-Johan (red) – *Text och Existens – Hermeneutik möter samhällsvetenskap* – Diadalos – Göteborg 2004

Simmel, George – *Schopenhauer and Nietzsche*– University of Massachusetts press, Amherst 1986

Sims, Robert R., **Dennehy**, Robert F. – *Diversity and Differences in Organizations – An Agenda for Answers and Questions* – Quorum, Wesport 1993

Silverman, High J. – *Gadamer and Hermeneutics – Continental Philosophy IV* – Routledge, New York 1991

Song, Miri - *Choosing Ethnic Identity* – Polity Press, Cornwall 2003

Spinoza (a), Benedict – *Ethics* – Wordsworth, Hertfordshire 2001

Spinoza (b), Benedict – *A Theological Treatise and A Political Treatise*– Dover, New York 2004

Steele, Claude M., **Aronson**, Joshua – *Journal of Personality and Social Psychology - Attitudes and Social Cognition – Stereotype Threat and the Intellectual Test Performance of African Americans* – American Psychological Association, 1995

Stone, Jeff, **Lynch**, Christian I, **Sjomeling**, Mike, **Darley**, John M - *Journal of Personality and Social Psychology - Stereotype Threat Effects on Black and White Athletic Performance* - American Psychological Association, 1999

Wischke, Mirko – *Die Geburt der Ethik* – Akademie Verlag, Tyskland 1994

Woodward, Kathryn – *Identity and Difference* – Sage, The Open University, London 1997

Empiriskt underlag

Välförd för Alla – Handlingsplan 2003/2004

<http://www.malmo.se/download/18.33ace30d103b8f159168000905/vfa+tryck.pdf>

Välfärd för alla – Lägesrapport 4/2008

<http://www.malmo.se/download/18.2ec2683b119e185b0f0800040787/VFArapportnr4.pdf>

Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö Stad 1999

<http://www.malmo.se/download/18.33ace30d103b8f159168000114967/integrplansvenska.pdf>

Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö Stad för året 2009 (utgiven 2008) – Dokumentet är i dagsläget inte tillgänglig över nätet.